

Załącznik do uchwały nr XIII/81/08
Rady Gminy Szczutowo
Z dnia 18 kwietnia 2008 roku

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY SZCZUTOWO NA LATA 2007 – 2015

Szczutowo, 2007 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
2. Metodyka opracowania Programu i główne uwarunkowania Programu.....	7
3. Charakterystyka gminy Szczutowo.....	8
3.1. Informacje ogólne.....	8
3.2. Historia regionu.....	8
3.3. Ukształtowanie powierzchni i geomorfologia.....	9
3.4. Budowa geologiczna.....	9
3.5. Warunki klimatyczne.....	10
3.6. Demografia.....	10
3.7. Działalność gospodarcza.....	11
3.8. Infrastruktura techniczno – inżynierska gminy.....	11
4.1. Uwarunkowania zewnętrzne opracowania Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo. .	12
4.1.1. Polityka ekologiczna państwa.....	13
4.1.2. Fundusz Spójności – priorytety części środowiskowej.....	14
4.1.3. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja).....	15
4.1.4. Uwarunkowania wynikające z „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego”.....	15
4.1.5. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego.....	15
4.1.6. Program ochrony środowiska powiatu sierpeckiego.....	16
4.2. Obowiązujące akty prawne w zakresie ochrony środowiska.....	18
5. Założenia ochrony środowiska dla gminy Szczutowo do 2015 roku.....	19
5.1. Założenia ogólne.....	19
5.2. Gminne limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska	19
5.3. Nadrzędny cel Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo.....	20
5.4. Priorytety ekologiczne.....	20
6. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.....	22
6.1. Jakość wód i stosunki wodne.....	22
6.1.1. Stan aktualny.....	22
Zlewnia.....	23
6.1.2. Program poprawy dla pola: Jakość wód i stosunki wodne.....	28
6.2. Powietrze atmosferyczne.....	33
6.2.1. Stan aktualny.....	33
6.2.2. Program poprawy dla pola: Powietrze atmosferyczne.....	36
6.3. Hałas i wibracje.....	40
6.3.1. Stan aktualny.....	40
6.3.2. Program poprawy dla pola: Hałas i wibracje.....	42
6.4. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	46
6.4.1. Stan aktualny.....	46
6.4.2. Program poprawy dla pola: Promieniowanie elektromagnetyczne.....	47

<i>6.5. Poważne awarie i zagrożenia naturalne.....</i>	<i>51</i>
6.5.1. Stan aktualny.....	51
6.5.2. Program poprawy dla pola: Poważne awarie i zagrożenia naturalne.....	51
7. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.....	54
<i>7.1. Ochrona przyrody i krajobrazu.....</i>	<i>54</i>
7.1.1. Stan aktualny	54
7.1.2. Program poprawy dla pola: ochrona przyrody i krajobrazu.....	56
7.2.1. Stan aktualny.....	60
7.2.2. Program poprawy dla pola: ochrona zasobów kopalin i powierzchni terenu.....	60
<i>7.3. Gleby.....</i>	<i>60</i>
7.3.1. Stan aktualny.....	60
8. Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.....	63
<i>8.1. Racjonalizacja użytkowania wody do celów konsumpcyjnych.....</i>	<i>63</i>
<i>8.2. Zmniejszenie zużycia energii.....</i>	<i>63</i>
<i>8.3. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych.....</i>	<i>64</i>
9. Włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych.....	67
<i>9.1. Zagadnienia ochrony środowiska w ujęciu sektorowym.....</i>	<i>67</i>
9.1.1. Transport.....	67
9.1.2. Gospodarka komunalna i budownictwo.....	67
9.1.3. Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska.....	67
10. Edukacja ekologiczna.....	69
10.4.1. Założenia ogólne.....	70
10.4.2. Grupy docelowe programu.....	70
11. Aspekty finansowe realizacji Programu.....	74
12. Zarządzanie ochroną środowiska.....	90
<i>11.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem</i>	<i>90</i>
<i>12.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem.....</i>	<i>90</i>
12.1.1. Instrumenty prawne.....	90
12.1.2. Instrumenty finansowe.....	91
12.1.3. Instrumenty społeczne.....	92
12.1.4. Instrumenty strukturalne.....	92
<i>12.2. Zarządzanie Programem ochrony środowiska.....</i>	<i>92</i>
13. Sposób kontroli oraz dokumentowania realizacji Programu.....	94
<i>13.1. Opiniowanie projektu programu.....</i>	<i>94</i>
<i>13.2. Sprawozdanie z realizacji programu.....</i>	<i>94</i>
<i>13.3. Weryfikacja i aktualizacja Programu.....</i>	<i>94</i>
<i>13.4. Monitoring.....</i>	<i>95</i>
14. Analiza możliwych do zastosowania rozwiązań.....	97
15. Lista podmiotów do których kierowane są obowiązki ustalone w Programie.....	98
Spis tabel.....	99

1. Wprowadzenie

Rozwój cywilizacyjny i wielokierunkowa ekspansja człowieka spowodowały znaczną degradację środowiska naturalnego – zanieczyszczenie jego poszczególnych komponentów, wyczerpywanie się zasobów surowcowych, giniecie gatunków zwierząt i roślin, a także pogorszenie stanu zdrowia ludności na terenach przeobrażonych na niespotykaną dotychczas skalę. Dodatkowo, w Polsce do lat 90-tych XX wieku środowisko uważane było za źródło surowców i rezerwuarnie odpadów i zanieczyszczeń. Obecnie sytuacja ta uległa zmianie - przyjmuje się, że jednym z najważniejszych praw człowieka jest prawo do życia w czystym środowisku. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 roku stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważony rozwój oznacza prowadzenie szerokiej działalności gospodarczej i społecznej przy jednoczesnym niedopuszczeniu do dalszej degradacji środowiska naturalnego oraz na podejmowaniu działań zmierzających do restytucji zniszczonych elementów środowiska. Istota rozwoju zrównoważonego polega więc na tym, aby zapewnić zaspokojenie obecnych potrzeb bez ograniczania przyszłym generacjom możliwości rozwoju.

Wskazane zostało również, że ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych, które poprzez swoją politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne. Gminy należą do władz publicznych, zatem na nich również spoczywa obowiązek wykonywania zadań z zakresu ochrony środowiska oraz odpowiedzialność za jakość życia mieszkańców. Dodatkowym wyzwaniem stało się członkostwo w Unii Europejskiej oraz związane z nim wymogi. Trudnym zadaniem, czekającym gminę jest wdrożenie tych przepisów i osiągnięcie standardów UE w zakresie ochrony środowiska.

Efektywność działań w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego zależy przede wszystkim od polityki i rozwiązań przyjętych na szczeblu lokalnym oraz pozyskania zainteresowania i zrozumienia ze strony społeczności lokalnych. Działania takie, aby były skuteczne, muszą być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem, sporządzonym na podstawie wnikliwej analizy sytuacji dla danego rejonu. Zadanie takie ma spełniać wieloletni program ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska dla gminy Szczutowo na lata 2007 – 2015 jest dokumentem planowania strategicznego, wyrażającym cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu gminy Szczutowo i określającym wynikające z niej działania. Tak ujęty *Program* będzie wykorzystywany jako: główny instrument strategicznego zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska, podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania kontraktów z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi, przesłanka konstruowania budżetu gminy, płaszczyzna koordynacji i układ odniesienia dla innych podmiotów polityki ekologicznej oraz podstawa do ubiegania się o fundusze celowe ze źródeł krajowych i Unii Europejskiej.

Cele i działania proponowane w programie ochrony środowiska posłużą do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa gminy Szczutowo, które służyć będą poprawie stanu środowiska przyrodniczego. Realizacja celów wytyczonych w programie powinna spowodować polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy.

Program ochrony środowiska... przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. Sam *Program* nie jest dokumentem stanowiącym, ingerującym w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Należy jednak oczekiwać, że poszczególne jego wytyczne i postanowienia będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska... służyć będzie koordynacji działań związanych z ochroną środowiska w gminie. Jego funkcje polegać będą na:

- działaniach edukacyjno – informacyjnych, przekazywaniu ogółowi społeczeństwa, zainteresowanym podmiotom gospodarczym i instytucjom informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- wskazywaniu tzw. gorących punktów, czyli najważniejszych zagrożeń środowiska gminy i sposobów ich

rozwiązywania,

- promowaniu i wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju,
- koordynacji działań związanych z ochroną środowiska pomiędzy administracją publiczną wszystkich szczebli oraz instytucjami i pozarządowymi organizacjami ekologicznymi na rzecz ochrony środowiska w gminie,
- ułatwieniu wydawania decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska.

Zakłada się, że kształtowanie polityki ekologicznej w gminie Szczutowo będzie miało charakter procesu ciągłego, z jednoczesnym zastosowaniem metody programowania „kroczącego”, polegającej na cyklicznym weryfikowaniu perspektywicznych celów w przekrojach etapowych i wydłużaniu horyzontu czasowego *Programu* w jego kolejnych edycjach.

2. Metodyka opracowania Programu i główne uwarunkowania Programu

Jako punkt odniesienia dla *Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo* przyjęto aktualny stan środowiska oraz stan infrastruktury ochrony środowiska na dzień 31.12.2006 roku z uwzględnieniem dostępnych danych za pierwsze półrocze roku 2007. Ponadto, w sytuacji gdy nie było możliwe uzyskanie informacji wg stanu na dzień 31.12.2006, odwoływano się do danych dostępnych na dzień 31.12.2005 r.

Sposób opracowania *Programu* został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

1. **określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego** w gminie Szczutowo, zawierającej charakterystykę poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną ich stanu;
2. **określeniu konstruktywnych działań zmierzających do poprawy w zakresie ochrony środowiska** poprzez przedstawienie celów strategicznych, celów długo- i krótkoterminowych oraz kierunków działań wraz z opracowaniem programów operacyjnych dla poszczególnych segmentów środowiska;
3. **przedstawieniu uwarunkowań realizacyjnych *Programu*** w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, źródeł finansowania, systemu zarządzania środowiskiem i *Programem*;
4. **określeniu zasad monitorowania** efektów wdrażania *Programu*.

Źródłami informacji dla *Programu*... były materiały uzyskane ze Starostwa Powiatowego w Sierpcu, Urzędu Gminy Szczutowo, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie, Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, a także prace instytutów i placówek naukowo – badawczych z zakresu ochrony środowiska oraz gospodarki odpadami, jak również dostępna literatura fachowa.

Koncepcja Programu oparta jest o zapisy następujących dokumentów:

1. *Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku*. Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin.
2. *Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010*”.

Zgodnie z zapisami tego dokumentu *Program* winien definiować:

- cele średniookresowe do 2010 roku,
- zadania na lata 2004 – 2010,
- monitoring realizacji Programu,
- nakłady finansowe na wdrożenie Programu.

Cele i zadania ujęte zostały w kilku blokach tematycznych, a mianowicie:

- cele i zadania o charakterze systemowym,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
- zrównoważone wykorzystanie surowców,
- jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne.

3. *Program ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego*. W dokumencie tym określono długoterminową politykę ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego, przedstawiono cele krótkoterminowe i sposób ich realizacji, określono sposoby zarządzania środowiskiem i aspekty finansowe realizacji programu.

4. *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki, co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:

zadania własne gminy (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy),

zadania koordynowane (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom centralnym).

3. Charakterystyka gminy Szczutowo

3.1. Informacje ogólne

Gmina Szczutowo to gmina wiejska w województwie mazowieckim, w powiecie sierpeckim. Gmina stanowi 13,2% powierzchni powiatu. Dominującą funkcją gminy jest rolnictwo. Cały obszar rolniczego użytkowania przypada na indywidualne gospodarstwa rolne. Dominuje uprawa zbóż. W produkcji zwierzęcej największe znaczenie ma produkcja mleka i chów trzody chlewnej. Na terenie gminy funkcjonują 2 szkoły podstawowe (z 340 uczniami), 2 gimnazja (z 278 uczniami), hala sportowa i biblioteka publiczna.

Administracyjnie Gmina Szczutowo jest zlokalizowana w północno – zachodniej części powiatu sierpeckiego. Gmina obejmuje 25 sołectw i 30 miejscowości. Obszar gminy zajmuje powierzchnię 112,6 km².

Źródło: <http://www.powiat.sierpc.pl>

Tabela 1 Struktura użytkowania terenu w gminie Szczutowo

Rodzaj gruntu	[ha]	[%]
Powierzchnia geodezyjna	11270	100,00
Użytki rolne	7200	63,88
Grunty pod lasami i zadrzewieniami	2781	24,68
Pozostałe grunty i nieużytki	1281	11,37

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego

3.2. Historia regionu

Pierwsi ludzie na obszarze dzisiejszej gminy pojawili się najprawdopodobniej dopiero na przełomie IX i VIII tysiąclecia p.n.e., kiedy to doszło do polepszenia warunków klimatycznych przypominających obecne. Ustępujący lądolód ukształtował teren dzisiejszej gminy pozostawiając liczne zastoiska wodne i znaczne zabagnienie.

Pierwsze wzmianki pisane dotyczące terenów dzisiejszej gminy sięgają początków XV wieku, kiedy to 10 stycznia 1415 roku kasztelan Płocki Andrzej z Gulczewa stał się fundatorem kościoła w Szczutowie, nadając parafii 4 łany w Bliznie.

Historia administracji gminy Szczutowo sięga 1864 roku. Mocą ustawy z 2 marca o uwłaszczeniu włościan i ustawy samorządowej utworzona zostaje dość duża na ówczesne czasy gmina Szczutowo. Odmienne były jednak granice gminy, obejmujące swoim zasięgiem 55 miejscowości. Była to wówczas największa - licząca blisko 6 tys. mieszkańców – gmina w powiecie rypińskim woj. warszawskiego.

Reforma administracji z 1938 roku włącza powiat rypiński (w tym również gminę Szczutowo) do województwa pomorskiego, wyłączając z jej terytorium kilka miejscowości (obecnie położonych w gminie Sierpc). Po wyzwoleniu Szczutowa w dniu 19 stycznia 1945 roku przez szereg lat kształtuje się nowa koncepcja ustrojowa państwa. Podział terytorialny kraju z 1954 roku dokonuje kolejnych zmian granic gminy. Gmina jest tym razem należy do województwa warszawskiego, jednocześnie wyłącza się z jej obszaru kolejnych 6 miejscowości. W 1975 roku gmina Szczutowo staje się częścią utworzonego województwa płockiego.

Od dnia 1 stycznia 1999 roku gmina Szczutowo znajduje się w granicach administracyjnych nowo powstałego województwa mazowieckiego powiatu sierpeckiego.

Dzień 16 listopada 1998 roku Samorząd Gminy ustanowił herb gminy Szczutowo. W górnej części herbu widnieje złoty półleń (herb fundatora kościoła w Szczutowie Andrzeja z Gulczewa herbu Prawdzic, kasztelana płockiego) na zielonym tle (symbol otaczających gminę lasów). W dolnej części symbol graficznych charakterystyczny dla gminy – ryba.

Obiekty zabytkowe

- Blizno – kościół fil. P.w. św. Wawrzyńca, drewniany,
- Gójsk – kościół par. p.w. Serca Jezusowego, murowany oraz cmentarz rzymsko – katolicki p.w. św. Jakuba,
- Szczutowo – zespół kościoła par. p.w. św. Marii Magdaleny, drewniany i dzwonnica oraz cmentarz rzymsko – katolicki p.w. św. Marii Magdaleny.

3.3. Ukształtowanie powierzchni i geomorfologia

Obszar gminy Szczutowo znajduje się w obrębie Pojezierza Pomorskiego w makroregionie Pojezierze Chełmińsko – Dobrzyńskie, mezoregionie Równina Urszulewska (wg. J. Kondracki).

Równina Urszulewska jest sandrem fazy poznańskiej zlodowacenia Wisły. Równia zajmuje powierzchnię 850 km². Powierzchnia sandru obniża się z północnego zachodu, gdzie osiąga około 130 m n.p.m., ku południowemu wschodowi do około 114 m n.p.m. Sandr zbudowany jest na ogół z piasków i piasków ze żwirami. Lodowcowo – rzeczne piaski pokryły bryły martwego lodu fazy leszczyńskiej, które po wytopieniu w holocenie spowodowały powstanie bezodpływowych zagłębień i jezior. Największymi jeziorami są jez. Urszulewskie i Szczutowskie.

3.4. Budowa geologiczna

Obszar gminy Szczutowo położony jest w obrębie synklinorium warszawskiego na obszarze niecki brzeźnej. W bezpośrednim podłożu osadów czwartorzędowych występują osady plioceńskie, mioceńskie i oligoceńskie. Wykształcenie utworów trzeciorzędowych jest bardzo zróżnicowane. Profil trzeciorzędu rozpoczynają paleoceńskie margle, piaskowce margliste i piaski z wkładkami piaskowców. Strop osadów paleocenu występują na głębokości 80 – 90 m p.p.m. Osady oligocenu reprezentowane są przez ility, mułki piaszczyste miejscami z glaukonitem. Miocen wykształcony jest w postaci piasków pylastych, mułków piaszczystych i ilów.

Najstarsze osady czwartorzędowe reprezentowane są przez gliny zwałowe zlodowacenia Narwi o miąższości sięgającej ponad 26 m, w których występują piaski i mułki mioceńskie jako kry i porwaki. Powyżej osadów zlodowacenia Narwi leżą osady zlodowaceń środkowopolskich przede wszystkim glin zwałowych. Miąższość glin przekraczają 100 m. Osady interglacjału wielkiego (mazowieckiego) występują w postaci osadów rzecznych wcinających się w starsze gliny zwałowe. Są to piaski drobne, pylaste przewarstwione poziomami mułków i pyłów. Miąższość osadów interglacjału waha się w przedziale od 20 do 30 m. Na utworach interglacjału leżą gliny zwałowe zlodowacenia Odry i Warty oraz rozdzielające je osady zastoiskowe i fluwioglacjalne piaski średnio- i drobnoziarniste. Z utworami tego wieku związany jest główny użytkowy poziom wodonośny. Miąższość piasków waha się od kilkunastu do 30 m. Powyżej piasków wodnolodowcowych zlodowacenia Warty leży ciągły poziom glin zwałowych zaliczanych do tego zlodowacenia. Gliny te stanowią podstawową izolację głównego użytkowego poziomu wodonośnego. Ich

miąższość średnio wynosi 15 – 30 m. Z transgresją lądolodu zlodowacenia bałtyckiego związane jest ostateczne ukształtowanie powierzchni terenu i sedymentacja piasków, mułków i iłłów zastoiskowych. Wycofanie się lądolodu spowodowało powstanie subglacialnych rynien, ozów i kemów. Płynące wody roztopowe akumulowały sandr dobrzyński. Po ustąpieniu lądolodu aż do holocenu miały miejsce procesy eoliczne prowadzące do uformowania i wykształcenia się wydm i pokryw eolicznych rozwiniętych głównie na piaskach sandrowych.

W holocenie powstały tarasy zalewowe Skrwy zbudowane z mułków i piasków rzecznych. W tym czasie miało także miejsce wypełnianie zagłębień bezodpływowych osadami organicznymi.

3.5. Warunki klimatyczne

Obszar gminy Szczutowo należy do wielkopolsko – mazowieckiego regionu klimatycznego. Średnia temperatura roczna wynosi około 7,5°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą w granicach 18,5 °C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą około -3,5 °C. Czas trwania pokrywy śnieżnej wynosi około 60 – 70 dni w ciągu roku. Średnie roczne pomierzone sumy opadów w wielolecia wynoszą 450 – 550 mm, a opad, skorygowany (rzeczywisty) 550 – 650 mm/rok. Dni pochmurnych jest w roku około 150. Zdecydowana większość wiatrów (65%) wieje z kierunku zachodniego.

3.6. Demografia

Według danych GUS w 2006 roku na terenie gminy mieszkało 4424 osoby. W stosunku do lat poprzednich liczba ludności utrzymuje się na stałym poziomie.

Tabela 2 Liczba ludności gminy Szczutowo wg płci i wieku (stan na dzień 31.12.2006 rok).

Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	4424	2152	2272
0 - 4	219	122	97
5 - 9	235	126	109
10 - 14	362	185	177
15 - 19	404	196	208
20 - 24	404	194	210
25 - 29	284	163	121
30 - 34	211	109	102
35 - 39	306	155	151
40 - 44	301	140	161
45 - 49	328	181	147
50 - 54	280	159	121
55 - 59	199	96	103
60 - 64	173	68	105
65 - 69	200	81	119
70 lat i więcej	518	177	341

Przeważająca liczba mieszkańców gminy Szczutowo to ludzie młodzi w wieku 15 – 24 lat, natomiast ludność w przedziale 55 – 64 lat stanowi najmniejszą grupę społeczności gminy.

Tabela 3 Liczba ludności gminy Szczutowo wg płci i ekonomicznych grup wiekowych (stan na 2006)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
ogółem	4424	2152	2272
W wieku: przedprodukcyjnym (mężczyźni i kobiety w wieku 0 – 17).	1078	564	514
produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18 - 64, kobiety w wieku 18 – 59).	2523	1330	1193
poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 i więcej, kobiety w wieku 60 i więcej).	823	258	565

Analiza struktury społeczeństwa w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym wykazuje przewagę mężczyzn w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast w wieku poprodukcyjnym dominują kobiety.

3.7. Działalność gospodarcza

Na terenie gminy ogółem zarejestrowanych jest 144 podmiotów gospodarczych, z czego w poszczególnych sektorach wielkości te kształtują się w sposób przedstawiony w tabeli 4.

Tabela 4 Ilość podmiotów gospodarczych na terenie gminy Szczutowo

Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności i	Gmina Szczutowo
ogółem	144
Sektor publiczny	12
Sektor prywatny	132
W tym: spółki handlowe	0
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0
spółdzielnie	2
fundacje	0
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	11
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	115

3.8. Infrastruktura techniczno – inżynierska gminy

Zaopatrzenie w energię cieplną oraz gaz ziemny

Na terenie gminy Szczutowo dominuje ogrzewanie lokalne (piecowe, lokalne sieci centralnego ogrzewania). Piece ogrzewane są głównie drewnem, węglem, rzadziej torfem. W ostatnich czasach obserwuje się zmianę sposobu ogrzewania na opalanie olejem opałowym lub gazem. Zlikwidowano szereg kotłowni węglowych zastępując je olejowymi. Gaz z butli jest podstawowym nośnikiem energii do przyrządzania posiłków.

Istnieją realne możliwości zaopatrzenia gminy w gaz przewodowy. Źródłem zasilania w gaz ziemny będzie projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia DN 300 mm PN 6,4 MPa, relacji Sierpc – Rypin oraz odgałęzienie DN 100 od tego gazociągu do stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia w Szczutowie.

Sieć wodociągowa i zaopatrzenie w wodę

Łączna długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy Szczutowo wynosiła na koniec 2006 roku 189,2 km (dane: UG Szczutowo). Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania kształtowały się na poziomie 944 sztuk. Z sieci wodociągowej korzystało 4 148 osób. W 2006 roku za pośrednictwem sieci wodociągowej dostarczono gospodarstwom domowym 100,8 dam³ wody.

Charakterystyka sieci kanalizacyjnej i systemu oczyszczania ścieków

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła wg danych BDR w 2006 roku 26,5 km. Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania kształtowały się na poziomie 330 sztuk w 2006 roku. Z kanalizacji w 2006 roku korzystało 1 452 osób.

Ogółem z sektora gospodarki komunalnej z obszaru gminy Szczutowo odprowadzono w 2006 roku 35 dam³ ścieków.

Ścieki wytwarzane na obszarze gminy odprowadzane są do Gminnej oczyszczalni ścieków w Szczutowie. Średnia ilość oczyszczanych ścieków wynosi 140 m³/d (max. ilość oczyszczanych ścieków 250 m³/d). Na terenie gminy funkcjonują także 10 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Drogi i transport

Obsługa komunikacyjna gminy oparta jest wyłącznie na istniejącym rozwiniętym układzie drogowym (drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz wiejskie). Przez południową część gminy biegnie droga krajowa nr 10 Warszawa – Płock – Lipno – Toruń zaliczana do dróg ekspresowych. Funkcję dróg zbiorczych o charakterze ponad gminnym pełni droga wojewódzka oraz drogi powiatowe. Łączna długość dróg wojewódzkich i powiatowych wynosi 65,9 km, z czego 63 % stanowią drogi gruntowe. Pozostałe drogi (gminne i wiejskie) stanowią uzupełnienie istniejącego układu drogowego. Długość tych dróg wynosi ogółem 282,2 km, z czego 41,9 km dróg gminnych, w tym o nawierzchni utwardzonej 2,9 km.

O ile sieć dróg wszystkich kategorii jest w zasadzie wystarczająca i umożliwia dotarcie do każdej wsi, to ich stan techniczny jest wyjątkowo niski, wymagający bardzo dużych nakładów. Bardzo poważnym problemem jest liczna sieć dróg o nawierzchni gruntowej oraz ich niewystarczające szerokości (zbyt małe, w stosunku do potrzeb wynikających z rozwoju motoryzacji, zapewnienia bezpieczeństwa użytkownikom drogi, lokalizacji urządzeń towarzyszących – ścieżki rowerowe, zatoki postojowe, parkingi) oraz jako zabezpieczenie terenów pod budowę urządzeń infrastruktury technicznej.

W środkowej części gminy zlokalizowana jest linia kolejowa Brodnica – Sierpc – Płock ze stacją pasażersko – towarową w Szczutowie. Linia ta z przyczyn ekonomicznych PKP została w 2000 roku zamknięta dla ruchu pasażerskiego. Odbywa się na tej linii ruch towarowy.

4. Założenia wyjściowe Programu

Jako założenia wyjściowe do *Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo* przyjęto uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, wynikające z obowiązujących aktów prawnych, programów wyższego rzędu oraz dokumentów planistycznych uwzględniających problematykę ochrony środowiska. Niezbędne było również uwzględnienie zamierzeń rozwojowych gminy zarówno w zakresie gospodarczym i przestrzennym, jak i społecznym.

Uwarunkowania te, w powiązaniu z aktualnym stanem środowiska w gminie były podstawą do zdefiniowania priorytetów i celów w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

4.1. Uwarunkowania zewnętrzne opracowania Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo

Zasady ochrony środowiska wymuszają zachowanie kompleksowego, a zarazem sektorowego podejścia. Gmina nie jest układem zamkniętym, a poszczególne elementy środowiska zachowują ciągłość bez względu na granice terytorialne. Z tego względu, konieczne jest przyjęcie uwarunkowań wynikających z programów, planów i strategii zewnętrznych wyższego rzędu, umożliwiających szersze spojrzenie na poszczególne

dziedziny ochrony środowiska.

Główne uwarunkowania zewnętrzne dla gminy Szczutowo w zakresie ochrony środowiska wynikają z następujących dokumentów:

- Strategii trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju,
- Strategii rozwoju regionalnego kraju,
- koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju,
- polityki ekologicznej państwa wraz z programem wykonawczym,
- systemu prawa ochrony środowiska w Polsce, w tym projektowanych aktów prawnych,
- międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie ochrony środowiska,
- zobowiązań Polski przyjętych w zakresie ochrony środowiska w ramach procesu akcesji do Unii Europejskiej,
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego,
- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego,
- Programu Ochrony Środowiska Powiatu Sierpeckiego,
- strategii i polityk sektorowych (zwłaszcza w zakresie energetyki, energetyki odnawialnej, rolnictwa i obszarów wiejskich, rozwoju regionalnego, edukacji ekologicznej, transportu, leśnictwa).

4.1.1. Polityka ekologiczna państwa

Zasady realizacji polityki ekologicznej, cele i zadania ujęte w "Programie wykonawczym do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 - 2010" oraz w dostosowanej do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska, "Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010", zostały przyjęte jako podstawa niniejszego Programu.

Nadrzędną zasadą przedstawioną w Polityce ekologicznej państwa jest zasada zrównoważonego rozwoju. Rozwój zrównoważony jest definiowany jako taki, który nie narusza w sposób istotny i trwały środowiska życia człowieka i godzi prawa przyrody, ekonomii oraz rozwoju społeczeństw wraz ze zrównoważeniem szans dostępu do zasobów między pokoleniem obecnym, a pokoleniami następnymi. W skrócie więc, jest to rozwój człowieka wynikający z działalności człowieka odbywającego się w harmonii z przyrodą. Najważniejszymi czynnikami, które należy uwzględniać przy programowaniu zrównoważonego rozwoju są: czynniki społeczne, ekologiczne, przestrzenne i ekonomiczne.

Rozwój zrównoważony oznacza więc taką filozofię rozwoju globalnego, regionalnego i lokalnego, która przeciwstawia się ekspansji opartej wyłącznie o wzrost gospodarczy.

W Polityce ekologicznej państwa jako zasady szczegółowe przyjęto:

Zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (tzw. dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosięciowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji, Responsible Care, itp.

Zasadę zanieczyszczający płaci odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi oznaczającą uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasadę regionalizacji, oznaczającą m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami

w Europie (np. doliny rzeczne i obszary wodno-błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).

Zasadę subsydiarności, oznaczającą przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska, a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

W Polityce Ekologicznej Państwa przedstawione zostały także cele ogólne o charakterze strategicznym i realizacyjnym, w różnych horyzontach czasowych. Jako oddzielne zagadnienie omówione zostało zagadnienie włączania aspektów ochrony środowiska do polityk sektorowych takich jak: przemysł i energetyka, transport, rolnictwo, leśnictwo, budownictwo i gospodarka komunalna, zagospodarowanie przestrzenne, turystyka, ochrona zdrowia, handel i działalność obronna. Wskazane zostały przede wszystkim cele i działania, jakie należy podjąć w ramach programów sektorowych, jako konieczny udział sektorów w realizacji zrównoważonego rozwoju.

Z wymienionych w Polityce ekologicznej państwa celów i działań szczegółowych wybrano zagadnienia szczególnie istotne z punktu widzenia problemów występujących w gminie Szczutowo.

4.1.2. Fundusz Spójności – priorytety części środowiskowej

Bardzo istotnym zagadnieniem jest zapewnienie źródeł finansowania dla zaplanowanych działań i inwestycji. Niebagatelną rolę będzie pełnił w tym względzie Fundusz Spójności, dlatego istotne jest, aby na etapie programowania zadań z zakresu ochrony środowiska uwzględnić zasady i kryteria przyznawania środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej.

Dla gminy Szczutowo istotne znaczenie mają następujące priorytety:

Priorytet 1. *Poprawa jakości wód powierzchniowych, polepszenie dystrybucji i jakości wody do picia poprzez takie działania jak:*

- budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i burzowej oraz oczyszczalni ścieków tam, gdzie przyniesie to największy efekt ekologiczny przy uwzględnieniu efektywności kosztowej,
- modernizacja urządzeń uzdatniających wodę i sieci wodociągowej (w powiązaniu z systemami sanitacji),

Priorytet 2. *Racjonalizacja gospodarki odpadami i ochrona powierzchni ziemi poprzez:*

- budowę składowisk odpadów komunalnych (o charakterze ponadregionalnym, w porozumieniu z innymi jednostkami administracji samorządowej, zgodnie z zapisami WPGO dla Mazowsza) oraz tworzenie systemów recyklingu i utylizacji odpadów komunalnych (sortownie, kompostownie itp.).
- rekultywację terenów zdegradowanych przez działalność przemysłową.

Wspierane będą zintegrowane systemy zagospodarowania odpadów, łączące kilka elementów, np. selektywną zbiórkę, odzysk i unieszkodliwienie odpadów ulegających biodegradacji, itp. W ramach tego priorytetu będą mogły być wspierane związki komunalne, działające na rzecz poprawy w dziedzinie gospodarki odpadami.

Priorytet 3. *Poprawa jakości powietrza poprzez:*

- likwidację „niskiej emisji” w strefach o znaczących przekroczeniach dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu,
- systemową konwersję palenisk domowych na rozwiązania przyjazne zdrowiu i środowisku (głównie zamiana węgla na gaz, w okresie początkowym eliminacja węgla niskiej jakości, przejście na paliwa bezdymne).

Priorytet 4. Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego poprzez:

- renaturyzację rzek, budowę polderów, zbiorników wielofunkcyjnych, tam gdzie zostaną osiągnięte największe efekty w zakresie poprawy zaopatrzenia w wodę i bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Wymogi Funduszu Spójności pozwalają na finansowanie projektów przekraczających 10 mln EURO. Wobec tego wsparciem funduszu mogą być objęte projekty grupowe, polegające na tworzeniu projektów o charakterze zintegrowanym obejmującym grupę gmin oraz łączące w jednym projekcie różne zagadnienia. Inną propozycją może być rozwiązywanie problemów ekologicznych w układzie zlewni lub w granicach regionalnych czy subregionalnych.

4.1.3. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja)

Najważniejszym dokumentem będącym podstawą programowania rozwoju województwa jest „Strategia rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku (aktualizacja)”. Wojewódzkie programy, w tym Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy do 2014 r., są realizacją Strategii Rozwoju Województwa... Z tego powodu w pracach nad aktualizacją Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo wykorzystano cele i zadania związane z ochroną środowiska i użytkowaniem zasobów naturalnych, sprecyzowane w ramach niżej wymienionych celów „Strategii ...” i uznano, że dla gminy Szczutowo szczególnie istotne znaczenie mogą mieć następujące cele i kierunki działań:

Cel 4 – Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych

Kierunki działań:

- 4.5. Ochrona i rewaloryzacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Cel 5 – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu

Kierunki działań:

- 5.2. Poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie;
- 5.3. Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego;
- 5.4. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu.

4.1.4. Uwarunkowania wynikające z „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego”

Naczelnym celem polityki zagospodarowania przestrzennego prowadzonej przez samorząd województwa jest kształtowanie harmonijnej struktury funkcjonalno – przestrzennej województwa sprzyjającej zrównoważonemu wykorzystaniu cech, zasobów i walorów przestrzeni z rozwojem gospodarczym, wzrostem poziomu i jakości życia oraz trwałym zachowaniem właściwości środowiska dla potrzeb obecnego i przyszłych pokoleń. W pracach nad Programem ochrony środowiska wykorzystano zapisy dokonane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, a zwłaszcza celów i kierunków działania oraz konkretnych zadań dotyczących polityki przestrzennej w zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, infrastruktury systemu transportowego oraz infrastruktury technicznej ochrony środowiska.

4.1.5. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego

Za nadrzędny cel polityki ekologicznej województwa uznano ochronę walorów przyrodniczych i poprawę standardów środowiska.

Cele główne charakteryzowanego dokumentu obejmują:

- zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska (dotyczy to zwłaszcza wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, odpadów, powietrza atmosferycznego, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego),
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii,

- rozwój proekologicznych form działalności w gospodarce (a w szczególności w rolnictwie, transporcie i eksploatacji kopalni),
- utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych, ochronę ekosystemów cennych pod względem przyrodniczym, ochronę i rozwój ekosystemów leśnych,
- poprawę bezpieczeństwa ekologicznego (w zakresie ochrony przed powodzią, suszą, osuwiskami i pożarami, a także zmniejszenia ryzyka związanego z transportem substancji niebezpiecznych oraz występowaniem awarii przemysłowych),
- wzrost poziomu wiedzy ekologicznej (w zakresie edukacji ekologicznej w społeczeństwie, a także w działalności gospodarczej).

W kontekście powyższego za misję uznano poprawę jakości życia i bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców województwa mazowieckiego.

Następnie, po analizie zawartego w *Programie...* katalogu kryteriów i przyjętych celów polityki ekologicznej na poziomie kraju i regionu określono dla Województwa Mazowieckiego następujące priorytety ekologiczne:

- ochrona zasobów wodnych, ochrona przed powodzią i suszą, gospodarka wodno – ściekowa,
- racjonalna gospodarka odpadami,
- ochrona powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniem,
- ochrona i zwiększanie zasobów przyrody, w szczególności różnorodności biologicznej.

Poza ww. priorytetami ekologicznymi za ważne z punktu widzenia poprawy stanu środowiska naturalnego uznano uwzględnienie w przedmiotowym dokumencie także zadań dotyczących: ochrony przed hałasem (w szczególności drogowym), ochrony powierzchni ziemi (gleby i zasobów surowców mineralnych), racjonalizacji wykorzystania zasobów surowców i energii (w tym energii odnawialnej), ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym, ochrony przed skutkami poważnych awarii przemysłowych, wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska, poprawy świadomości ekologicznej społeczeństwa.

4.1.6. Program ochrony środowiska powiatu sierpeckiego

Szczegółowy wykaz zadań przewidzianych do realizacji w latach 2004-2010 na szczeblu powiatu i gmin, dostosowanych do miejscowej i wojewódzkiej strategii rozwoju zrównoważonego, które zawarte są w Programie Powiatu Sierpeckiego przedstawiono poniżej.

W wykazie tych zadań pominięto zadania rzeczowe (inwestycyjne) związane z rozbudową i modernizacją infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska, w tym poprawie jakości wód powierzchniowych i głębinowych, czystości powietrza i stanu gospodarki odpadami.

Wykazane zadania powiatu mają głównie charakter administracyjno-prawny, kontrolny, organizacyjny i edukacyjno-informacyjny, stanowią bardzo ważny nurt działań na rzecz ochrony przyrody.

PLANOWANE ZADANIA W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY

Lp.	Nazwa zadania	Lata realizacji	Przewidywany koszt inwestycji	Środki
1	2	3	4	5
ZADANIA POWIATU				
1	Prowadzenie stałej kontroli przestrzegania przepisów o ochronie przyrody	2004 – 2010	-	-
2	Sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów na terenach leśnych nie stanowiących własności Skarbu Państwa	2004 – 2007	200.000	PFOŚiGW, WFOŚiGW
3	Wspieranie działań rolników na rzecz zalesiania i zadrzewiania gruntów rolnych, zwłaszcza nieużytków	2004 – 2010	2.350 / rok	Środki własne
4	Kontynuowanie działań ułatwiających przeklasyfikowanie gruntów rolnych na grunty leśne i zalesianych z udziałem dotacji	2004 – 2007	50.000	Środki własne
5	Wspieranie działań polegających na tworzeniu w powiązaniu z obszarami chronionego krajobrazu innych form ochrony przyrody	2004 – 2010	-	-
6	Powoływanie społecznych opiekunów przyrody	2004 – 2010	-	-
7	Egzekwowanie obowiązków dotyczących rekultywacji gruntów zdegradowanych	2004 – 2010	-	-
8	Prowadzenie okresowych badań jakości gleb	2005 – 2010	-	-
9	Aktualizowanie bazy danych o środowisku i udostępnianie jej osobom zainteresowanym	2004 – 2010	-	-
10	Uczestniczenie w edukacji ekologicznej społeczeństwa (m.in. organizowanie konkursów, seminariów i różnych imprez ekologicznych)	2004 – 2010	10.000 / rok	Środki własne
ZADANIA INNYCH ORGANÓW				
1	Prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej oraz wzmoczenie ochrony niektórych zwierząt drobnych, jak zające, bażanty i kuropatwy	2004 – 2010	-	-
2	Prowadzenie właściwej gospodarki rybackiej	2004 – 2010	-	-
3	Racjonalne gospodarowanie zasobami środowiska	2004 – 2010	-	-
4	Promowanie gospodarstw ekologicznych	2004 – 2010	-	-
5	Udrożnienie cieków Struga Gójsk - Narty	2004	200.000	Środki WZMiUW
6	Udrożnienie rzek Sierpienicy, Raciążnicy i Mień wraz z remontem hydrobudowli	2005 – 2006	1.000.000	Środki WZMiUW
7	Wykonanie konserwacji na ciekach: Kanał Blizno, Zbójno, Piastowo	2007 – 2008	850.000	Środki WZMiUW
8	Udrożnienie rzek Sierpienicy, Wierzbicy i Kanału Pszczele	2007-2010	1.150.000	Środki WZMiUW

4.2. Obowiązujące akty prawne w zakresie ochrony środowiska

Podstawowymi aktami prawnymi w dziedzinie ochrony środowiska są następujące ustawy:

Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 129 poz. 902 z późn. zm.);

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 roku Nr 92 poz. 880 z późn. zm.);

Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (tekst jednolity Dz. U. z 1995 roku Nr 16 poz. 78 z późn. zm.);

Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (Dz. U. z 1991 roku Nr 101 poz. 444 z późn. zm.);

Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz. U. z 2001 roku Nr 115 poz. 1229 z późn. zm.);

Ustawa Prawo geologiczne i górnicze z dnia 4 lutego 1994 r. (Dz. U. z 1994 roku Nr 27 poz. 96 z późn. zm.);

Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2001 roku Nr 72 poz. 747 z późn. zm.);

Ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2007 roku Nr 39 poz. 251)

5. Założenia ochrony środowiska dla gminy Szczutowo do 2015 roku

5.1. Założenia ogólne

Naczelną zasadą przyjętą w *Programie ochrony środowiska dla gminy Szczutowo* jest zasada zrównoważonego rozwoju w celu umożliwienia lepszego zagospodarowania istniejącego potencjału gminy (zasobów środowiska, surowców naturalnych, obiektów, sprzętu, jak i ludzi oraz wiedzy).

Na podstawie kompleksowego raportu o stanie środowiska, źródłach jego przekształcenia i zagrożenia przedstawiono poniżej propozycję działań programowych umożliwiających spełnienie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez koordynację działań w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Daje to możliwość planowania przyszłości gminy w perspektywie kilkunastu lat i umożliwia aktywizację społeczeństwa gminy, zwiększenie inicjatywy i wpływu społeczności na realizację działań rozwojowych.

Cele i działania proponowane w programie ochrony środowiska powinny posłużyć do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa, które polegać będą w pierwszej kolejności na nie pogarszaniu stanu środowiska przyrodniczego na danym terenie, a następnie na jego poprawie. Realizacja wytyczonych celów w programie powinna spowodować zrównoważony rozwój gospodarczy, polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy Szczutowo.

5.2. Gminne limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

W związku z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i koniecznością ograniczenia wprowadzania zanieczyszczeń do środowiska ustalone zostały limity krajowe (do osiągnięcia do 2010 roku), przedstawione w "II Polityce ekologicznej państwa". Limity te nie zostały zmienione w "Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010".

W skali kraju są one następujące:

- Zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- Ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- Ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i o 25% w stosunku do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- Dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.,
- Odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych,
- Pełna likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
- Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze sływu powierzchniowego - również o 30%,
- Ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu z 1990 r.

Z uwagi na brak podstaw planistycznych nie można obecnie dokonać podziału limitów krajowych na regionalne. Dlatego też, dla gminy Szczutowo założono realizację polityki długoterminowej, sprzyjającej osiągnięciu wymienionych w limitach krajowych działań i ograniczania emisji zanieczyszczeń, natomiast szczegółowe wytyczne przyjęto jedynie dla gospodarki odpadami, zgodnie ze sporządzonym Planem gospodarki odpadami, który stanowi odrębny dokument.

5.3. Nadrzędny cel Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo

Nadrzędny cel Programu ochrony środowiska dla gminy Szczutowo sformułowano następująco:

Osiągnięcie trwałego rozwoju Gminy Szczutowo i zwiększenie jej atrakcyjności poprzez poprawę stanu środowiska przyrodniczego i rozwój infrastruktury

5.4. Priorytety ekologiczne

Kompleksowość zagadnień ochrony środowiska, a także zakres przeobrażeń na terenie gminy Szczutowo wymusiła wyznaczenie celów średnio- i krótkoterminowych, a także przyjęcie zadań z zakresu wielu sektorów ochrony środowiska. Spośród nich dokonano wyboru najistotniejszych zagadnień, których rozwiązanie przyczyni się w najbliższej przyszłości (horyzont czasowy 2007 - 2011) do poprawy stanu środowiska na terenie gminy i rozwiązania najistotniejszych kwestii związanych z tą dziedziną.

Wyboru priorytetów ekologicznych dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie gminy, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska. Wybór priorytetowych przedsięwzięć ekologicznych na terenie gminy Szczutowo na lata 2007 – 2011 przeprowadzono przy zastosowaniu następujących kryteriów organizacyjnych i środowiskowych:

Kryteria o charakterze organizacyjnym:

- wymiar przedsięwzięcia (ponadlokalny i publiczny)
- zaawansowanie przedsięwzięcia w realizacji
- konieczność realizacji przedsięwzięcia ze względów prawnych
- zabezpieczenie środków na realizację lub o możliwość uzyskania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych (z Unii Europejskiej z innych źródeł zagranicznych lub krajowych)
- efektywność ekonomiczna przedsięwzięcia
- znaczenie przedsięwzięcia w skali regionalnej
- spełnianie wymogów zrównoważonego rozwoju - zgodność przedsięwzięcia dla rozwoju gospodarczego gminy.

Kryteria o charakterze środowiskowym:

- możliwość likwidacji lub ograniczenia najpoważniejszych zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzi
- zgodność z celami i priorytetami ekologicznymi określonymi w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2007-2010”
- zgodność z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski w zakresie ochrony środowiska
- skala dysproporcji pomiędzy aktualnym i prognozowanym stanem środowiska a stanem wymaganym przez prawo
- skala efektywności ekologicznej przedsięwzięcia (efekt planowany, tempo jego osiągnięcia)
- wieloaspektowość efektów ekonomicznych przedsięwzięcia (możliwość jednoczesnego osiągnięcia poprawy stanu środowiska w zakresie kilku elementów środowiska)
- w odniesieniu do gospodarki odpadami istotnym kryterium była zgodność proponowanych zadań z wymogami kształtowania nowoczesnej gospodarki odpadami poprzez priorytetowe traktowanie tworzenia systemów, działań w zakresie zbiórki i transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Priorytety ekologiczne dla gminy Szczutowo

Kierując się podanymi powyżej kryteriami, wyznaczono następujące zadania priorytetowe dla gminy Szczutowo z zakresu ochrony środowiska:

W zakresie poprawy jakości środowiska:

1. Poprawa i ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
2. Uporządkowanie gospodarki odpadami,
3. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego i ochrona przed hałasem komunikacyjnym, zwłaszcza na obszarach gęstej zabudowy mieszkaniowej,
4. Ochrona ludności przed oddziaływaniem promieniowania elektromagnetycznego,

5. Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeniom naturalnym środowiska oraz eliminacja i minimalizacja ich skutków w razie ich wystąpienia.

W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

1. Ochrona i rozwój walorów przyrodniczych,
2. Ochrona obszarów i obiektów przyrodniczo cennych.

W zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii:

-   Oszczędne gospodarowanie zasobami wody,
-   Rozpoznanie możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

W zakresie zadań systemowych:

1. Rozwój edukacji ekologicznej,
2. Wprowadzanie zarządzania środowiskowego.

6. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

6.1. Jakość wód i stosunki wodne

6.1.1. Stan aktualny

Wody powierzchniowe

Teren gminy Szczutowo znajduje się w obrębie zlewiska Morza Bałtyckiego w dorzeczu Wisły. W układzie jednostek hydrograficznych II rzędu obszar gminy leży na terenie zlewni Skrwy Prawej. Skrwa jest typowo nizinny ciek o niewielkim spadku. Charakteryzuje się śnieżno – deszczowym reżimem zasilania z wezbraniem przypadającymi na marzec – kwiecień i niżówkami letnimi i jesiennymi. Zjawiska lodowe trwają przeciętnie około 60 dni. Wody powierzchniowe w Skrwie powyżej ujścia Sierpienicy zaliczają się do wód III klasy, a poniżej ujścia Sierpienicy są pozaklasowe. Za zły stan jakości wód odpowiedzialne są zanieczyszczenia rolnicze z pól oraz zrzuty ścieków komunalnych.

Wykaz wszystkich cieków wodnych zlokalizowanych na terenie gminy Szczutowo przedstawia tabela 5.

Tabela 5 Wykaz cieków wodnych zlokalizowanych na terenie gminy Szczutowo wg stanu na dzień 31.12.2002 r.

Lp.	Nazwa gminy	Nazwa cieku	Długość ogółem km	w tym	
				nieuregulowane	uregulowane
1	Szczutowo	Rzeka Mień	2,80	1,05	1,75
2	Szczutowo	Struga Gójsk Narty	16,27	7,67	8,61
3	Szczutowo	Struga Gójsk Grądy	8,00	-	8,00
4	Sierpc, Szczutowo	Kanał Blizno	10,18	3,90 0,18	5,80 0,30
5	Szczutowo	Rzeka Urszulewka	3,20	-	3,20
6	Mochowo Sierpc Rościszewo Szczutowo	Rzeka Skrwa	61,96	50,81	11,15

Wody powierzchniowe stojące reprezentowane są przez dwa jeziora. Są to Jezioro Urszulewskie (powierzchnia 308 ha – jedno z większych jezior województwa mazowieckiego) i Jezioro Szczutowskie (powierzchnia 101 ha). Jeziora odwadniane są przez rzekę Urszulewkę. Ze względu na zanieczyszczenia bakteriologiczne jakość wód Jeziora Szczutowskiego jest pozaklasowa, natomiast wody Jeziora Urszulewskiego są III klasy.

Jezioro Urszulewskie

Jezioro Urszulewskie leży na terenie Obszaru Krajobrazu Chronionego Przyrzecza Skrwy Prawej w gminie Szczutowo oraz w zespole przyrodniczo - krajobrazowym. Zbiornik użytkowany jest przez Gospodarstwo Rybackie we Włocławku Sp. z o.o. w Szpetalu Górnym, które prowadzi w nim gospodarkę rybacką.

63% linii brzegowej jeziora porasta roślinność wynurzona. Zajmuje ona powierzchnię 11,0 ha, co stanowi 4,0 % powierzchni zwierciadła wody. Natomiast roślinność zanurzona zajmuje 13,0 ha, tj. 4,4 % powierzchni zwierciadła wody.

Jezioro zasilane jest przez kilka cieków bez nazwy, z których jeden - to odpływ z jeziora Szczutowskiego. Zbiornik należy do dorzecza Skrwy Prawej, z którą łączy się przez jej prawy dopływ - rzekę Urszulewkę.

Zlewnia bezpośrednia w 35% pokryta jest lasem (południowo-zachodnia jej część), 35% przypada na łąki i pastwiska, 30% - to grunty orne i zabudowania wsi: Urszulewo, Boruchy i Skudzawy Nowe. W kompleksie leśnym na zachodnim brzegu jeziora (część mazowiecka) położony jest ośrodek wypoczynkowy i dwa pola namiotowe. Natomiast na obszarze ciągnącym się od wsi Urszulewo aż do rzeki Urszulewki (odpływu z

jeziora) w ostatnich latach powstała liczna zabudowa rekreacyjna.

Jezioro Szczutowskie

Jezioro Szczutowskie leży na obszarze krajobrazu chronionego „Przyrzecze Skrwy Prawej” oraz w zespole przyrodniczo - krajobrazowym. Zbiornik użytkowany jest przez Gospodarstwo Rybackie we Włocławku Sp. z o.o. w Szpetalu Górnym, które prowadzi w nim gospodarkę rybacką.

Jezioro Szczutowskie jest bardzo płytkim zbiornikiem i ma charakter naturalnego stawu. Powierzchnia dna pokryta jest warstwą mułu dochodzącego w niektórych miejscach do ponad 1,5 m miąższości. Misa jeziora ma charakter jednorodnego rowu o dość płaskim dnie.

Jezioro ma wydłużony kształt i rozciąga się na kierunku północ – południe. Brzegi zbiornika są niskie podmokłe oraz silnie zarośnięte roślinnością wynurzona. Porasta ona wąskim pasem 95 % długości linii brzegowej jeziora i zajmuje 16,3 % powierzchni zwierciadła wody. Roślinność wynurzona zajmuje powierzchnię 14,8 ha. Dominującymi gatunkami są: trzcina pospolita, pałka wąskolistna, manna wodna i tatarak. Natomiast roślinność zanurzona zajmuje powierzchnię 33,0 ha, co stanowi 41 % powierzchni zwierciadła wody. Stwierdzone gatunki to: grzybień biały, osoka aloesowata, grązel i rdest.

Jezioro Szczutowskie jest zasilane przez 5 krótkich cieków (rowów melioracyjnych) o okresowym charakterze.

Zlewnia bezpośrednia jeziora jest niewielka. Nieznaczną jej część pokrywa las, zajmując 10 % długości linii brzegowej. Pozostałą część powierzchni zlewni zajmują użytki rolne (łąki, pastwiska, grunty orne) i zabudowania wsi Blizno na wschodnim brzegu jeziora oraz wsi Szczutowo na zachodnim.

Odłowy gospodarcze wykazały występowanie w jeziorze takich gatunków ryb jak: płoć, węgorz, szczupak, leszcz, lin, krap, okoń. 50 % odławianych ryb stanowią płocie.

Jezioro łączy się ze Skrwa Prawą poprzez krótki ciek bez nazwy, jezioro Urszulewskie, rzekę Urszulewke oraz Kanał Blizno.

Jezioro Szczutowskie nie zostało zagospodarowane na potrzeby rekreacji i turystyki.

Tabela 6 Podstawowe dane morfometryczne jezior: Urszulewskiego i Szczutowskiego

Jezioro	Położenie		Powierzchnia [ha]	Głębokość max. [m]	Głębokość średnia [m]	Objętość [tys.m ³]
	Zlewnia	Powiat				
Szczutowskie	Skrwa Prawa	Sierpc	101,0	4,4	1,9	1689
Urszulewskie	Skrwa Prawa	Sierpc	308,1	6,2	2,6	7792

Melioracje i obiekty małej retencji

W gminie Szczutowo zmeliorowana jest powierzchnia - 2906 ha
w tym gruntów ornych - 1047 ha,
użytków zielonych - 1859 ha.

Długość rowów wynosi 212 km.

Występują następujące urządzenia na rowach melioracyjnych:

przepusty - 747 szt.

zastawki - 44 szt.

bystrotoki i stopnie - 7 szt.

Nawadnianych jest 200 ha.

Drenarkę wykonano na obszarze - 683 ha

w tym gruntów ornych -672 ha

Pozostałe urządzenia melioracyjne:

studnie - 88 szt.

wyloty - 172 szt.

Wody podziemne

Według podziału hydrogeologicznego Polski gmina Szczutowo leży w obrębie regionu północnomazowieckiego. Cały obszar gminy znajduje się na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych - zbiornika trzeciorzędowego „Subniecka Warszawska” nr 215, o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 250 tys. m³/d. Główny użytkowy poziom wodonośny występuje w utworach czwartorzędowych. Są to osady wodnolodowcowe związane ze zlodowaceniem Warty. Miąższość warstwy użytkowej jest zmienna waha się w przedziale od 5 do 30 m – zależy od miąższości całego kompleksu czwartorzędowego i powiązana jest z deniwelacjami stropu utworów czwartorzędowych. W rejonie jeziora Urszulewskiego pojawiają się lokalnie miejsca, gdzie gliny zwałowe mogą być częściowo wyerodowane lub zaburzone glacitektonicznie, przez co izolacja może być mniejsza niż 15 m. Poniżej osadów czwartorzędowych można spodziewać się występowania użytkowego poziomu wodonośnego w utworach trzeciorzędowych miocenu. Największymi ujęciami są ujęcia:

- w Szczutowie, w którym eksploatacja wynosi około 700 – 800 m³/d.
- w Gójsku, w którym eksploatacja wynosi około 500 – 600 m³/d.

W poniższej tabeli przedstawiono podstawowe parametry ujęć wód podziemnych w gminie Szczutowo.

Tabela 7 Parametry ujęć wód podziemnych w gminie Szczutowie

Miejscowość	Głębokość studni	Wiek	Zasoby eksploatacyjne m ³ /h	Pobór wody m ³ /d
Szczutowo	54,0	Q	102,0	740
	56,5	Q	90,0	
Gójsk	79,5	Q	50,0	540,0
	81,0	Q	50,0	

Wody głównego poziomu czwartorzędowego piętra wodonośnego są typu HCO₃ – Ca, a ich mineralizacja nie przekracza zwykle 600 mg/dm³. Największym problemem jest powszechne występowanie podwyższonych stężeń żelaza i manganu. Wykorzystując kryteria dotyczące możliwości przenikania zanieczyszczeń z powierzchni terenu stwierdzono, że wody głównego poziomu użytkowego na terenie prawie całej gminy znajdują się w strefie niskiego stopnia zagrożenia zanieczyszczeniem.

Stan wód

Wody powierzchniowe

W 2005 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie skontrolował 48 rzek i kanałów w 144 punktach pomiarowo - kontrolnych z oznaczeniem w 71 przekrojach ponad 50 wskaźników w ramach monitoringu diagnostycznego, w 73 punktach z oznaczeniem zmniejszonego zakresu wskaźników (około 40). W 2006 roku kontroli poddano 49 rzek i kanałów w 144 punktach pomiarowo – kontrolnych.

Badaniom poddana była rzeka Skrwa Prawa w punkcie znajdującym się poza granicami gminy Szczutowo, niemniej jednak wyniki badań odzwierciedlają stan czystości rzeki na całym jej biegu.

Według *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz. U. nr 32 poz. 284, akt nieobowiązujący, do chwili obecnej nie wydano nowego)*, wody rzeki Skrzy Prawy można zaklasyfikować w do IV i V klasy czystości pod względem wskaźników tlenowych: ChZT, BZT₅ oraz zawartości azotu ogólnego i amonowego. Stężenie fosforu ogólnego znacznie przekracza dopuszczalne normy i klasyfikuje wody rzeki do V klasy czystości.

W tabeli 8 przedstawiono wyniki badań rzeki Skrzy Prawej przeprowadzone w 2006 roku.

Tabela 8 Ocena jakości wód rzeki Skrwa Prawa

Rzeka	Punkt pomiarowo - kontrolny	km biegu rzeki	gmina	powiat	Klasa ogólna	Wyniki pomiarów wskaźników i substancji odpowiadające IV lub V klasie jakości wód w poszczególnych punktach pomiarowych					
						nazwa wskaźnika	klasa wskaźnika	jednostka	stężenie		
									średnio-roczne	maksymalne	minimalne
Skrwa Prawa	Radotki	7,7	Brudzeń Duży	Płock	V	Barwa					
						ChZT-Cr					
						Amoniak					
						Azot Kjeldahla	IV	mg Pt/l	12,7	35	5
						Ind.sap.	IV	mg O ₂ /l	23,4	34,6	18,3
						fitopl.	IV	mg NH ₄ /l	0,63	2,3	0,19
						Ind.bioróżn.	IV	mg N/l	2,8	3,03	1,9
						Ind.	IV	-	2,3	2,8	2,0
						biotyczny	IV	-	1,86	1,86	1,86
						Azotyny	IV	-	35	35	35
						Fosforany	V	mg NO ₂ /l	0,021	1,67	0,023
						Fosfor	V	mg PO ₄ /l	0,89	6,49	0,13
						ogólny	V	mg P/l	0,39	2,82	0,05
						Selen	V	mg Se/l	0,035	0,062	0,013
						Oleje mineralne	V	mg/l	0,58	0,58	0,58
Lb. b. coli fek.	V	n/100 ml	9672	24000	2400						
Og. lb. b. coli	V	n/100 ml	15090	62000	2400						

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie

Wysoka wartość parametrów ChZT i BZT₅ świadczy o zanieczyszczeniu wody substancjami organicznymi, które mogą pochodzić z punktowych i obszarowych źródeł zanieczyszczeń. Ponadto odnotowano podwyższoną zawartość substancji biogenych – związku azotu i fosforu. Wskazuje to na zanieczyszczenie substancjami nawozowymi pochodzącymi z użytków rolnych, które przedostają się do wody ze spływem powierzchniowym.

Stan jakości wód jezior badanych w latach 2005 - 2006

W 2006 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska wykonał badania jeziora Szczutowskiego. Badania i ocena stanu jakości były przeprowadzone zgodnie z „Wytycznymi monitoringu podstawowego jezior”.

Jakość wód jeziora Szczutowskiego badanych w 2006 roku w porównaniu z wcześniejszymi badaniami przedstawia tabela 9.

Tabela 9 **Jakość wód jeziora Szczutowskiego w 2006 roku.**

Jezioro	Powiat	Gmina	Podatność jeziora na degradację		Klasyfikacja czystości wód					
					bakteriologiczna		fizykochemiczna		ogólna	
			przed 2006 r.	2006 r.	przed 2006 r.	2006 r.	przed 2006 r.	2006 r.	przed 2006 r.	2006 r.
Szczutowskie	sierpecki	Szczutowo	III	III	II	II	II	III	II	non*

* ze względu na wystąpienie wiosną śniecia ryb

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie

Jezioro Szczutowskie z uwagi na niewielką głębokość i łatwość mieszania się mas wody w lecie nie wytwarza stratyfikacji termicznej. Praktycznie cała masa wody i dno znajdują się w zasięgu ciepłego epilimnionu. Woda jeziora w obu okresach badawczych była dobrze natleniona. Woda w jeziorze charakteryzowała się wysoką zawartością substancji organicznych i mineralnych. Świadczyły o tym wysokie wartości stężeń ChZT-Cr oraz przewodności elektrolitycznej właściwej, które odpowiednio były na poziomie III klasy czystości oraz pozaklasowym. Z biogenów najwyższe wartości zanotowano azotu całkowitego, na poziomie pozaklasowym oraz wartości azotu mineralnego, na poziomie III klasy czystości. Wartości stężeń związków fosforu były na poziomie II klasy czystości. Produkcja pierwotna w jeziorze była dość wysoka, na co wskazują wartości stężeń chlorofilu „a” i suchej masy sestonu, które odpowiadały III klasie czystości. Korelowało to z małą przezroczystością, która wynosiła tylko 0,6 m. Pod względem sanitarnym woda odpowiada II klasie czystości.

Pod względem przydatności wody do bytowania ryb karpiowatych, większość wartości stężeń badanych parametrów odpowiadały wymaganiom, z wyjątkiem azotu amonowego (w obu okresach badawczych) oraz BZT₅ (wiosną).

W porównaniu do wcześniejszych badań, w badanym roku właściwości fizykochemiczne wody jeziora uległy pogorszeniu (zmiana klasy jakości z II na III).

Jezioro Urszulewskie badane było w 2005 roku. Wyniki badań przedstawia tabela 10.

Tabela 10 Jakość wód jeziora Urszulewskiego w 2005 roku

Jezioro	Powiat	Gmina	Podatność jeziora na degradację		Klasyfikacja czystości wód					
					bakteriologiczna		fizykochemiczna		ogólna	
			przed 2005 r.	2005 r.	przed 2005 r.	2005 r.	przed 2005 r.	2005 r.	przed 2005 r.	2005 r.
Urszulewskie	sierpecki	Szczutowo	III	III	II	II	non	III	non	III

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie

Woda Jeziora Urszulewskiego w 2005 roku odpowiadała III klasie czystości. W okresie stagnacji letniej w jeziorze nie wytwarza się stratyfikacja termiczna. Cała masa wody znajdowała się w pod wpływem ciepłego epilimnionu i była dobrze natleniona. Woda jeziora w 2005 roku była zasobna w związki organiczne, mineralne, fosfor całkowity i azot całkowity. Wartości stężeń tych wskaźników były na poziomie III klasy czystości i pozaklasowym. Wysoka koncentracja chlorofilu „a” i sestonu (na poziomie pozaklasowym) wykazywały dużą produktywność zbiornika. Korelowało to z małą przezroczystością wody. Sanitarnie woda odpowiadała II klasie czystości.

W porównaniu z wcześniejszymi badaniami stan czystości wody w jeziorze w 2005 roku uległ poprawie. Woda zmieniła klasę czystości z pozaklasowej na III klasę czystości.

Badane jeziora są zbiornikami podatnymi na degradację. Są to jeziora należące do zbiorników III kategorii podatności na degradację oraz poza kategorią. Zdecydowały o tym przede wszystkim niekorzystne cechy morfometryczne jezior (m.in.: mała głębokość, długa linia brzegowa w stosunku do pojemności), a w mniejszym stopniu warunki zlewniowe (np. bezpośrednie zagospodarowanie zlewni).

Źródła zanieczyszczeń wód

Do najważniejszych źródeł zanieczyszczeń wód powierzchniowych – zarówno lokalnych, jak też allochtonicznych - na terenie gminy Szczutowo należą:

- gospodarka ściekowa gminy - brak pełnego systemu kanalizacji zbiorczej, zrzut niedostatecznie oczyszczonych ścieków bytowych oraz przesieki z nieszczelnych szamb z posesji położonych przy ciekach wodnych, a także niewłaściwie skonstruowane indywidualne systemy oczyszczania ścieków (np. drenaże rozsączające), w rzeczywistości nie spełniające swojej funkcji. W chwili obecnej część obszaru gminy nie posiada kanalizacji, a ścieki są zagospodarowywane poprzez ich wstępne gromadzenie i wywóz do oczyszczalni ścieków. Obecnie rozpoczęto budowę nowych odcinków kanalizacji. Często zbiorniki bezodpływowe (tzw. szamba) służące gromadzeniu ścieków przed ich wywiezieniem do punktów zlewnych są jako odstojniki lub osadniki ścieków odprowadzanych do ziemi. Częstym zjawiskiem jest również nieszczelność ich dna i boków. Niedostosowane do oczyszczania stanowią często poważne źródło skażenia sanitarnego oraz, przy stosunkowo niewielkim jednostkowym zanieczyszczeniu fizykochemicznym, mają globalnie duży wpływ na wody gruntowe. Obserwacje i kontrole Inspekcji Ochrony Środowiska pokazują jednak pozytywną tendencję do sukcesywnego, kilkuprocentowego spadku odprowadzanych do wód powierzchniowych różnego rodzaju ścieków. Systematycznie maleje także ilość ścieków nie oczyszczonych, które obecnie stanowią jedynie ułamki procenta całości odprowadzanych ścieków;
- spływy obszarowe z terenów rolnych (łąk i pól), szczególnie tych, na których stosowane są chemiczne środki ochrony roślin i nawozy mineralne oraz na terenach, gdzie brak jest stref buforowych pomiędzy gruntami ornymi a wodami powierzchniowymi w postaci pasa użytków zielonych;
- nieuregulowane spływy wód opadowych z terenów zurbanizowanych;
- zanieczyszczone opady atmosferyczne;
- źle składowane i zabezpieczone przyzmy obornika oraz zbiorniki na gnojowicę położone w pobliżu cieków wodnych.

6.1.2. Program poprawy dla pola: Jakość wód i stosunki wodne

Cel strategiczny:

Ochrona jakości i ilości wód wraz z racjonalizacją ich wykorzystania

Cele średnioterminowe do roku 2015 i krótkoterminowe do roku 2011:

1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy w zakresie dostarczenia im odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej.
2. Dążenie do relatywnego zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, przemyśle i usługach.
3. Przeciwdziałanie zanieczyszczaniu wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł komunalnych.
4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej ochrony środowiska, szczególnie w zakresie rozbudowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Strategia osiągania celów

Długofalowym celem polityki ekologicznej Polski w zakresie gospodarki wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód, tak pod względem jakościowym jak i ilościowym. Ten długofalowy cel powinien być osiągnięty do 2015 r., zgodnie z dyrektywą UE 2000/60/WE (tzw. Ramową Dyrektywą Wodną).

W działaniach długoterminowych gmina będzie zwracała szczególną uwagę na ograniczenie punktowych źródeł zanieczyszczeń z sektora komunalno – bytowego, a więc poprawę gospodarki wodno-ściekowej, ze szczególnym naciskiem na budowę nowych odcinków sieci kanalizacyjnej. Docelowo planuje się objęcie systemem kanalizacji (kanalizacja typu zamkniętego i oczyszczalnie sieciowe – teren o zwartej zabudowie i oczyszczalnie przydomowe) całego obszaru gminy oraz modernizację istniejących odcinków kanalizacji (kolektorów głównych i sieci rozdzielczych).

Do roku 2015 przewiduje w odniesieniu do gospodarki wodnej całkowitą likwidację zrzutu ścieków nieoczyszczonych z gminy, zaspokojenie zapotrzebowania mieszkańców gminy w odpowiedniej jakości wodę do picia, w tym poprzez ochronę wód podziemnych oraz współpracę z sąsiednimi gminami w celu ograniczenia zanieczyszczeń doprowadzanych do wspólnych cieków wodnych.

Ad.1 Zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej.

Priorytetowym zadaniem ochrony środowiska na terenie gminy Szczutowo będzie ochrona ilościowa i jakościowa wód powierzchniowych i podziemnych. Część zadań z tego zakresu przedstawiona została również w punkcie 2 – „Dążenie do relatywnego zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych”.

Podstawowym działaniem jest mobilizacja użytkowników wody do relatywnego zmniejszania jej zużycia, np. zakup urządzeń wodooszczędnych.

Do ważnych instrumentów ochrony biernej wód podziemnych należy przestrzeganie zasad ustalonych dla stref i obszarów ochronnych ujęć wody, na których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów. Strefa ochrony bezpośredniej (grupa bezwzględnie obowiązujących nakazów) ma na celu wyeliminowanie zagrożenia powstającego w związku z ujęciem wody. Strefa ochrony pośredniej określa ograniczenia czynności mogących mieć wpływ na jakość pobieranej wody.

Ustalenia związane z ochroną wód podziemnych przed zanieczyszczeniem zawarte powinny zostać w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

W celu zapewnienia mieszkańcom odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej proponuje się podjęcie następujących działań:

1. propagowanie racjonalizacji zużycia wody i ograniczanie jej strat przy wydobyciu i przesyłach,
2. współpraca z powiatem sierpeckim w sprawie szczegółowego rozpoznania i kontrolowania lokalnych zagrożeń jakości wód powierzchniowych wraz z podejmowaniem odpowiednich działań tj.: ustanawiania stref ochronnych ujęć, likwidacji nieużywanich ujęć, a w koniecznych przypadkach ograniczanie i monitorowanie wielkości eksploatacji,

3. kontrolowanie i wnikliwie obserwowanie realizacji nowych inwestycji, między innymi budowy nowych ujęć wody, wykopów itp., celem uniknięcia bezpośredniego zanieczyszczenia użytkowych poziomów wód podziemnych, należy dążyć do wyprzedzającego uzbrojenia projektowanych obszarów koncentracji zabudowy.

Ad. 2. *Dążenie do relatywnego zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, przemyśle i usługach.*

W zakresie zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych i rolnictwie należy wprowadzić i kontynuować działania zmierzające do racjonalizacji jej zużycia. Dla realizacji tego celu, proponuje się podjęcie lub kontynuację następujących działań:

1. weryfikacja, wspólnie ze Starostwem Powiatu Sierpeckiego, wydanych pozwoleń wodno – prawnych,
2. informowanie i edukowanie użytkowników wody o możliwościach relatywnego zmniejszenia jej zużycia.
3. stosowanie przez mieszkańców gminy urządzeń wodooszczędnych,
4. edukacja mieszkańców w zakresie możliwości i konieczności oszczędzania wody w gospodarstwach domowych, podniesienie stanu świadomości społeczności lokalnej w zakresie konieczności oszczędzania wody oraz możliwości technicznych i organizacyjnych w tym zakresie.

Ad. 3. *Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów wód powierzchniowych pod względem jakościowym poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych.*

Podstawowym działaniem jest likwidacja lub ograniczenie oddziaływania źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych – punktowych, obszarowych i liniowych. Głównym czynnikiem zagrażającym czystości wód jest nieuporządkowana gospodarka ściekowa, stąd też priorytetowym działaniem będą inwestycje z tego zakresu oraz porządkujące użytkowanie wody.

W celu poprawy jakości wód powierzchniowych, konieczna będzie likwidacja niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych do cieków wodnych. Zadania związane z poprawą gospodarki wodno-ściekowej przedstawiono w punkcie 4.

Zwiększona zostanie skuteczność ochrony wód przed zanieczyszczeniem poprzez ograniczenie przenikania ich z powierzchni terenu (spływy obszarowe), szczególnie na terenach zurbanizowanych. Zadania te uwzględniane będą w planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

Dopływy rozproszone z pól powinny się zminimalizować głównie przez tworzenie wokół zbiorników wód powierzchniowych stref zapobiegających migracji związków eutrofizujących do wód, zagospodarowywanych trwałą zielenią z jak największym udziałem zieleni wysokiej. Duże znaczenie ma obudowa biologiczna cieków.

Na terenach zurbanizowanych należy dążyć do uporządkowania gospodarki wodami opadowymi, w szczególności wspierać działania zmierzające do likwidacji dopływów powierzchniowych zanieczyszczeń do wód z dróg (szczególnie w okresie zimy i jesieni, gdy używa się środków chemicznych do likwidacji śliskości pośniegowej), a także tam, gdzie używa się substancji łatwo ługujących się. Konieczna jest zabudowa brzegów o zagrożonej stabilności.

Ad. 4. *Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania ścieków.*

Priorytetowymi przedsięwzięciami w zakresie poprawy jakości wód powierzchniowych w gminie Szczutowo będą następujące działania inwestycyjne: rozwój systemu gospodarki ściekowej, modernizacja oczyszczalni ścieków i budowy oczyszczalni przydomowych wraz z budową nowych odcinków kanalizacji zbiorczej.

Gospodarka wodami opadowymi

Ograniczenie zanieczyszczeń niesionych w spływach opadowych powinno następować w sposób możliwie naturalny, najlepiej przez wpuszczenie wód opadowych do naturalnych osadników. Ograniczenie zanieczyszczeń powinno się odbywać również poprzez utrzymanie czystości w zlewni, sprzątanie jej, ale też nakładanie powszechnych kar za zanieczyszczenia np. jezdni. Bardzo istotne jest, aby wzdłuż ulic sadzona

była zieleni, która nie dopuści do wymywania gruntu z niezagospodarowanych terenów. Separatory zanieczyszczeń są niezbędne na stacjach benzynowych i wszędzie tam, gdzie mogą wystąpić spływy deszczu z olejami napędowymi i benzyną.

Budowa systemu odprowadzenia wód opadowych powinna uwzględniać następujące zalecenia:

1. ograniczenie stosowania tradycyjnej kanalizacji deszczowej do miejsc gdzie jest to niezbędne np. w ulicach o dużym natężeniu ruchu. Wykorzystanie istniejących kanałów i ich pojemności retencyjnej. Jeśli nie uniknie się budowy nowych kanałów należy je projektować z uwzględnieniem możliwości retencyjnych,
2. stosowanie zasady ograniczenia ładunku i stężenia zanieczyszczeń w odprowadzanych spływach deszczowych przez niedopuszczenie do powstawania zanieczyszczeń, oraz stosowanie naturalnych metod ich usuwania,
3. odrębne traktowanie spływów ze zlewni „czystych”, z których wody mogą być infiltrowane do gruntu i zlewni „brudnych” wymagających oczyszczenia spływów,
4. stosowanie zasady, że spływy opadowe z posesji powinny być zagospodarowane na posesji, w sytuacji odpływu do kanału zastosowanie retencji. Preferowanie tam gdzie jest to możliwe infiltracji do gruntu,
5. przy realizacji nowych inwestycji w zakresie zagospodarowania przestrzennego należy ograniczyć uszczelnienie terenu, wprowadzić tam gdzie jest to możliwe nawierzchnie ażurowe umożliwiające przesiąkanie wód opadowych do gruntu,
6. naturalne metody zagospodarowania wód opadowych mogą w znacznym stopniu ograniczyć rozbudowę systemów kanalizacji deszczowej. Przy rozwiązywaniu problemu spływów deszczowych należy wziąć pod uwagę również aspekt ekonomiczny.

Tabela 11 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie poprawy jakości wód i stosunków wodnych

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>Dążenie do relatywnego zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, przemyśle i rolnictwie</p>	<p>Dążenie do ograniczania wodochłonności sektora komunalnego (gospodarstwa domowe i podmioty publiczne) oraz produkcyjno - usługowego</p>	1. Ograniczenie strat wody związanych z jej przesyłem	<p>realizacja przez podmioty gospodarcze, Urząd Gminy we współpracy ze Starostwem Powiatowym, mediami, organizacjami ekologicznymi, ośrodkami edukacyjno- informacyjnymi, szkołami, firmami szkoleniowymi i agencjami rządowymi</p>
		2. Optymalizacja zużycia wody do celów socjalno-bytowych i produkcyjnych (stymulacja do zmniejszenia jej zużycia)	
		3. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie ograniczania zużycia wody, poprzez edukację i informowanie	
<p>Zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy Szczutowo w zakresie dostarczenia im odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej</p>	<p>Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem ze źródeł punktowych, liniowych i obszarowych</p>	1. Ewidencja i eliminacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb), kontrola zagospodarowania ścieków bytowo – gospodarczych na terenach nieskanalizowanych. Wzmoczenie działań kontrolnych i egzekucyjnych	<p>działania te będą koordynowane przez Urząd Gminy, we współpracy z mediami, podmiotami gospodarczymi</p>
		2. Zabezpieczenie lub likwidacja nieczynnych ujęć wody	
		3. Wprowadzenie do likwidacji śliskości dróg w okresie jesienno – zimowym środków o najmniejszej szkodliwości dla wód (jak najmniejsza zawartość soli)	
		4. Zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe, cieki wodne, zbiorniki wód powierzchniowych poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego	
<p>Przeciwdziałanie zanieczyszczaniu wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł komunalnych</p>	<p>Poprawa jakości wód powierzchniowych</p>	1. Współpraca ponadlokalna w celu ochrony wód powierzchniowych i podziemnych	<p>działania te będą koordynowane przez Starostwo Powiatowe, we współpracy z Urzędem Gminy, mediami, podmiotami gospodarczymi</p>
		2. Ograniczenie, a docelowo likwidacja zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych	
		3. Inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych na terenie całej zlewni – współpraca z powiatem i sąsiednimi gminami	
		4. Wdrażanie koncepcji kanalizacji sanitarnej - budowa nowych odcinków kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni przydomowych	
<p>Rozwój i modernizacja infrastruktury</p>	<p>Rozwój i poprawa gospodarki</p>	<p>1. Optymalizacja wykorzystania obecnych ujęć wody i stacji uzdatniania wody</p>	

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>technicznej ochrony środowiska, szczególnie w zakresie budowy sieci wodociągowej i systemu odprowadzania ścieków</p>	<p>wodno – ściekowej</p>	<p>2. Rozwój i modernizacja gospodarki ściekowej gminy wraz z budową nowych odcinków kanalizacji sanitarnej zbiorczej</p>	
		<p>3. Wspieranie budowy szczelnych zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o zabudowie</p>	
		<p>4. Budowa systemu zbierania i unieszkodliwiania ścieków opadowych, szczególnie z terenów zurbanizowanych</p>	

6.2. Powietrze atmosferyczne

6.2.1. Stan aktualny

Źródła zanieczyszczeń powietrza

Powietrze atmosferyczne jest jednym z najbardziej wrażliwych na zanieczyszczenia komponentów środowiska, który jednocześnie decyduje o warunkach życia człowieka, zwierząt i roślin. W związku z powyższym zapewnienie odpowiedniej jakości powietrza na obszarze gminy Szczutowo jest jednym z priorytetowych celów władz samorządowych.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Szczutowo są:

1. źródła komunalno – bytowe: kotłownie lokalne, indywidualne paleniska domowe, emitory z zakładów użyteczności publicznej. Mają one znaczący wpływ na lokalny stan zanieczyszczenia powietrza, są głównym powodem tzw. niskiej emisji. Emitują najczęściej zanieczyszczenia pyłowe i gazowe. Aktualnie większość kotłowni w obiektach użyteczności publicznej (urzędy, szkoły, obiekty służby zdrowia) zaopatrywane są w ciepło z kotłowni olejowych i węglowych.
2. źródła transportowe – emisja zanieczyszczeń następuje na niskiej wysokości, tworząc niską emisję. Główne zanieczyszczenia to: węglowodory, tlenki azotu, tlenek węgla, pyły, związki ołowiu, tlenki siarki.
3. pylenie wtórne z odsłoniętej powierzchni terenu.
4. zanieczyszczenia allochtoniczne, napływające spoza terenu gminy, zgodnie z dominującym kierunkiem wiatru.

Jednym z największych źródeł zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy Szczutowo jest tzw. niska emisja, czyli emisja pochodząca ze źródeł o wysokości nie przekraczającej kilkunastu metrów wysokości. Zjawisko to występuje na terenach zwartej zabudowy, gdzie nie ma możliwości przewietrzania. Elementem składowym niskiej emisji są zanieczyszczenia emitowane podczas ogrzewania budynków mieszkalnych lub użyteczności publicznej. Nowe budownictwo jednorodzinne wykorzystuje częściowo ekologiczne nośniki ciepła (olej opałowy), a pozostałe to tradycyjne kotłownie na paliwa stałe (węgiel, miał węglowy, koks). Nieliczne budynki ogrzewane są elektrycznie. Niewątpliwym problemem jest nagminne spalanie w domowych piecach paliw niskiej jakości, a także odpadów, w tym tworzyw sztucznych, gumy i tekstyliów. W związku z tym do atmosfery przedostają się duże ilości sadzy, węglowodorów aromatycznych, merkaptanów i innych szkodliwych dla zdrowia ludzi związków chemicznych. Nasila się to szczególnie w okresie grzewczym. Emisja taka może powodować wyraźne okresowe pogorszenie stanu sanitarnego powietrza na terenach zasiedlonych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Może to być uciążliwe także dla mieszkańców terenów o słabych warunkach przewietrzania.

Nieco mniejszym problemem z punktu widzenia lokalnych parametrów czystości powietrza jest niska emisja na terenach zabudowy luźnej, gdyż istnieją lepsze warunki przewietrzania i depozycji zanieczyszczeń, a co za tym idzie relatywnie niższe stężenia.

Głównym problemem zapobiegania w przypadku niskiej emisji jest brak inwentaryzacji źródeł i wielkości emisji oraz danych o rodzaju i ilości stosowanych paliw (np. spalanie odpadów w instalacjach nie przeznaczonych do tego celu). Charakterystyczną cechą niskiej emisji jest jej sezonowa zmienność. W okresach grzewczych notuje się wzrost emisji energetycznej w porównaniu do okresów ciepłych.

Na stan powietrza w gminie Szczutowo oddziałują także źródła komunikacyjne. Największe zanieczyszczenie powietrza substancjami pochodzącymi ze spalania paliw w silnikach pojazdów występuje na skrzyżowaniach głównych dróg krajowych, a więc przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu biegnących przez obszary o zwartej zabudowie. Przyczyną nadmiernej emisji zanieczyszczeń ze środków transportu jest przede wszystkim zły stan techniczny pojazdów, ich zła eksploatacja, przestoje w ruchu spowodowane złą organizacją ruchu lub zbyt małą przepustowością dróg.

Na obszarze gminy nie ma zlokalizowanych większych przemysłowych źródeł emisji, które byłyby uciążliwe dla mieszkańców. Funkcjonują tu głównie małe zakłady usługowe, wykorzystujące lokalne,

rozproszone źródła ciepła. Istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza są obiekty produkcyjne położone poza obszarem gminy, dlatego też w tabeli poniżej zestawiono podstawowe informacje na temat emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych znajdujących się na obszarze powiatu sierpeckiego.

Tabela 12 Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu sierpeckiego

Jednostka administracyjna	Emisja zanieczyszczeń w [t]						
	pyłowych		gazowych				
	ogółem	w tym pyły ze spalania paliw	w tym:				
			dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	
Powiat sierpecki	22	16	41346	79	53	33	41181

Źródło: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego

W ostatnich latach obserwuje się pozytywną tendencję do zmniejszania ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery na terenie powiatu. Początkowo spowodowane było to spadkiem produkcji energii cieplnej oraz restrukturyzacją przemysłu, w ostatnich latach zaś działaniami proekologicznymi podejmowanymi przez zakłady stanowiące największe zagrożenie dla środowiska.

Stan powietrza

W celu scharakteryzowania stanu aktualnego w zakresie jakości powietrza atmosferycznego na terenie gminy Szczutowo odniesiono się do „Rocznej oceny jakości powietrza w Województwie Mazowieckim. Raport za rok 2006.” sporządzonej przez WIOŚ.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (art. 89) Wojewódzki Inspektor ochrony Środowiska rokrocznie wykonuje ocenę poziomów substancji w powietrzu we wszystkich strefach województwa.

Ocena ta jest przeprowadzana w celu:

1. Klasyfikacji stref w oparciu o kryteria zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002r. (Dz. U. nr 87, poz. 796) w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji,
2. Uzyskania informacji o przestrzennych rozkładach stężeń zanieczyszczeń,
3. Wskazania wartości i obszarów przekroczeń wartości kryterialnych,
4. Wskazania potrzeb w zakresie niezbędnej modernizacji systemu monitoringu powietrza.

Klasyfikacji stref dokonuje się oddzielnie dla dwóch grup kryteriów ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin, wydzielając strefy, dla których poziom:

1. chociaż jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji – **klasa C**,
2. chociaż jednej substancji mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji- **klasa B**,
3. poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego - **klasa A**.

W ramach prowadzonych prac ocenie podlegają aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy oraz obszary powiatów nie wchodzących w skład aglomeracji.

W kontekście powyższych zapisów należy stwierdzić, że gmina Szczutowo wchodzi w skład strefy „powiat sierpecki”. Wyniki uzyskane dla strefy powiatu sierpeckiego w 2006 roku przedstawiały się następująco:

Tabela 13 Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony zdrowia.

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy							Klasa ogólna	Działania wynikające z klasyfikacji
SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃		
A	A	A	A	A	A	A	A	-

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w Województwie Mazowieckim. Raport za rok 2006.

Tabela 14 Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony roślin.

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			Klasa ogólna	Działania wynikające z klasyfikacji
SO ₂	NO _x	O ₃		
A	A	A	A	-

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w Województwie Mazowieckim. Raport za rok 2006.

W wyniku oceny obejmującej okres 2006 roku strefa „powiat sierpecki” zakwalifikowana została do klasy A (z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony roślin) co oznacza, że nie były przekraczane wartości dopuszczalne poziomów substancji w powietrzu w tym zakresie.

Zmienność stężeń zanieczyszczeń w ciągu roku

Stężenia zanieczyszczeń charakteryzuje zmienność sezonowa, związana z warunkami klimatycznymi. Natomiast na podwyższenie stężeń większości zanieczyszczeń wpływają niska temperatura, znikome opady atmosferyczne oraz słaby wiatr. Głównym źródłem pochodzenia dwutlenku siarki, pyłu oraz tlenku węgla jest spalanie paliw w celach grzewczych, dlatego też stężenia tych zanieczyszczeń cechuje duża zmienność sezonowa zależna od temperatury powietrza i konieczności ogrzewania pomieszczeń. Emisja dwutlenku siarki powstaje głównie ze spalania paliw. Dominujący udział w zanieczyszczaniu ma spalanie węgla, koksu oraz olejów opałowych. Zużycie tych paliw jest maksymalne w czasie jesiennym i zimowym, stąd zdecydowanie większe zanieczyszczenie atmosfery w tym okresie. Pomiary SO₂ wykazują wyższe zanieczyszczenie powietrza w czasie zimy.

Zmienność sezonową wykazuje również pył zawieszony i dwutlenek azotu. Wartości stężeń w miesiącach zimnych są wyższe niż w miesiącach ciepłych. Jednak różnice w wielkościach stężeń pomiędzy sezonami są niższe niż w przypadku dwutlenku siarki. Dla tych zanieczyszczeń istotny jest również wpływ innych źródeł zanieczyszczeń niż procesy spalania w celach grzewczych. W stężeniach pyłu dużą rolę odgrywa emisja tzw. „nieorganizowana” np. pylenie ze źle zagospodarowanych obszarów, pokrytych kurzem ulic. W stężeniach dwutlenku azotu poza emisją z procesów spalania występuje również emisja tlenków azotu ze środków transportu.

Stężenia podstawowych zanieczyszczeń wykazują wartości maksymalne szczególnie na terenie charakteryzującym się zwartą zabudową i dużą ilością indywidualnych palenisk. Duży wpływ ma także układ ulic rzutujący na możliwość samoistnego przewietrzania obszaru.

Odory

Odory wiążą się z dyskomfortem związanym z przedostawaniem się gazów złoonych do powietrza atmosferycznego. Na terenie gminy odory mają głównie oddziaływanie lokalne.

Do źródeł wytwarzających gazy złoonne (odory) na terenie gminy można zaliczyć:

- oczyszczalnię ścieków (gazy złoonne mogą powstać w wyniku procesów zachodzących na oczyszczalni oraz napowietrzania osadu),
- przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe (szamba),
- złe posadowienie systemu kanalizacyjnego.
- nieorganizowane źródła emisji gazów złoonych z indywidualnych palenisk domowych (np. spalanie odpadów z tworzyw, gumi w paleniskach domowych).

6.2.2. Program poprawy dla pola: Powietrze atmosferyczne

Cel strategiczny:

Dążenie do poprawy jakości powietrza atmosferycznego

Cele średnioterminowe do roku 2015 i krótkoterminowe do roku 2011:

1. Dążenie do ograniczenia emisji ze źródeł komunalnych, szczególnie źródeł niskiej emisji,
2. Dążenie do ograniczenia wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Strategia osiągania celów i kierunki działań

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Za najważniejsze kierunki działań prowadzące do poprawy jakości powietrza uznać należy:

- inwentaryzację źródeł niskiej emisji jako element prowadzący do ich modernizacji bądź likwidacji,
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych,
- prowadzenie kontroli jakości powietrza w zakresie zanieczyszczeń, dla których obowiązują standardy jakości powietrza.

W gminie Szczutowo jednym z największych źródeł zanieczyszczenia powietrza, o czym wspomiano już powyżej, są źródła związane z wytwarzaniem i użytkowaniem ciepła oraz energii. Najprostszą i najefektywniejszą metodą ochrony środowiska będzie racjonalizacja tych procesów w wyniku bezpośredniego ograniczenia zużycia paliwa lub jego zmiany na tzw. paliwo ekologiczne (przechodzenie z opalania węglem na gaz, olej, energie elektryczną lub energię odnawialną, np. wodną).

W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w wyniku prowadzenia gospodarki cieplnej wyróżnić można dwa kierunki działań:

- *Wzrost energooszczędności* poprzez stosowanie zabiegów termoizolacyjnych - modernizacje budynków mieszkalnych, publicznych i innych.

Zadanie to będzie realizowane głównie przez właścicieli budynków, także dla podwyższenia komfortu i uzyskania odczuwalnych oszczędności finansowych.

- *Modernizacja lub przebudowa systemów ogrzewania* – szczególnie małych kotłowni oraz indywidualnych palenisk domowych.

Znaczną poprawę jakości powietrza można uzyskać w wyniku prowadzenia edukacji ekologicznej mieszkańców, na temat szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych, co w przeszłości było częstą praktyką. Należy zwrócić uwagę na możliwość wykorzystania czystych źródeł energii oraz źródeł odnawialnych (energii biomasy, wodnej, energii słonecznej, geotermalnej). Należy również informować mieszkańców o możliwościach uzyskania pożyczek na zadania z zakresu termomodernizacji i zmiany sposobu ogrzewania budynków.

Emisja komunikacyjna jest najbardziej uciążliwa dla mieszkańców ulic położonych przy ruchliwych trasach komunikacyjnych i w gęstej zabudowie mieszkalnej. Możliwe jest prowadzenie wielu działań poprawiających stan powietrza niezależnych od starań władz gminnych i powiatowych (poprawa stanu technicznego samochodów, polepszenie jakości benzyny). Można zmniejszyć emisję zanieczyszczeń komunikacyjnych poprzez następujące działania:

- poprawa infrastruktury drogowej, co pozwoli na poprawę płynności ruchu i zmniejszenie ilości zatrzymań pojazdów,
- utrzymywanie czystości nawierzchni dróg, szczególnie w okresach suchych,

- tworzenie pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych,
- wprowadzenie stref ograniczonego ruchu dla centralnej części miejscowości,
- budowa ścieżek rowerowych, stanowiących alternatywę do transportu samochodowego,
- eliminacja z ruchu pojazdów nie spełniających obowiązujących norm odnośnie emisji zanieczyszczeń,
- rozwój i promocja komunikacji zbiorowej,
- zakaz stosowania materiałów pyłących do utwardzania dróg lub budowy parkingów (np. żużli, popiołów).

Ruch samochodów ciągnie za sobą turbulentną smugę zanieczyszczonego powietrza. Stężenie zanieczyszczeń, głównie tlenków azotu spada gwałtownie w odległości 50 - 60 m. od jezdni. Fakt ten powinien być uwzględniony w projekcie zabudowy, którą należy lokalizować w odległości nie mniejszej niż 60 m. od głównych tras komunikacji drogowej. W związku z poprawą stanu powietrza istotne są także instrumenty planistyczne, a mianowicie takie lokalizowanie nowej zabudowy, aby powodować rozproszenie zanieczyszczeń przez przewietrzanie terenu i tworzenie wolnych korytarzy dla swobodnego ruchu powietrza. Zapisy takie powinny znaleźć się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Najskuteczniejszą formą ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem na terenie gminy Szczutowo jest więc prewencja, realizowana jako likwidacja zanieczyszczeń u źródła poprzez działania w zakresie:

- ograniczanie udziału indywidualnych palenisk węglowych w strukturze systemu grzewczego gminy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy,
- wspieranie działań inwestycyjnych ograniczających ruch drogowy,
- działań ograniczających uciążliwość emisyjną środków transportu drogowego,
- prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz minimalizacji zużycia energii (w tym surowców energetycznych)

Tabela 15 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie poprawy jakości powietrza atmosferycznego

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>Dążenie do ograniczania wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych</p>	<p>1. Poprawa standardów technicznych infrastruktury drogowej, zwłaszcza w obszarach gęstej zabudowy mieszkalnej (zadania ujęte także w programie działań dla sektora: Hałas)</p>	<p>realizacja zadań przez zarządy dróg; koordynacja działań przez Urząd Gminy</p>	
	<p>2. Tworzenie pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych</p>		
	<p>3. Utrzymywanie czystości nawierzchni dróg, szczególnie w okresach suchych</p>		
	<p>4. Budowa ścieżek rowerowych, stanowiących alternatywę do transportu samochodowego</p>		
<p>Dążenie do ograniczania emisji ze źródeł komunalnych, szczególnie niskiej emisji</p>	<p>1. Zwiększenie udziału ekologicznych nośników ciepła i odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym gminy, poprzez pomoc przy wprowadzaniu bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii</p>	<p>realizacja zadań przez Urząd Gminy, właścicieli budynków</p>	
	<p>2. Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie ochrony powietrza i przedstawienie szkodliwego oddziaływania zanieczyszczeń pyłowych i gazowych dla zdrowia i kosztów społeczno-ekonomicznych spowodowanych zanieczyszczeniem atmosfery</p>		
	<p>3. Prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz minimalizacji zużycia energii oraz zmniejszenia strat ciepła m.in. poprzez termoizolację budynków mieszkalnych i publicznych, montowanie regulatorów ciepła, wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, itp.</p>		
	<p>4. Przechodzenie na paliwo ekologiczne, np. gazowe w indywidualnych systemach grzewczych (paleniska domowe, małe kotłownie)</p>		
	<p>5. Informowanie zainteresowanych o warunkach dofinansowania lub kredytu na preferencyjnych warunkach np. z WFOŚiGW, Banku Ochrony Środowiska SA lub Banku Gospodarstwa Krajowego - na termorenowację budynków i modernizację kotłowni i palenisk domowych</p>		

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
		6. Ujawnianie i zgłaszanie WIOŚ nowych źródeł zanieczyszczeń powietrza w celu podjęcia czynności kontrolnych i wykonania pomiarów	
		7. Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów wymagających zapewnienia wysokiej jakości powietrza	
		8. Rozwój gazyfikacji gminy	

6.3. Hałas i wibracje

6.3.1. Stan aktualny

Hałas stanowi jedno ze źródeł zanieczyszczenia środowiska, wzrastające w ostatnich latach w związku z rozwojem, głównie komunikacji. Odczuwany jest przez mieszkańców jako jeden z najbardziej uciążliwych czynników wpływających ujemnie na środowisko i samopoczucie.

Hałas pochodzenia antropogenicznego, występujący w środowisku dzieli się na hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy), hałas komunalny i hałas przemysłowy.

Hałas komunikacyjny

Hałas komunikacyjny wiąże się z transportem lotniczym, kolejowym i samochodowym. Spośród wymienionych rodzajów transportu, komunikacja drogowa należy do najbardziej uciążliwych źródeł hałasu w środowisku, co wynika przede wszystkim z powszechności jej występowania i czasu oddziaływania. Co więcej, intensyfikacja ruchu drogowego jest jedną z głównych przyczyn zwiększającego się na przestrzeni ostatnich lat zagrożenia hałasem. Na stopień uciążliwości tras komunikacyjnych wpływ mają takie czynniki jak: natężenie ruchu, struktura pojazdów, prędkość ich poruszania się oraz rodzaj i stan techniczny nawierzchni.

Na terenie gminy Szczutowo nie były wykonywane pomiary hałasu drogowego. Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie charakteryzowanej jednostki administracyjnej utrzymywana będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Przyczyną wzrostu uciążliwości jest również niezadowalająca często jakość nawierzchni dróg.

Hałas związany z przemysłem usługami

Pewną uciążliwość powodują zakłady rzemieślnicze i usługowe zlokalizowane blisko zabudowy o charakterze mieszkalnym. Wpływ ich na ogólny klimat akustyczny gminy nie jest znaczący, jednak są one przyczyną lokalnych negatywnych skutków odczuwalnych przez okolicznych mieszkańców. Do zakładów takich należą najczęściej: warsztaty mechaniki pojazdowej, blacharskie, ślusarskie, stolarskie, kamieniarskie i krawieckie. Uciążliwe są również obiekty związane z obsługą ruchu turystycznego: lokale gastronomiczne, dyskoteki pod namiotami, ogródki piwne itp.

Hałas komunalny

Szacuje się, że w skali kraju około 25% mieszkańców jest narażona na ponadnormatywny hałas w mieszkaniach występujący w wyniku stosowania „oszczędnych” materiałów i konstrukcji budowlanych. Hałas wewnątrzsiedlowy spowodowany jest przez pracę silników samochodowych, wywożenie śmieci, dostawy do sklepów, głośną muzykę radiową. Istotnym źródłem jest sprzęt grający używany przez turystów i mieszkańców gminy w miejscach przeznaczonych do wypoczynku i rekreacji.

Do tych hałasów dołącza się niejednokrotnie bardzo uciążliwy hałas wewnątrz budynku, spowodowany wadliwym funkcjonowaniem np. hydroforów, pieców. Według polskiej normy, poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń budynku może wynosić w ciągu dnia 30-40 dB, nocą 25-30 dB.

Monitoring hałasu

–Dopuszczalne wartości hałasu w środowisku zróżnicowane w zależności od przeznaczenia terenu zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 r. 120, poz. 826);

Zgodnie z wymienionym aktem prawnym przedstawiają się one następująco:

Tabela 16 Wartości progowe poziomów hałasu w środowisku

Przeznaczenie terenu	Wartość progowa poziomu hałasu wyrażona równoważnym poziomem dźwięku A w dB			
	drogi lub linie kolejowe*)		pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
	pora dnia (przedział czasu odniesienia równy 16 godz.)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równy 8 godz.)	pora dnia (przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godz. dnia, kolejno po sobie następującym)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równy jednej, najmniej korzystnej godzinie nocy)
Obszary A ochrony uzdrowskiej	60	50	50	45
Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem	60	50	-	-
1) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży 2) Tereny zabudowy szpitalnej i domów opieki społecznej	65	60	60	50
Tereny zabudowy mieszkaniowej	75	67	67	57

*) Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym.

Tabela 17 Wartości progowe poziomów hałasu w środowisku

Przeznaczenie terenu	Wartość progowa poziomu hałasu dla startów, lądowań i przelotów statków powietrznych, wyrażona równoważnym poziomem dźwięku A w dB	
	długotrwały, średni poziom dźwięku A, dla długotrwałego przedziału czasu trwającego 6 miesięcy, najmniej korzystnych pod względem akustycznym	
	pora dnia (przedział czasu odniesienia równy 16 godz.)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równy 8 godz.)
1) Obszary A ochrony uzdrowskiej 2) Tereny zabudowy szpitalnej, domów opieki społecznej oraz zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży	65	55
1) Tereny zabudowy mieszkaniowej 2) Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem	70	60

Monitoring hałasu jest realizowany w oparciu o stacje pomiarowe w sieci regionalnej nadzorowane przez WIOŚ. Na terenie gminy nie ma zlokalizowanych punktów monitoringowych, w których wykonuje się pomiary hałasu.

W przypadku dróg publicznych obowiązują strefy ograniczonego użytkowania wynikające z Ustawy z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych - Dz. U Nr 14, poz.60 (z późn. zm.) oraz Zarządzenia Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 31 marca 1995 roku w sprawie ustalenia wytycznych projektowania dróg.

Szerokość strefy (obszaru ograniczonego użytkowania) zależy od klasy technicznej drogi oraz od średniego dobowego ruchu pojazdów w roku. Jednym z wyznaczników kształtowania standardów środowiska i zmniejszenia uciążliwości ruchu samochodowego jest zachowanie odpowiednich linii zabudowy wyznaczanych w planach miejscowych na podstawie przepisów szczególnych.

6.3.2. Program poprawy dla pola: Hałas i wibracje

Cel strategiczny:

Zmniejszenie uciążliwości akustycznej związanej z hałasem komunikacyjnym

Cele średnioterminowe i krótkoterminowe do roku 2015 i 2011:

1. Ograniczanie poziomu hałasu na terenach, gdzie jego natężenie odczuwane jest jako uciążliwe, szczególnie na obszarach gęstej zabudowy mieszkalnej .
2. Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu w obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna.

Ochrona przed hałasem polega na:

- zapobieganiu jego powstawania,
- zapobieganiu jego przenikania do środowiska.

Podstawowym zadaniem dla gminy Szczutowo jest rozpoznanie sytuacji akustycznej w gminie i inwentaryzacja miejsc, gdzie występują przekroczenia hałasu. Zadanie to powinno być cyklicznie aktualizowane. Do tej pory nie prowadzono dokładnego rozpoznania zagrożenia hałasem, stąd też wyznaczenie działań prewencyjno – naprawczych uzależnione będzie od szczegółowego rozpoznania stanu aktualnego. Z uwagi na fakt, że główną uciążliwość powoduje ruch samochodowy na głównych i przelotowych drogach w gminie, należy się skupić głównie na badaniu wpływu szlaków komunikacyjnych na klimat akustyczny gminy. Zadanie to wykonuje WIOŚ.

W planowaniu przestrzennym należy przyjąć zasadę stosowania natężenia hałasu jako jednego z kryteriów lokalizacji nowych inwestycji. Do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy wprowadzić zasady kształtowania komfortu akustycznego oraz kreować ten komfort szczególnie na terenach o wysokich walorach rekreacyjno – krajobrazowych. Należy stworzyć jasną wizję obszarów wymagających zapewnienia komfortu akustycznego i zapewnienie właściwego ich rozdziału od obszarów niewymagających komfortu. Istotne jest również umieszczanie informacji o stanie akustycznym środowiska i standardach akustycznych w opracowaniach ekofizjograficznych, prognozach do planów miejscowych oraz samych planach zagospodarowania przestrzennego. Prewencją jest również pilnowanie prawidłowości przebiegu procedur w sprawie ocen oddziaływania na środowisko na etapie ustalania warunków zabudowy.

Zalecanym działaniem jest zmniejszenie liczby osób narażonych na nadmierny hałas. W tym celu w miejscach, w których występują uciążliwe źródła hałasu, zlokalizowane w pobliżu gęstej zabudowy mieszkaniowej lub terenów wykorzystywanych do wypoczynku konieczne będzie zastosowanie środków wyciszających, głównie zasadzenie pasów zwartej zieleni izolacyjnej (gęste krzewy i drzewa). Należy także propagować stosowanie odpowiednich materiałów budowlanych o odpowiedniej izolacyjności akustycznej. Dobrą metodą redukcji hałasu jest wymiana okien na dźwiękoizolacyjne, które zapewnią warunki komfortu akustycznego wewnątrz pomieszczeń zamkniętych. Wymagania dotyczące izolacyjności okien według wymagań normy zależą od poziomu dźwięku hałasu samochodowego określonego dla szesnastu godzin pory dziennej oraz ośmiu godziny nocy.

Ponieważ głównym źródłem hałasu w gminie jest komunikacja, konieczna jest koordynacja działań wszystkich służb i organów w celu ograniczania liczby pojazdów powodujących szczególnie hałas, a także:

- systematyczne usprawnianie ruchu drogowego,

- budowę nowych odcinków dróg z zapewnieniem właściwej ochrony przed hałasem już w fazie realizacji inwestycji,
- modernizację nawierzchni istniejących.

Przy modernizacji dróg i ulic należy zwrócić szczególną uwagę na dobór nawierzchni właściwej dla rzeczywistej prędkości pojazdów. Zastosowanie cichych nawierzchni drogowych poprawi warunki akustyczne w środowisku zewnętrznym o około 5 dB.

W celu usprawnienia komunikacji, a tym samym ograniczenia hałasu pochodzenia komunikacyjnego planuje się następujące działania ogólne:

- analiza i wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego, aby zapewnić poprawę płynności ruchu i zmniejszenie ilości zatrzymań,
- systematyczne modernizowanie istniejącej sieci ulic, połączone z doprowadzeniem ich parametrów technicznych do stanu odpowiadającego funkcji ulicy lub jej odcinka (dla gminy dotyczyć to będzie wyłącznie dróg gminnych),
- zapewnienie dogodnych połączeń komunikacyjnych gminy z lokalnymi ośrodkami regionalnymi, a także sąsiednimi ośrodkami gminnymi (wymaga to współpracy ponadlokalnej, także z prywatnymi przewoźnikami),
- sukcesywna budowa i uwzględnianie w trakcie ewentualnej modernizacji ulic ścieżek rowerowych,
- w miarę polepszania stanu dróg uruchamianie nowe linie autobusowe, a przystanki komunikacji zbiorowej lokalizować w miejscach wynikających z potrzeb społecznych przy uwzględnieniu zasad z Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43 z dnia 14 maja 1999r. poz. 1233).

Tabela 18 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie hałasu

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>Niedopuszczenie do pogorszenia klimatu akustycznego na obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna</p>	<p>Prowadzenie polityki przestrzennej pozwalającej na zróżnicowanie lokalizacji obiektów w zależności od jego uciążliwości hałasowej</p>	<p>1. Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów</p>	<p>realizowane przez Urząd Gminy i nadzór budowlany</p>
		<p>2. Przeznaczanie wydzielonych specjalnie terenów na cele lokalizacji uciążliwego akustycznie rzemiosła i usług</p>	
		<p>3. Właściwe kształtowanie linii zabudowy i brył powstających budynków w celu zminimalizowania wpływu hałasu drogowego</p>	
<p>Ograniczanie poziomu hałasu na terenach, gdzie jego natężenie odczuwalne jest jako uciążliwe lub przekracza dopuszczalne normy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej</p>	<p>Ograniczenie narażenia ludności gminy na ponadnormatywny hałas</p>	<p>1. Modernizacja nawierzchni dróg</p>	<p>realizowane przez Urząd Gminy oraz Zarządy Dróg</p>
		<p>2. Zwiększenie ilości izolacyjnych pasów zieleni w miejscach narażonych na ponadnormatywny hałas</p>	
		<p>3. Stosowanie dźwiękochłonnych elewacji budynków</p>	<p>realizowane przez właścicieli nieruchomości</p>
		<p>4. Wymiana stolarki okiennej na okna o podwyższonym wskaźniku izolacyjności akustycznej właściwej ($R_w > 30\text{dB}$) w budynkach narażonych na ponadnormatywny hałas</p>	<p>realizowane przez właścicieli nieruchomości</p>
		<p>5. Zintensyfikowanie działań ograniczających negatywny wpływ hałasu na mieszkańców poprzez: - poprawienie organizacji ruchu ułatwiającą płynność jazdy - właściwą organizację robót budowlanych - budowę nowych odcinków dróg i obwodnic - budowę ścieżek rowerowych</p>	<p>realizowane przez Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe oraz Zarządy Dróg realizowane przez podmioty gospodarcze, przy nadzorze WIOŚ, Urząd Gminy oraz Starostwo Powiatowe</p>

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
		6. Wyznaczenie z użytkowania środków transportu, maszyn i urządzeń, których hałasliwość nie odpowiada przyjętym standardom	realizowane przez policję
		7. Reagowanie na skargi mieszkańców gminy na ponadnormatywny hałas	realizowane przez Urząd Gminy oraz Starostwo Powiatowe

6.4. Promieniowanie elektromagnetyczne

6.4.1. Stan aktualny

Promieniowanie jonizujące

Promieniowanie jonizujące jest nieodłącznym elementem środowiska naturalnego, dociera z Kosmosu, z wnętrza Ziemi. Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- stacje radiowe i telewizyjne,
- elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- stacje przekaźnikowe telefonii komórkowej,
- zespoły sieci i urządzeń elektrycznych w gospodarstwie domowym (np. kuchenki mikrofalowe)
- urządzenia radiolokacyjne i radionawigacyjne.

Największe oddziaływanie na środowisko występuje od urządzeń radiokomunikacyjnych, przede wszystkim od stacji bazowych telefonii komórkowej.

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy Szczutowo są:

- linia energetyczna 400 kV Całownia – Gójsk – Józefowo – Grądy
- wieża telefonii cyfrowej sieci PLUS GSM - Gójsk.
- wieża telefonii cyfrowej sieci PLUS GSM – Szczutowo.
- wieża telefonii cyfrowej sieci ERA - Szczutowo

Instalacje te emitują niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, generowane przez anteny stacji w czasie ich pracy, a ich moc promieniowana izotropowo jest różna w zależności od wielkości stacji bazowej. Częstotliwość emitowania pól elektromagnetycznych waha się w granicach od 30 kHz do 300 GHz.

W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi. Wokół budowanych stacji bazowych telefonii komórkowych istnieje możliwość tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania.

Poza wyżej wymienionymi, na terenie gminy zlokalizowane są również inne obiekty radiokomunikacyjne, działające w paśmie mikrofalowym lub radiowym, o małej mocy i nie wymagające w związku z tym uzyskania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych do środowiska. Źródłem promieniowania są także zespoły sieci i urządzeń elektrycznych w gospodarstwie domowym (np. kuchenki mikrofalowe).

Pomiary kontrolne pól elektromagnetycznych prowadzi Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna. Prawo ochrony środowiska wprowadziło obowiązek posiadania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych dla:

- linii i stacji elektromagnetycznych o napięciu znamionowym 110 kV lub wyższym,
- instalacji radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych, których równoważna moc promieniowania izotropowa jest równa 15 W lub wyższa, emitujących pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0,03 MHz do 300 000 MHz.

Na terenie gminy Szczutowo nie prowadzono w ostatnich latach badań poziomu pól elektromagnetycznych oraz dotyczących oddziaływania promieniowania na środowisko, a w szczególności na zdrowie mieszkańców. Niemniej, można przypuszczać, że aktualnie w miejscach dostępnych dla ludności nie występują na terenie gminy pola elektromagnetyczne o natężeniach wyższych od dopuszczalnych.

Prognozuje się, że oddziaływanie promieniowania niejonizującego na środowisko będzie stale wzrastać, co związane jest z rozwojem usług telekomunikacyjnych i postępem cywilizacyjnym.

6.4.2. Program poprawy dla pola: Promieniowanie elektromagnetyczne

Cel strategiczny:

Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

Cele średnioterminowe do roku 2015:

1. Ochrona ludności gminy przed oddziaływaniem promieniowania.

Cele krótkoterminowe do roku 2011 i kierunki działań:

1. Kontrola poziomów promieniowania na terenie gminy.
2. Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach.

Zasady ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym i sposób jego kontroli podaje wymienione wcześniej rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku. Zagadnienia te uwzględnione zostały również w przepisach sanitarnych, prawie zagospodarowania przestrzennego, przepisach bezpieczeństwa i higieny pracy oraz w prawie budowlanym.

Dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową wyznaczono wartość składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego 50 Hz w wysokości 1 kV/m. Dla pozostałych terenów, na których przebywanie ludności jest dozwolone bez ograniczeń, ustalono wysokość składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego o częstotliwości 50 Hz w wysokości 10 kV/m, a magnetycznej 60 kV/m.

W pierwszej kolejności dokonana zostanie inwentaryzacja obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne i rozpoznanie pomiarowe zasięgu ich uciążliwości (w tym również obiektów będących w posiadaniu służb publicznych – policji, straży pożarnej itp.). Stworzona zostanie baza danych gromadząca lokalizacje i wyniki pomiarów.

Podstawowym elementem ochrony przed polami elektromagnetycznymi jest informacja o występujących poziomach pól, którą pozyskuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Monitoring ten prowadzony jest przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska poprzez:

- okresowe badania kontrolne poziomów pól elektromagnetycznych na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz dostępnych dla ludności,
- prowadzenie bazy danych o źródłach pól mogących oddziaływać na środowisko oraz uwzględnienie wyników badań wykonanych przez zarządzających instalacją z mocy prawa,
- prowadzenie, aktualizowanego corocznie, rejestru zawierającego informację o terenach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Ochrona przed promieniowaniem uwzględniona zostanie w planach zagospodarowania przestrzennego, gdzie wprowadzone zostaną zasady ograniczenia w użytkowaniu terenów położonych w zasięgu ewentualnego, ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego.

Z uwagi na obecny niedobór odpowiedniej aparatury pomiarowej do wykonywania badań promieniowania niejonizującego, w przyszłości proponuje się skupić na działaniach zmierzających do zapobiegania powstawaniu źródeł emisji promieniowania na terenach gęstej zabudowy mieszkaniowej. Z drugiej strony, należy unikać lokalizacji nowych budynków mieszkalnych w bliskim sąsiedztwie linii elektroenergetycznych lub stacji transformatorowych wysokiego napięcia.

Pomiary kontrolne pól elektromagnetycznych prowadzi będzie Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna oraz WIOŚ. Wojewoda prowadzi będzie ponadto rejestr zawierający informacje o terenach, na których przekroczony został dopuszczalny poziom pól elektromagnetycznych w środowisku.

W związku z intensywnym rozwojem budownictwa mieszkalnego, wzrastać będzie gęstość linii energetycznych. W celu ograniczenia ich oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi, postuluje się przestrzeganie następujących zasad:

- wprowadzanie w nowoprojektowanych i remontowanych układach energetycznych nowych materiałów i

technologii wykonawstwa,

- rozgęszczanie sieci elektroenergetycznej,
- zmniejszanie uciążliwości w gospodarce terenami w pobliżu urządzeń i linii energetycznych,
- ustalanie stref ochronnych wokół obiektów elektroenergetycznych,
- lokalizacja linii energetycznych o napięciu 110 kV i wyższym poza terenami przeznaczonymi pod zabudowę mieszkaniową.

Przyjmuje się następujące strefy ochrony od linii i urządzeń elektroenergetycznych, w których zasięgu zakazane jest lokalizowanie obiektów związanych z pobytem stałym ludzi:

- ◆ od linii 110kV – 20 m,
- ◆ od linii 220 kV – 35 m,
- ◆ od linii 400 kV – 45 m,
- ◆ od stacji 110/220 kV – 20 m,
- ◆ od stacji 400/220 kV – 45 m.

Tabela 19 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie promieniowania

Cele średnioterminowe do roku 2015			
<p>Ochrona przed oddziaływaniem promieniowania</p>	<p>Kontrola poziomów promieniowania jonizującego i niejonizującego na terenie gminy</p>	<p>1. Inwentaryzacja źródeł promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy wraz ze stworzeniem bazy danych, w której umieszczane będą wyniki inwentaryzacji</p>	<p>Urząd Wojewódzki Starostwo Powiatowe WIOŚ Urząd Gminy</p>
		<p>2. Egzekwowanie przez organy administracji pomiarów pól elektromagnetycznych, do których inwestorzy są zobowiązani na mocy ustawy POŚ po uruchomieniu urządzeń</p>	
		<p>3. Kontrola natężenia promieniowania naturalnego w budynkach</p>	
<p>Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach</p>		<p>1. Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji nowych źródeł promieniowania elektromagnetycznego</p>	<p>realizowane przez Urząd Wojewódzki we współpracy ze Starostwem Powiatowym i Urzędem Gminy</p>
		<p>2. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego aspektów związanych z zagrożeniem promieniowaniem elektromagnetycznym</p>	<p>Urząd Gminy</p>
		<p>3. Restrykcyjne przestrzeganie przepisów prawa w zakresie rozwiązań technicznych i lokalizacji obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne szczególnie na obszarach zabudowań mieszkalnych oraz na terenach, na których znajdują się żłobki, przedszkola, szkoły, internaty, itp. (wartość składowej elektrycznej elektromagnetycznego promieniowania nie może przekroczyć 1kV/m, natomiast poziom składowej magnetycznej – 80 A/m)</p>	<p>Urząd Wojewódzki Starostwo Powiatowe Urząd Gminy WIOŚ inwestorzy właściciele i operatorzy anten</p>

Cele średnioterminowe do roku 2015			
		4. Prowadzenie edukacji ogółu społeczeństwa dotyczącej sposobów minimalizacji zagrożeń wynikających z promieniowania elektromagnetycznego	

6.5. Poważne awarie i zagrożenia naturalne

6.5.1. Stan aktualny

Poważne awarie

Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. wprowadza w miejsce nazwy dotychczas stosowanej – „nadzwyczajne zagrożenie środowiska” problematykę pod nazwą „poważne awarie” wraz z odpowiednimi regulacjami. Definicje poważnej awarii i poważnej awarii przemysłowej określa odpowiednio art. 3 pkt.23 i 24 ww. ustawy:

poważna awaria - to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Potencjalne zagrożenia środowiska na terenie gminy Szczutowo stwarzają głównie:

1. urządzenia techniczne (instalacje) w zakładach magazynujących lub stosujących w procesie produkcji toksyczne środki przemysłowe (amoniak, chlor, produkty ropopochodne, inne chemiczne),
2. transport materiałów i substancji niebezpiecznych (toksycznych, łatwopalnych, wybuchowych) głównie na drogach krajowych, wojewódzkich oraz szlakach kolejowych, a także rurociągami, powodując m. in. zagrożenie zanieczyszczenia gleb oraz pożarowe na terenach leśnych,
3. magazynowanie materiałów i substancji niebezpiecznych.

Wymienione wyżej zagrożenia, poza zasięgiem lokalnym ograniczającym się do terenu zakładu, miejscowości czy też gminy, w niesprzyjających warunkach mogą przyjąć rozmiary niebezpieczeństwa o zasięgu regionalnym - obejmującym część obszaru gminy, a nawet wykraczającym poza jej granice administracyjne.

Zagrożenia naturalne

W związku z anomaliami klimatycznymi i występującymi w ostatnich latach nietypowymi zjawiskami przyrodniczymi, należy zwrócić uwagę także na zagrożenia naturalne. Potencjalnym źródłem takich zagrożeń na terenie gminy Szczutowo może być rzeka Skrwa (podtopienia, zatonięcia, dopływ nieznanymi zanieczyszczeń). Na terenie gminy Szczutowo mogą także wystąpić: pożary, wichury, susze, gradobicie.

6.5.2. Program poprawy dla pola: Poważne awarie i zagrożenia naturalne

Cel strategiczny:

Zapobieganie poważnym awariom i zagrożeniom naturalnym oraz eliminacja i minimalizacja skutków w razie ich wystąpienia

Cele średnioterminowe do roku 2015 i krótkoterminowe do roku 2011 oraz kierunki działań:

1. Minimalizacja ryzyka wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej.
2. Ochrona ludności gminy przed skutkami poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.
3. Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zasad postępowania i zapobiegania w przypadku wystąpienia poważnej awarii lub klęsk żywiołowych.

Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z najbardziej pożądanых cech, jakie ludzie oczekują od miejsca swojego zamieszkania. Gmina Szczutowo nie należy do szczególnie narażonych na wystąpienie klęsk żywiołowych lub katastrof. Niemniej, utrzymywanie sprawnych sił porządkowo – prewencyjnych umożliwi szybką reakcję w wypadku takiego zdarzenia lub zminimalizuje ryzyko jego wystąpienia.

Największe zagrożenie dla ogółu mieszkańców gminy Szczutowo stwarza transport materiałów niebezpiecznych, stąd też przede wszystkim konieczne jest podjęcie działań zmierzających do zminimalizowania tego zagrożenia. Pojazdy transportujące materiały niebezpieczne powinny być przystosowane do tego celu, co poświadczają należy systematycznymi kontrolami stwierdzającymi stosowanie się do odpowiednich przepisów, a trasy przewozu poprowadzone tak, aby omijały tereny gęstej zabudowy mieszkalnej oraz tereny cenne przyrodniczo. Zadania te leżą w gestii Gminy oraz Starostwa Powiatowego w Sierpcu, jako administratorów dróg gminnych i powiatowych oraz Zarządu Województwa Mazowieckiego i Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Odział w Warszawie.

Zgodnie z zasadą obowiązującą w wielu krajach europejskich, na każdym szczeblu działania państwa powinien znajdować się ośrodek koordynacyjny w zakresie ratownictwa i ochrony ludności. Organem odpowiedzialnym za organizowanie i koordynowanie działaniami związanymi z reagowaniem kryzysowym na terenie powiatu jest Starosta. Wydaje decyzje w zakresie reagowania kryzysowego przy pomocy Powiatowego Zespołu Reagowania Kryzysowego, który koordynuje i kieruje działaniami ratowniczymi i porządkowo - ochronnymi podejmowanymi przez siły i środki będące w jego dyspozycji. W przypadku uznania, że siły i środki będące w dyspozycji Starosty Powiatu są niewystarczające w stosunku do zaistniałego zagrożenia, występuje on z wnioskiem do Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego o wsparcie działań ratowniczych siłami i środkami wyższego szczebla.

Do zadań Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego należy:

- monitorowanie występujących klęsk żywiołowych i prognozowanie rozwoju sytuacji,
- realizowanie procedur i programów reagowania w czasie stanu klęski żywiołowej,
- opracowywanie i aktualizowanie planów reagowania kryzysowego,
- planowanie wsparcia organów kierujących działaniami na niższym szczeblu administracji publicznej,
- przygotowywanie warunków umożliwiających koordynację pomocy humanitarnej,
- realizowanie polityki informacyjnej związanej ze stanem klęski żywiołowej.

Tabela 20 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie poważnych awarii i zagrożeń naturalnych

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>Minimalizacja ryzyka wystąpienia zagrożeń naturalnych lub katastrof</p>	<p>Zapobieganie zagrożeniom naturalnym i katastrofom</p>	<p>1. Utrzymywanie w gotowości sprawnego systemu zapobiegawczo – interwencyjno – ratunkowego na wypadek wystąpienia klęski żywiołowej lub katastrofy</p>	<p>realizowane Straż Pożarną, Policję, Starostwo Powiatowe w Sierpcu</p>
		<p>2. Wdrażanie zasad i zaleceń zawartych w Wojewódzkim i Powiatowym Planie Zarządzania Ryzykiem (po ich opracowaniu)</p>	
		<p>3. Wyznaczenie optymalnych (najbezpieczniejszych) tras dla przewozu substancji niebezpiecznych</p>	<p>podmioty prowadzące transport i spedycje materiałów niebezpiecznych, zarządy dróg</p>
		<p>4. Uwzględnienie zasad bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych w projektach organizacji ruchu na drogach gminy</p>	
		<p>5. Utrzymanie we właściwym stanie technicznym dróg, którymi przemieszczają się transporty substancji niebezpiecznych</p>	
		<p>6. Odmulanie i renowacja koryt rzek i kanałów melioracyjnych</p>	<p>RZGW Warszawa, RZGW Warszawa</p>
<p>Ochrona ludności gminy przed skutkami b klęsk żywiołowych i katastrof</p>	<p>Minimalizacja skutków sytuacji awaryjnych</p>	<p>1. Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wymogów ochrony przeciwpowodziowej</p>	<p>Urząd Gminy</p>
		<p>2. Modernizacja i doposażenie w sprzęt ratownictwa ekologicznego OSP</p>	<p>Państwowa Straż Pożarna, Urząd gminy, Starostwo Powiatowe</p>
	<p>Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zasad postępowania i zapobiegania w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof</p>	<p>1. Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych dla mieszkańców gminy o możliwości zapobiegania i postępowania w razie wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof</p>	<p>realizowane Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy, Straż Pożarną, Policję, szkoły, media</p>
		<p>2. Stworzenie systemu informowania społeczeństwa o możliwości wystąpienia zagrożenia</p>	

7. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

7.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

7.1.1. Stan aktualny

Według Wł. Szafera obszar gminy Szczutowo leży w prowincji Nizowo – Wyżynnej, Środkowoeuropejskiej w dziale Bałtyckim w poddziale Pas Wielkich Dolin w krainie Mazowieckiej w okręgu Północnomazowieckim.

Ogólne cechy tej krainy to:

- brak buka, jodły, jaworu i brzoza oraz obecność naturalnych placówek modrzewia polskiego i świerka,
- panowanie borów sosnowych,
- rozpowszechniona roślinność torfowiskowa i piaskowa.

Flora gminy Szczutowo jak flora Polski należy do środkowoeuropejskiej prowincji lasów liściastych i mieszanych; obejmuje ponad 2300 gatunków roślin naczyniowych i ponad 2000 gatunków roślin plechowych.

Charakterystyczną klasą roślinności tego terenu są lasy mieszane rzędu Fagetalia zastępowane na sandrach przez bory, z którymi wiąże się proces bielocowania przeważających pierwotnie gleb brunatnych. Licznie występujące jeziora należą przeważnie do typu eutroficznego (jeziora słodkowodne o dużej zawartości substancji pokarmowych, obfitej florze i faunie; nadmiar związków organicznych rozkłada się powodując duże zużycie tlenu i zahamowanie procesów mineralizacji; zaczynają dominować organizmy beztlenowe; jeziora eutroficzne w wyniku osadzania mułu wypływają się, przekształcając się w staw, bagno lub torfowisko niskie). Na urodzajniejszych glebach na glinie zwałowej przeważa gospodarka rolna, na piaskach sandrowych panują lasy, w zagłębieniach pojeziernych i na dnach dolin występują liczne tereny łąkowe, a jeziora są obiektami gospodarki rybackiej.

Charakterystyczną cechą gminy Szczutowo jest dość duży udział terenów zalesionych zlokalizowanych głównie w środkowej i północnej części gminy. Dość duży udział wód płynących, rowów melioracyjnych, stawów i oczek wodnych, terenów bagiennych i torfowisk, nawet przy braku wyraźnych różnic terenu rysuje przepiękny krajobraz.

Na terenie gminy Szczutowo lasy zajmują 23 % powierzchni ogólnej gminy (średnia lesistość kraju 28,4 %) o przeważającej monokulturze sosnowej. Prowadzone obecnie zalesienia preferują lasy mieszane wprowadzając gatunki drzew liściastych – bardziej odpornych na zanieczyszczenia i choroby. Stan sanitarny i zdrowotny lasów (podobnie jak w skali województwa) ulega pogorszeniu i spowodowany jest wieloma czynnikami: naturalnymi (szkody klimatyczne- susze, mrozy, inwazje szkodników, itp.), kłeskami żywiołowymi (huragany, pożary, itp.) oraz presją człowieka / (zbyt intensywne penetrowanie i pozyskiwane runo leśne). Rabunkowa gospodarka leśna (zwłaszcza w lasach prywatnych) powoduje potrzebę licznych dolesień.

Struktura lasów w gminie Szczutowo według własności:

- państwowe 1768 ha
- osób fizycznych 835 ha
- razem: 2603 ha.

Urząd Gminy otrzymał ze Starostwa Powiatowego w Sierpcu wykaz osób, które otrzymały negatywną decyzję w odpowiedzi na wnioski na zalesianie w trybie ustawy o zalesieniu gruntów ornych. Jest to 30 osób, a obszar obejmuje około 150 ha.

Ścisłej ochronie podlegają zarejestrowane pomniki przyrody (drzewa) pozostające pod opieką Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

Na terenie gminy Szczutowo występują następujące pomniki przyrody:

- Gójsk – lipa drobnolistna
- Szczechowo – brzoza brodawkowata, klon pospolity
- Białasy – lipa drobnolistna
- Karlewo – 2 jałowce pospolite
- Blizno – dąb szypułkowy
- Wola Stara – 2 klony pospolite.

Ochroną konserwatorską objęte są licznie występujące (głównie w dolinach cieków i zbiorników wodnych tzw. „ciągi ekologiczne” oraz obszary przyjeziorne.

Rozporządzeniem Nr 17 Wojewoda Mazowiecki z dnia 27 lipca 2006 roku w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu wprowadził Obszar Chronionego Krajobrazu Przyrzecze Skrwy Prawej o powierzchni 33338 ha na terenie powiatu sierpeckiego w gminach: Szczutowo, Rościszewo, Sierpc, Mochowo, Brudzeń Duży.

Rozporządzenie Nr 220 Wojewody Mazowieckiego z dnia 10 lipca 2001 roku w sprawie wprowadzenia zespołów przyrodniczo – krajobrazowych na terenie województwa mazowieckiego określa, że w strefie chronionego krajobrazu na terenie gminy Szczutowo wchodzi:

- Jezioro Szczutowskie z pasem przybrzeżnym,
- Jezioro Urszulewski z pasem przybrzeżnym,

Na terenie Gminy Szczutowo ustanowiono 40 użytków ekologicznych tj. terenów zabagnionych, położonych w różnych siedliskach leśnych. Obejmują one 53,6 ha obszaru.

Zadrzewienia

Ważnym elementem szaty roślinnej na terenach ubogich w lasy są zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, przydrożne, rosnące na placach, skwerach i nieruchomościach. Pieczę prawną nad utrzymaniem tej roślinności sprawuje gmina. Niemal każde wycięcie drzewa i krzewów wymaga zezwolenia, a także rekompensaty dla środowiska przyrodniczego w postaci nowych nasadzeń w innych miejscach.

Zadrzewienia w gminie Szczutowo zajmują 169 ha.

Pod względem zoogeograficznym obszar gminy Szczutowo należy do europejsko - zachodniosyberyjskiej prowincji (część Palearktyki); w jej średnio bogatej faunie występuje: 89 gat. ssaków, 220 gat. ptaków gniazdowych, 9 gat. gadów, 18 gat. płazów, 55 gat. ryb słodkowodnych, ponad 25 tys. gat. owadów i ok. 1400 gat. pajęczaków. Większość to zwierzęta leśne (jeleń, sarna, dzik, wilk, liczne ptaki); wśród zwierząt północno - wschodniej części kraju (w tym na obszarach gminy Szczutowo) znajdują się typowe gatunki tundry i tajgi (puszczyki, zając bielak, łoś, jarząbek, orzechówka); na nizinach występują m.in.: ropucha szara, padalec, zaskroniec, zięba, kaczka krzyżówka, jastrząb, wiewiórka pospolita, zając szarak, sarna. Żyją tu też dawniej zagrożone wyginięciem a obecnie liczniejsze: bóbr, kruk, kormoran czarny, łabędź niemy i bocian czarny. W wodach słodkich żyją ssaki: wydra oraz bardzo liczne gatunki ptaków: perkozy, kaczki, mewy. Typowe ryby wód słodkich to: ukleja, płoć, leszcz, lin, karp, okoń, szczupak, węgorz; w czystych i głębokich, dobrze natlenionych jeziorach: sandacz.

Wiele zwierząt jest związanych z krajobrazem zmienionym przez człowieka; łąki są terenem lęgowym ptaków: czajki, bekasów; na polach uprawnych żyją myszy, norniki z ptaków kuropatwa, przepiórka; wśród zabudowań występują: mysz domowa, wróbel domowy, jerzyk, gołębie, jaskółki.

Ponadto występują: skowronki, trzciniaki, słowiki, wilgi, grzywacze, dzikie króliki, kuny, tchórze, piżmaki, słonki i łyski.

7.1.2. Program poprawy dla pola: ochrona przyrody i krajobrazu

Cel strategiczny:

Ochrona i rozwój walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy

Cele średnioterminowe do roku 2015 i krótkoterminowe do roku 2011:

1. Wzmocnienie istniejącego systemu przyrodniczego poprzez zwiększenie powierzchni terenów zieleni urządzonej i możliwości rekreacji.
2. Ochrona obszarów i obiektów chronionych oraz przyrodniczo cennych.
3. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczności gminy odnośnie ochrony przyrody i zasobów przyrodniczych.
4. Usprawnienie zarządzania dziedzictwem przyrodniczym

Zachowanie przyrodniczego układu gminy jest warunkiem jej zrównoważonego rozwoju. Z tego względu ochrona całego systemu powiązań ekologicznych będzie miała decydujący wpływ na stan środowiska przyrodniczego. Poniżej przedstawiono podstawowe elementy rozwoju i ochrony systemu przyrodniczego gminy Szczutowo.

Kierunki działania dla ochrony lasów

Zadaniem współczesnego leśnictwa jest znalezienie kompromisu między gospodarką leśną, zasadnym prawem ludzi do wypoczynku w lesie oraz ochroną jego ekosystemów. Podstawowe zasady gospodarowania na terenach leśnych jakie powinny być stosowane zarówno na gruntach Lasów Państwowych jak i prywatnych, są zawarte w:

- zasadach hodowli lasu,
- instrukcji ochrony lasu,
- instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu.

Zagospodarowanie lasów powinno być prowadzone pod kątem ciągłego ich utrzymywania w stanie zapewniającym wypełnienie złożonych funkcji uwzględnionych w planach zarządzania lasów, w szczególności:

- zachowania lasów i ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą,
- ochrony lasów, szczególnie cennych z punktu widzenia przyrodniczego i krajobrazowego, produkcji drewna oraz surowców i produktów ubocznych użytkowania lasu.

Zadrzewienia i zakrzewienia powinny być lokalizowane głównie na następujących obszarach:

- pobocza szlaków komunikacyjnych i niektórych dróg polnych,
- obszary zabudowy różnych typów,
- nieużytki przemysłowe i rolnicze (pod warunkiem, że istniejące nieużytki rolnicze nie zasługują na ochronę ze względu na walory przyrodnicze),
- strefy ochronne wokół obiektów uciążliwych dla otoczenia,

Kierunki działania dla właściwej ochrony zasobów przyrodniczych gminy

1. Wprowadzanie ochrony nowych terenów i obiektów, zwiększanie różnorodności biologicznej

W zakresie zwiększenia różnorodności krajobrazu i jego odporności biologicznej proponuje się:

- wprowadzać (głównie na gruntach nie użytkowanych rolniczo) zadrzewienia i zakrzewienia,
- obsadzać pobocza dróg drzewami (zwłaszcza miododajnymi, np. lipa) i krzewami,
- obsadzać brzegi rowów i naturalnych cieków drzewami i krzewami, o ile nie ma przeciwwskazań do takich działań.

Ponadto, na terenie gminy ochronie podlegają też grunty leśne, niezależnie od formy własności, na mocy

ustawy Prawo ochrony środowiska oraz Ustawy o lasach. Ochrona gruntów leśnych realizowana jest poprzez przestrzeganie zakazów określonych w ww. ustawach, a w szczególności na zakazie:

- przeznaczania gruntów leśnych na cele nieleśne (z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie),
- niszczenia lasów i gruntów leśnych,
- działań osłabiających biologiczną odporność drzewostanów.

Prawem chronione są pomniki przyrody. Wobec tego wszelka działalność mogąca im zagrozić musi być uzgadniana z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody. Wymienione obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną powinny być oznakowane. Strefa ochronna wokół tych obiektów wynosi 15 m.

Rada Gminy jest obowiązana zapewnić mieszkańcom gminy korzystanie z przyrody przede wszystkim przez tworzenie i utrzymywanie w należyтым stanie terenów zieleni i zadrzewień, łączących się, w miarę możliwości, z terenami zalesionymi. Tereny zieleni miejskiej wymagają urządzenia na podstawie projektów zagospodarowania, uwzględniających przewidzianą funkcję i z zachowaniem istniejących zadrzewień.

Proponuje się również prowadzenie intensywnej edukacji społeczeństwa w celu zwiększenia świadomości celów i zasad ochrony przyrody.

Główne przewidziane kierunki działań to:

- promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu,
- rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych,
- selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo oraz ochrona tych terenów przed niewłaściwym zainwestowaniem.

W strukturze przestrzennej gminy ustalony został zasięg terenów otwartych, tworzących system przyrodniczy. Układ ten budują zieleni, głównie leśna, a także zieleni urządzona. Ustala się, że doliny cieków i obszary zieleni tworzą system nawietrzania (doliny – naturalne rynny spływu powietrza) i regeneracji powietrza w gminie (zieleni leśna, nadwodna i osiedlowa). Postuluje się zachowanie ciągłości powiązań przyrodniczych poprzez doliny, istniejące obszary zieleni oraz nowoprojektowane wewnątrz struktury osadniczej. Przyjmuje się, że zadrzewienia o charakterze leśnym na terenach zainwestowania, zieleni urządzone, obsadzenia uliczne, zadrzewienia śródpolne wzdłuż dróg i cieków, stanowią element wspomagający podstawowy układ przyrodniczy.

W celu zachowania ciągłości systemu przyrodniczego należy chronić istniejące korytarze ekologiczne oraz zwiększać powierzchnie połączeń gminy z terenami otwartymi.

Należy zwiększać powierzchnię zieleni ulicznej, dążyć do zagospodarowania zielenią istniejących pasów drogowych oraz nowo realizowanych i modernizowanych ulic w gminie, zwiększać obszary zieleni izolacyjnej, towarzyszącej obiektom oświaty, rekreacji i sportu. Kolejnym krokiem jest bieżące uzupełnianie wypadającej zieleni i stała konserwacja zadrzewienia. Ze względu na zachowanie powiązań przyrodniczych, należy odtwarzać zieleni wzdłuż cieków powierzchniowych.

Działania poprawiające sytuację zieleni w pasach drogowych:

1. stosowanie mieszanek kamienno-glebowych jako podłoża pod ciągami pieszymi. Zapewniają one odpowiednią nośność chodników i przepuszczalność podłoża. Mieszanki te zawierają ziemię w ilości niezbędnej dla procesów fizjologicznych drzew i pokrywają ich zapotrzebowanie na wodę,
2. zastosowanie przepuszczalnej nawierzchni terenu, gdzie rosną drzewa (np. z kostki kamiennej lub klinkierowej z przepuszczalnymi spoinami),
3. zwiększenie podziemnej przestrzeni dla korzeni drzew, co umożliwia wprowadzanie dużych drzew do centrum miejscowości,
4. stosowanie systemów nawadniających i odprowadzających wodę wzdłuż linii drzew ulicznych,
5. stosowanie substratów do podłoża, zwiększających zdolność gleby do gromadzenia wody i składników pokarmowych.

Tabela 21 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

Krótkoterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>Utrzymanie istniejącego systemu przyrodniczego poprzez zwiększenie powierzchni terenów zielonej i możliwości rekreacji</p>	<p>Rozwój systemu zieleni osiedlowej, zapewnienie właściwej struktury i jakości terenów zieleni</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie standardów powierzchniowych i programowych, dotyczących publicznych terenów zieleni jako norm obowiązujących przy opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego 2. Aktualizacja ewidencji gruntów rolnych i nieużytków pod kątem możliwości ich zalesienia lub przeznaczenia na tereny rekreacyjne 3. Zwiększanie terenów zieleni w gminie poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - ustalanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i warunkach zabudowy terenów minimalnego wskaźnika powierzchni terenów zieleni w stosunku do powierzchni zabudowy wyższego, niż minimum określone przepisami szczegółowymi - zagospodarowanie zielenią terenów niewykorzystanych w obrębie istniejącej zabudowy 4. Wprowadzanie stref zieleni izolacyjnej wokół obiektów uciążliwych środowiskowo i krajobrazowo 	<p>Urząd Gminy, Nadleśnictwo, Konserwator Wojewódzki, Zarządy Dróg, właściciele szkół, meandry, stowarzyszenia, organizacje turystyczne, krajoznawcy</p>
<p>Utrzymanie obszarów i obiektów przyrodniczo cennych oraz przyrodniczo cennych</p>	<p>Poprawa stanu terenów zielonych poprzez użytkowanie zasobów przyrodniczych i zieleni miejskiej w sposób zgodny z zasadami ochrony przyrody, bioróżnorodności i krajobrazu</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona terenów chronionych i przyrodniczo cennych przed niewłaściwym zainwestowaniem 2. Zmniejszanie ekspansji terenów zurbanizowanych na obszarach przyrodniczo cennych poprzez stosowanie odpowiednich zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego 3. Podniesienie standardów wyposażenia i jakości urządzeń istniejących publicznych terenów zieleni, w tym zapewnienie bezpieczeństwa użytkowników (budowa ogrodzeń, ochrona wybranych obiektów) 4. Dostosowanie sposobów użytkowania rekreacyjnych obszarów chronionych do zasad ich ochrony. Zadanie to obejmuje: 1) analizę obecnego zagospodarowania rekreacyjnych obszarów chronionych, 2) konfrontację stanu istniejącego z zamierzeniami planów ochrony (przy ich braku – ze stwierdzonymi potrzebami), 3) opracowanie programów poprawy, 4) realizację programu. 5. Konserwacja zieleni w pasach drogowych ulic 6. Konserwacja i rewaloryzacja zieleni na terenach gminy 	
<p>Wzrost świadomości ekologicznej społeczności gminy odnośnie ochrony przyrody i zasobów przyrodniczych</p>		<ol style="list-style-type: none"> 1. Włączenie organizacji i stowarzyszeń ekologicznych „non profit” do współpracy w ochronie czynnej obiektów i obszarów przyrodniczych w ramach edukacji ekologicznej 2. Rozwój szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych na terenach interesujących przyrodniczo 3. Aktualizacja inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gminy 4. Prowadzenie ciągłej edukacji ekologicznej na temat form ochrony przyrody 	

Inioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jedn odpowi
		5. Promocja proekologicznych form turystyki i wypoczynku	
		6. Rozbudowa infrastruktury turystycznej na terenach o walorach przyrodniczo – krajobrazowych i kulturowych	
		7. Promocja walorów przyrodniczych gminy	

7.2. Ochrona zasobów kopalin i powierzchni terenu

7.2.1. Stan aktualny

Gmina Szczutowo podobnie jak gminy powiatu sierpeckiego należą do ubogo zasobnych w surowce mineralne.

Warunki geologiczne w powiecie i gminie nie stwarzają większych nadziei na istnienie złóż surowców mineralnych nadających się do eksploatacji na skalę ponad lokalną. Poszukiwanie i wydobycie surowców ograniczone jest do utworów czwartorzędowych.

Większość złóż jest pozabilansowa; surowce mogą być przydatne dla celów rolniczych i ogrodniczych.

7.2.2. Program poprawy dla pola: ochrona zasobów kopalin i powierzchni terenu

Cel strategiczny

Efektywne wykorzystywanie eksploatowanych złóż, ochrona zasobów złóż nieeksploatowanych oraz rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Cele średnioterminowe do 2015 roku:

1. Minimalizacja negatywnego wpływu na środowisko przy eksploatacji kopalin.

Cele krótkoterminowe do 2011 roku i kierunki działań:

1. Prowadzenie eksploatacji złóż zgodnie z Prawem geologicznym i górniczym.
2. Ochrona złóż nie eksploatowanych poprzez uwzględnienie ich w planach zagospodarowania przestrzennego
3. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin, szczególnie na terenach rolniczych o wysokiej bonitacji gleb i terenów leśnych
4. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i niedopuszczanie do ich dalszej degradacji (np. w postaci niekontrolowanego składowania odpadów)

Obecnie, problemy związane z występowaniem i eksploatacją surowców mineralnych nie należą do działań priorytetowych gminy.

7.3. Gleby

7.3.1. Stan aktualny

Obszar gminy związany ze zlodowaceniem środkowo polskim charakteryzuje się łagodną rzeźbą terenu i słabymi glebami – w części zalesionymi.

Na ogólną powierzchnię 7.465 ha użytków rolnych 13 % to grunty klas III i IV. Zważywszy, że 90 % gruntów ornych oraz ponad 96 % trwałych użytków zielonych stanowią grunty słabe – V i VI klasy, rokowania dla intensyfikacji rolnej są ograniczone. Większość obszarów rolnych nadaje się do zalesiania, co potwierdza przyjęta w 1998 roku granica polno-leśna przewidująca pod zalesienia powierzchnię 1.061 ha użytków rolnych klas V, VI i VI z.

Gleby nie są zagrożone erozją. Wykazują naturalną zawartość metali ciężkich.

7.3.2. Program poprawy dla pola: Gleby

Cel strategiczny:

Racjonalne wykorzystanie gleb i gruntów wraz z ich ochroną i rekultywacją

Cele średnioterminowe do roku 2015

1. Ochrona gleb przed degradacją.

2. Uaktualnianie informacji o jakości oraz o zanieczyszczeniu gleb i gruntów.
3. Wzrost świadomości społeczeństwa, głównie osób uprawiających ziemię, w zakresie zasad jej ochrony.

Cele krótkoterminowe do roku 2011 i kierunki działań

1. Zagospodarowanie gleb w sposób adekwatny do ich klasy bonitacyjnej i zanieczyszczenia.
2. Zmniejszenie degradacji fizycznej gleb oraz gruntów.

Wymogi ochrony gruntów rolnych szczególnie przydatnych do produkcji rolniczej, określone zostały w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dn. 3.02.1995 r. Szczególnej ochronie podlegają gleby organiczne oraz gleby mineralne należące do klas bonitacyjnych I-III. Ochrona polega głównie na ograniczaniu przeznaczania na cele nierolnicze.

Ochrona gleb będzie polegać na:

- racjonalnym nimi gospodarowaniu,
- zachowaniu wartości przyrodniczych,
- zachowaniu możliwości produkcyjnego wykorzystania,
- utrzymaniu jakości gleby i ziemi powyżej lub, co najmniej na poziomie wymaganych standardów.

W celu skutecznej ochrony gleb konieczne jest prowadzenie oceny ich jakości oraz monitoringu dokonujących się zmian. Pozwoli to na szybkie reagowanie w razie jakichkolwiek zagrożeń. Badania takie zalecane są szczególnie na terenach o zwiększonym ryzyku degradacji np. zanieczyszczenia związkami ropopochodnymi. Realizację rekultywacji zdegradowanych już gleb należy rozpocząć od strony formalnej - czyli opracowania powiatowego programu ochrony gleb. Należy też prowadzić rejestr terenów, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleb i ziemi. Są to zadania starosty powiatu.

Rolnictwo będzie pełnić duże znaczenie w rozwoju gminy, także w związku z koniecznością przystosowania rolnictwa do wymagań integracji europejskiej. W sektorze rolnictwa, w celu ochrony gleb i powierzchni ziemi, powinny zostać wprowadzone Zasady Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, integrowana produkcja i obowiązek atestacji sprzętu ochrony roślin oraz kontrola stosowanych nawozów i środków ochrony roślin.

Postuluje się stworzenie mapy glebowej, które pomoże w ustalaniu dawek nawozowych dla poszczególnych upraw oraz ilością i częstotliwością wapnowania. Ważna jest również promocja rolnictwa ekologicznego i zachęcenie rolników do zakładania gospodarstw zajmujących się produkcją zdrowej atestowanej żywności lub upraw alternatywnych (wierzba energetyczna). Wraz z rozwojem tej funkcji korzystnie jest także rozwijać działalność agroturystyczną.

Tabela 22 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie ochrony gleb

Cele średnioterminowe do roku 2015	Cele krótkoterminowe do roku 2011	Kierunek działań	Jednostki odpowiedzialne
<p>Zmniejszenie degradacji fizycznej gleb oraz gruntów</p>	<p>Uaktualnianie informacji o jakości oraz o zanieczyszczeniu gleb i gruntów</p>	<p>1. Ograniczenie czynników wpływających na degradację gleby i gruntów (głównie emisji komunikacyjnych)</p>	<p>zadanie realizowane ośrodki doradcze, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe</p>
	<p>Przywracanie gleb i gruntów do wymaganych standardów</p>	<p>2. Rekultywacja gleb i gruntów zdegradowanych, przeznaczanie gleb zdegradowanych do zalesiania lub rekreacji</p>	<p>realizacja przez Starostwo Powiatowe i Urząd Gminy poprzez wydawanie decyzji reglamentacyjnych i</p>
		<p>3. Realizacja powiatowego programu ochrony gleb i realizacja rekultywacji terenów zdegradowanych, po jego opracowaniu</p>	<p>kształtowanie ogólnej polityki ochrony środowiska oraz przez podmioty oddziałujące negatywnie na środowisko]</p>
<p>Zagospodarowanie gleb w sposób adekwatny do ich klasy bonitacyjnej i zanieczyszczenia</p>			
<p>Wzrost świadomości społeczeństwa, głównie osób uprawiających ziemię, w zakresie zasad jej ochrony</p>	<p>Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony gleb</p>	<p>1. Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych dla mieszkańców dotyczących stanu zanieczyszczenia gleb i ich prawidłowego wykorzystania</p>	<p>realizacja przez Starostwo Powiatowe i Urząd Gminy oraz podmioty odpowiedzialne za powstały stan</p>

8. Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

8.1. Racjonalizacja użytkowania wody do celów konsumpcyjnych

Cel strategiczny:

Zmniejszenie zużycia wody w sektorze komunalnym

Cel ten wynika z przyjętych limitów krajowych. Największe znaczenie dla realizacji tego celu mają działania podejmowane przez poszczególne zakłady produkcyjne, a także jednostki funkcjonujące w sektorze komunalnym.

Podstawowe dane dotyczące poboru wód podziemnych do celów konsumpcyjnych i przemysłowych przedstawiono w rozdziale 3 niniejszego opracowania.

Na terenie gminy Szczutowo nie ma dużych zakładów produkcyjnych, które pobierałyby znaczne ilości wody do celów przemysłowych. Niemniej, w przyszłości, przy ewentualnym lokowaniu zakładów produkcyjnych na terenie gminy, konieczne jest ograniczenie do minimum korzystania z zasobów wód podziemnych do celów przemysłowych, a także wspieranie działań edukacyjno – informacyjnych mających na celu propagowanie zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, np. poprzez instalację liczników i całkowite urealnienie cen wody. Duże znaczenie ma również ograniczenie strat wody przy przesyłaniu jej z ujęć do odbiorców, poprzez bieżące remonty, konserwację i naprawy sieci wodociągowej.

Niezmiernie istotne będą tutaj działania edukacyjne, ukierunkowane na zmianę nawyków korzystania z wody wśród mieszkańców oraz wprowadzenie nowych przyzwyczajzeń mających na celu zrównoważone korzystanie z zasobów wodnych.

Cele krótkoterminowe i kierunki działań:

1. Zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.
2. Wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych (modernizacja urządzeń).
3. Prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych, zarówno dla mieszkańców gminy, jak i osób przyjezdnych w zakresie konieczności i możliwości oszczędzania wody

8.2. Zmniejszenie zużycia energii

Cel strategiczny:

Dążenie do relatywnego zmniejszenia zużycia energii elektrycznej i ciepłej

Cele krótkoterminowe i kierunki działań:

1. Relatywne zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w gospodarce komunalnej.
2. Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej, w obiektach mieszkalnych i usługowych poprzez poprawę parametrów energetycznych budynków, szczególnie nowobudowanych (termomodernizacja).
3. Racjonalizacja zużycia i oszczędzanie energii przez społeczeństwo gminy.
4. Zwiększenie świadomości społeczeństwa gminy na temat możliwości i metod ograniczania zużycia energii.

Cele te wynikają bezpośrednio z założeń Polityki Ekologicznej Państwa. Osiągnięcie ich uwarunkowane jest dalszym urealnieniem cen energii, m.in. poprzez wliczenie w jej cenę jednostkową kosztów środowiskowych (opłaty produktowe od paliw, zróżnicowane w zależności od uciążliwości danego paliwa dla środowiska). Ograniczenie ogólnego zużycia energii elektrycznej i ciepłej (także zmniejszenie produkcji energii) przyniesie efekty w postaci zmniejszenia zużycia surowców energetycznych, a także zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska. Zmniejszenie zużycia energii, zwłaszcza w sektorze komunalnym, związane będzie z nieuniknionym wzrostem cen tej energii i rozpowszechnieniem ekonomicznie wymuszonych

postaw oszczędzania.

Na terenie gminy nie ma centralnych źródeł wytwarzania energii cieplnej ani elektrycznej. W gospodarstwach domowych stosowane są indywidualne źródła ciepła (najczęściej są to piece węglowe, olejowe lub na gaz). Szacuje się, że około 77% energii w gospodarstwie domowych zużywa się na ogrzewanie pomieszczeń.

W celu zmniejszenia poboru energii cieplnej proponuje się następujące działania:

- Propagowanie wśród mieszkańców gminy zachowań, które zmniejsza zapotrzebowanie na energię cieplną.
- Propagowanie prac termomodernizacyjnych.
- Stosowanie nowoczesnych kotłów gazowych i olejowych – zużywają one znacznie mniej energii przy tej samej mocy.
- Dążenie do zmniejszenia energii zużywanej na podgrzanie ciepłej wody.

W celu zmniejszenia poboru energii elektrycznej proponuje się następujące działania:

- Stosowanie energooszczędnych źródeł światła, co pozwala zaoszczędzić do 80% energii zużywanej na oświetlenie.
- Promowanie wśród mieszkańców gminy zachowań, które doprowadzą do zmniejszenia zużycia energii elektrycznej, np. prawidłowego użytkowania i ustawienia sprzętów gospodarstwa domowego.

Istotne jest prowadzenie ciągłych działań edukacyjnych i informowanie o dostępnych możliwościach w zakresie ograniczania zużycia energii.

8.3. Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych

Cel strategiczny:

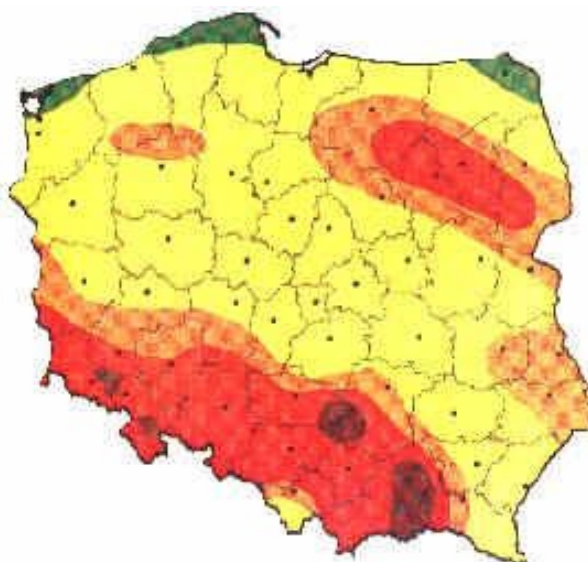
Zwiększenie wykorzystania energii z regionalnych źródeł odnawialnych

Cele średnioterminowe do roku 2015 i cele krótkoterminowe do roku 2011 oraz kierunki działań:

1. Rozpoznanie możliwości szerszego zastosowania oraz wprowadzenia metod wykorzystania energii odnawialnej na terenie gminy.
2. Działalność edukacyjno – informacyjna z zakresie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i energii niekonwencjonalnej, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.

Zgodnie z definicją zawartą w Ustawie Prawo energetyczne, do odnawialnych źródeł energii należą:

Energia wiatru – jest uzależniona od lokalnych i regionalnych warunków klimatycznych oraz ukształtowania i tzw. szorstkości terenu. Gmina Szczutowo zlokalizowana jest w strefie korzystnie położonej, o średnich zasobach energetycznych wiatru. W Polsce tylko w niewielu miejscach sezonowo siła wiatru przekracza 4m/sek, co uznawane jest za minimum, aby mogły pracować urządzenia prądotwórcze wiatraków energetycznych. Na terenie Polski przeważają strefy ciszy wiatrowej. Obecnie na terenie gminy nie funkcjonują urządzenia wykorzystujące energię wiatru.

Rysunek 1. Warunki wiatrowe na potrzeby energetyki odnawialnej w Polsce

<u>Objaśnienia:</u>	
Kolor	Lokalizacja
zielony	wybitnie korzystna
żółty	korzystna
pomarańczowy	dość korzystna
czerwony	niekorzystna
brązowy	wybitnie niekorzystna
czarny	tereny wyłączone, wysokie partie gór

Energia promieniowania słonecznego – gmina Szczutowo nie posiada dobrych warunków do wykorzystania tej formy energii, ze względu na warunki klimatyczne. Niemniej, można rozważyć wykorzystanie energii słonecznej, np. do wytwarzania ciepłej wody w kolektorach słonecznych lub energii elektrycznej w fotoogniwach. Kolektory słoneczne absorbują energię bezpośredniego i pośredniego promieniowania słonecznego i przekształcają ją na energię cieplną.

Najlepsze i najsprawniejsze kolektory słoneczne są w stanie dostarczyć rocznie z każdego metra kwadratowego powierzchni czynnej około 450 kWh energii. Jest to granica wyznaczona przez pogodę w naszej strefie klimatycznej.

W polskich warunkach z 1 m² powierzchni kolektora można uzyskać od 300 do 500 kWh energii rocznie, co stanowi równowartość 70 do 100 kg węgla. Największe promieniowanie słoneczne całkowite występuje od kwietnia do sierpnia (przez 5 miesięcy).

Energia geotermalna – W obszarach stabilnych, takich jak Polska i Europa Środkowa, pozyskiwanie energii geotermalnej z naturalnych par wodnych jest jeszcze niekonkurencyjne w stosunku do kosztów pozyskania energii z tradycyjnych nośników energii. Z tego też powodu dotychczasowa ocena zasobów energii geotermalnej w Polsce dotyczyły głównie energii zawartej w wodach geotermalnych o temperaturze 20 – 100 °C. W Polsce wody takie występują na głębokościach od 700 - 3000 m, i tylko te wody wzięto pod uwagę w ocenach zasobów energii geotermalnej, możliwej do pozyskania w Polsce. Gmina Szczutowo leży poza zasięgiem rozpoznanych obszarów perspektywicznych – w jej okolicach brak jest udokumentowanych większych zasobów geotermalnych.

Jednym ze sposobów wykorzystania energii cieplnej ziemi są **pompy ciepła** - urządzenia umożliwiające wykorzystanie ciepła niskotemperaturowego do ogrzewania, wentylacji i przygotowania ciepłej wody użytkowej.

Energia pozyskiwana z biomasy – biomasa jest to substancja organiczna powstająca w wyniku procesu fotosyntezy. Do biomasy zalicza się następujące rodzaje surowców: drewno (uzyskiwane np. z plantacji topoli, wierzby energetycznej, z lasów gospodarczych, odpadów z przemysłu drzewnego), słomę

(z produkcji zboża), papier i tekturę. Energia może również pochodzić z wykorzystania biogazu (fermentacja osadów ściekowych, gnojowicy). Przyrost biomasy roślin zależy od intensywności nasłonecznienia, biologicznie zdrowej gleby i wody. Ogólnie z 1 ha użytków rolnych zbiera się rocznie 10 – 20 t biomasy, czyli równowartość 5 - 10 ton węgla. Ocenia się, że 1 m³ biogazu odpowiada energetycznie 1 kg węgla. Rolnictwo i leśnictwo zbierają w Polsce biomasę równoważną pod względem kalorycznym 150 mln ton węgla. Wartości opałowe produktów biomasy na tle paliw konwencjonalnych wynoszą: słoma żółta 14,3 MJ/kg, słoma szara 15,2 MJ/kg (temperatura spalania 850 – 1100°C), drewno odpadowe 13 MJ/kg, etanol 25 MJ/kg, natomiast węgiel kamienny średnio około 25 MJ/kg, a gaz ziemny 48 MJ/kg. Szczególnie cenne energetycznie są słomy rzepakowa, bobikowa i słonecznikowa, zupełnie nieprzydatne w rolnictwie. Najpoważniejszym źródłem biomasy jako źródła energii odnawialnej w Polsce są obecnie słoma i odpady drzewne.

9. Włączanie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych

9.1. Zagadnienia ochrony środowiska w ujęciu sektorowym

Dla gminy Szczutowo w zakresie oddziaływania na środowisko znaczenie mają następujące sektory działalności:

9.1.1. Transport

Jednym z atutów gminy powinien być dobry układ komunikacyjny wraz z rozwiniętym systemem lokalnego transportu zbiorowego. Z uwagi na zwiększający się ruch pojazdów proponuje się następujące cele dla zrównoważenia sektora transportu dla gminy Szczutowo:

1. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.
2. Poprawa stanu istniejących dróg i ulic (w zależności od konieczności - poprzez ich przebudowę, utwardzenie, modernizację, poszerzenie).
3. Usprawnienie i wzmocnienie połączeń komunikacyjnych gminy.
4. Zmniejszenie technicznych ograniczeń w zakresie rozwoju transportu rowerowego, poprzez wybudowanie lub wyznaczenie, na wszystkich obszarach zabudowanych, ścieżek rowerowych oraz odpowiednio zagospodarowanych miejsc do parkowania rowerów.

Szczegółowy zakres przekształceń i uzupełnień układu drogowego zostanie określony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

9.1.2. Gospodarka komunalna i budownictwo

Zamierzenia w zakresie uzyskania docelowych cech zrównoważenia gospodarki komunalnej i budownictwa obejmują:

1. Spełnienie wszystkich wymagań wynikających z przepisów prawa krajowego i regulacji Unii Europejskiej, a także określonych regułami racjonalności i dobrej praktyki gospodarowania, dotyczących stanu infrastruktury technicznej gospodarki komunalnej w zakresie: uzdatniania wody do picia, oczyszczania i odprowadzania ścieków, zagospodarowania odpadów, ograniczania emisji ze spalania w lokalnych kotłowniach, zmniejszenie strat przesyłowych wody i ciepła.
2. Tworzenie bądź utrzymanie ładu przestrzennego w gminie, obejmującego zachowanie właściwych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi i terenami otwartymi, zaplanowany, zharmonizowany z krajobrazem kształt architektoniczno – urbanistyczny pojedynczych budynków i ich zespołów, dbałość o czystość i porządek.
3. Całkowite wyeliminowanie samowoli budowlanej.
4. Szerokie wdrażanie tzw. dobrych praktyk w zakresie realizacji prac budowlanych (organizacja zaplecza i placu budowy, stosowane technologie, jakość, a zwłaszcza uciążliwość dla środowiska, maszyn i urządzeń oraz środków transportu, porządkowanie i rekultywacja zajętego terenu po zakończeniu inwestycji, itp.), skuteczne wspierane nadzorem inwestorskim i administracyjnym w pełni wykorzystującym zalecenia zawarte w wykonanych ocenach oddziaływania projektowanych inwestycji na środowisko.

9.1.3. Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska

Cele krótkoterminowe i kierunki działań:

1. Uwzględnianie w przetargach organizowanym przez administrację samorządową wymogów ekologicznych, o ile jest to ekonomicznie uzasadnione.
2. Kształtowanie równoprawnych warunków konkurencji przez pełne stosowanie zasady „zanieczyszczający płaci”, wraz z uwzględnieniem kosztów zewnętrznych.
3. Wspieranie powstawania i zachowania tzw. „zielonych” miejsc pracy, w szczególności w: ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii, działaniach na rzecz oszczędzania zasobów (zwłaszcza energii i wody).
4. Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym.

Ze względu na gęstnienie sieci infrastruktury w krajobrazie oraz potencjalny rozwój gospodarczy na terenie

gminy, należy zadbać o uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wniosków wynikających z istniejącej lub planowanej lokalizacji terenów chronionych wraz z ich otulinami.

Zadania prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

1. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo.
2. Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem.
3. Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkalnego i rekreacyjnego na terenach chronionych.

10. Edukacja ekologiczna

Adresatem końcowym *Programu ochrony środowiska* jest społeczeństwo gminy Szczutowo. Warunkiem niezbędnym dla realizacji celów i zadań zawartych w Programie ochrony środowiska jest chęć włączenia się mieszkańców do ich realizacji. Z tego względu jednym z priorytetów Programu jest kontynuacja i dalszy rozwój prowadzonej na terenie gminy edukacji ekologicznej.

10.2. Program działań dla sektora edukacja ekologiczna

Cel strategiczny:

Zwiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa gminy, kształtowanie postaw proekologicznych jej mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska

Cel ten wpisuje się w podstawowe cele sformułowane w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej.

Cele średnioterminowe do roku 2015:

1. Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej dorosłej społeczności gminy.
2. Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań poszczególnych grup społeczeństwa gminy w odniesieniu do środowiska.

Cele krótkoterminowe do roku 2011 i kierunki działań:

1. Kontynuacja i rozszerzenie edukacji na temat ochrony środowiska szkolnictwie wszystkich szczebli raz dla ogółu mieszkańców gminy.
2. Wspieranie finansowe i merytoryczne działań z zakresu edukacji ekologicznej.
3. Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji nt. stanu środowiska i działań na rzecz jego ochrony.
4. Rozwijanie międzyregionalnej współpracy w zakresie edukacji ekologicznej.
5. Rozwijanie różnorodnych form edukacji ekologicznej.

Priorytetem w zakresie edukacji ekologicznej jest wykształcenie świadomości ekologicznej u przeważającej części społeczeństwa gminy Szczutowo i przekonanie ludzi o konieczności myślenia i działania według zasad ekorozwoju. Jest to cel dalekosiężny, pewnie wykraczający poza horyzont 2015 roku, do którego można się zbliżyć poprzez stopniowe podnoszenie świadomości ekologicznej coraz większej liczby ludzi na coraz wyższy poziom. Cel ten osiągnie się przez intensyfikację aktualnych działań w zakresie edukacji ekologicznej, eliminowanie działań mało efektywnych i poszerzenie sposobów edukowania o nowe formy, sprawdzone w warunkach krajowych.

Cele te będą realizowane poprzez:

- kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań oraz przekazywanie informacji o właściwych sposobach postępowania dla poszczególnych grup społeczeństwa,
- upowszechnienie i zapewnienie każdemu mieszkańcowi dostępu do informacji na temat możliwości ochrony środowiska i wynikających z tego korzyści zdrowotnych, ekologicznych i ekonomicznych,
- wprowadzenie lub kontynuacja edukacji na temat ochrony środowiska w szkolnictwie wszystkich szczebli,
- włączenie tematyki ochrony środowiska do działań i projektów realizowanych przez różnego rodzaju grupy społeczne i podmioty gospodarcze,
- włączenie tematyki ochrony środowiska do artykułów prasowych i różnego rodzaju publikowanych biuletynów,
- integracja trwałych grup mieszkańców, współpracujących z samorządem lokalnym, podejmujących nowe wyzwania w zakresie edukacji ekologicznej.

10.3. Instytucje i organizacje wspierające edukację ekologiczną

Przy prowadzeniu edukacji ekologicznej należy przede wszystkim uwzględnić specyfikę danego regionu.

Bez poparcia odpowiednich instytucji i organizacji nie uda się we właściwy i efektywny sposób dotrzeć do mieszkańców.

Wśród wielu podmiotów, na których spoczywa obowiązek prowadzenia edukacji ekologicznej, wyraźnie wyróżniono samorządy. W tym celu organy samorządowe powinny:

- współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej, wynikających z Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej oraz lokalnej Agendy 21, z organizacjami, instytucjami, Kościołami i Związkami Wyznaniowymi, zakładami pracy, przedstawicielami społeczności lokalnych,
- utrzymywać ścisłą współpracę ze szkołami, zapewniając im warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej,
- zapewniać społeczeństwu dostęp do niezbędnych informacji przydatnych w procesie podejmowania decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem.

Organizacje pozarządowe wspierające aktywnie edukację ekologiczną to m. in:

- Fundacja „Nasza Ziemia” – organizator obchodów Sprzątania Świata w Polsce,
- Ośrodek „Eko-Oko” i skupione wokół niego organizacje ekologiczne,
- organizacje odzysku – których jednym z zadań jest wspieranie działań związanych z edukacją ekologiczną.

10.4. Program promocji i edukacji w zakresie ochrony środowiska

10.4.1. Założenia ogólne

Realizacja celów i zadań zamierzonych w programie ochrony środowiska wymaga zaangażowania i świadomości mieszkańców gminy i działających tu podmiotów gospodarczych.

Właściwa realizacja zadań związanych z edukacją ekologiczną na terenie gminy Szczutowo wymaga przygotowania operacyjnego Programu Edukacji Ekologicznej, obejmującego działania ukierunkowane na wszystkie grupy wiekowe. W programie zawarte zostaną wszystkie zaplanowane działania, wraz z podaniem terminów ich realizacji i podmiotami odpowiedzialnymi za ich wdrożenie. Należy przyjąć, iż raz przeprowadzona akcja promocyjno-edukacyjna musi być kontynuowana.

Zaznaczyć należy, iż działające w Polsce organizacje odzysku mają do zaoferowania wiele programów ekologicznych poruszających przede wszystkim tematykę ochrony środowiska i gospodarki odpadami, które mogą być pomocne w prowadzeniu omawianych działań przez jednostki samorządowe. Dotyczy to zarówno organizacji odzysku prowadzących działalność w zakresie odpadów opakowaniowych, jak również tych, które prowadzą działalność w zakresie odpadów niebezpiecznych (np. baterii). W oparciu o ww. programy edukacyjne można stworzyć spójny program poruszający wszystkie zagadnienia związane z całością tematu ochrony środowiska.

10.4.2. Grupy docelowe programu

Jednym z podstawowych zadań niezbędnych do wykonania programów edukacji ekologicznej jest określenie grup celowych, do których chce się dotrzeć. Głównym adresatem programu promocji i edukacji w zakresie gospodarki odpadami jest społeczeństwo gminy. Kluczową grupą jest młodzież szkolna i dzieci, gdyż wykazują się oni największą percepcją na edukację ekologiczną, a ponadto stanowią ważną grupę konsumencką. Akcją informacyjną objęty zostanie również jak najszerszy krąg osób zajmujących się sprawami ochrony środowiska i gospodarki odpadami w urzędach, instytucjach i zakładach, a także przedstawiciele grup opiniotwórczych z zakresu ochrony środowiska: pozarządowych organizacji i stowarzyszeń ekologicznych, nauczycieli, radnych i członków zarządu różnych szczebli administracji samorządowej.

Dzieci i młodzież szkolna

W Programie tym nacisk położony zostanie na edukację formalną – szkolną. W programie powinny znaleźć się zarówno ramy programowe, jak również propozycje materiałów edukacyjnych do wykorzystania w trakcie zajęć. Ponadto, program należy uzupełnić o konspekty metodologiczne dla nauczycieli oraz materiały do prowadzenia zajęć.

Poza przekazywaniem treści ekologicznych, konieczne jest zastosowanie w stosunku do dzieci i młodzieży także innych form przekazu. Powinny to być różnego rodzaju konkursy np. rywalizacje między klasami czy szkołami, wycieczki np. na składowisko, sortowni, a jednocześnie na miejsca dzikich wysypisk śmieci.

Aby prowadzone działania edukacyjne wśród dzieci i młodzieży przyniosły oczekiwane efekty niezbędna jest ścisła współpraca z władzami samorządowymi. Przekazywane informacje powinny w dużej mierze odnosić się do najbliższego otoczenia (miejsca zamieszkania) czyli gminy, powiatu. Przykłady właściwe oraz wymagające zmiany powinny pochodzić z „własnego podwórka”.

Programy nauczania

Przedszkola – w programie nauczania przedszkolnego treści ekologiczne zawarte są w części haseł dotyczących środowiska, pór roku i towarzyszących im przemian w przyrodzie. Od świadomości ekologicznej nauczyciela przedszkola zależy jak dalece potrafi program nauczania w przedszkolu nasycić treściami ekologicznymi, co potrafi przekazać uczniom w trakcie zabaw, spacerów, czy zajęć plastycznych.

Szkoła podstawowa i gimnazjum– edukacja ekologiczna w szkołach podstawowych prowadzona jest na przyrodzie lub na innych przedmiotach w postaci ścieżki ekologicznej. Celami ogólnymi edukacji ekologicznej na poziomie szkoły podstawowej są:

- Uświadamianie zagrożeń środowiska przyrodniczego, występujących w miejscu zamieszkania.
- Budzenie szacunku do przyrody.
- Rozumienie zależności istniejących w środowisku przyrodniczym.
- Zdobycie umiejętności obserwacji zjawisk przyrodniczych i ich opisu.
- Poznanie współzależności człowieka i środowiska.
- Wyrobienie poczucia odpowiedzialności za środowisko.
- Rozwijanie wrażliwości na problemy środowiska.

Program ścieżki edukacyjnej łączy ogólne treści niezbędne w edukacji ekologicznej. Są to:

- Przyczyny i skutki niepożądanych zmian w atmosferze, biosferze, hydrosferze i litosferze.
- Różnorodność biologiczna (gatunkowa, genetyczna, ekosystemów) – znaczenie jej ochrony.
- Żywność – oddziaływanie produkcji żywności na środowisko.
- Zagrożenia dla środowiska wynikające z produkcji i transportu energii, energetyka jądrowa – bezpieczeństwo i składowanie odpadów.

Program ten uszczegóławia powyższe treści, a w kilku miejscach wykracza poza nie. Dotyczy to szczególnie tych treści, które mają nawiązywać do własnego doświadczenia dziecka i jego znajomości najbliższej okolicy oraz regionu. Program koncentruje się wokół:

- Zagadnień zmienności w środowisku: naturalnej, jako tła porównawczego oraz zależnej od działalności człowieka w środowisku.
- Najważniejszych problemów ekologicznych współczesnego świata.
- Sposobów gospodarowania w miejscu swojego zamieszkania.
- Wartości, jaką stanowi różnorodność biologiczna.

Pracownicy administracji samorządowej, nauczyciele

Ważną grupą odbiorców programu edukacji ekologicznej, składającą się równocześnie z twórców i realizatorów tego programu, jest grupa przedstawicieli administracji samorządowej: wójt, radni gminy, pracownicy urzędu gminy. Do nich w dużej mierze należy podejmowanie działań z zakresu planowania, programowania i rozwoju. Przekładają się one później na działania inwestycyjne i organizacyjne, związanych z ochroną środowiska na obszarze danej jednostki organizacyjnej. Osoby te powinny zostać przeszkolone w pierwszej kolejności.

Elementami edukacji ekologicznej wśród tej grupy powinny być organizowane dla nich spotkania ze specjalistami, udział w konferencjach i szkoleniach, konsultacje z praktykami, którzy realizują podobne zadania z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na własnym terenie. Akcja edukacyjna prowadzona wśród decydentów powinna być prowadzona w sposób cykliczny (uwzględniająca pozostałe

obowiązki wynikające z pełnionych przez te osoby funkcji) i zapewniać ciągle doskonalenie się i dokształcanie tej grupy osób.

Drugą grupą osób które powinny zostać objęte akcją edukacyjną w pierwszej kolejności są osoby, które z racji wykonywanego zawodu mają częsty kontakt z szerszą grupą mieszkańców. Prowadzenie wśród tej grupy osób edukacji powinno koncentrować się na zorganizowaniu im głównie cyklu spotkań i szkoleń, a także zapewnienia dostępu do jak najszerszych zasobów materiałów literatury fachowej (czasopisma, periodyki, książki, wydawnictwa multimedialne).

Istotne jest, aby osoby, szczególnie z tej grupy, jako grupy dużego zaufania społecznego, w sposób rzetelny przedstawiały wszystkie aspekty planowanych do wprowadzenia inwestycji czy zmian w zakresie zagadnień ochrony środowiska. Muszą być przygotowani do spotkania z ludźmi o różnym poziomie świadomości ekologicznej i umieć odpowiednio dostosować formę przekazywanych informacji.

Pozostali dorośli mieszkańcy gminy

Dla pozostałych mieszkańców prowadzona będzie ciągła akcja edukacyjno – informacyjna. W ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie niektórych grup osób dorosłych zdobywaniem wiedzy na temat otaczającego ich środowiska, a także możliwości uczestniczenia w działaniach na rzecz jego ochrony. Zachowania obserwowane w społeczeństwie wskazują jednak, że poziom akceptacji dla działań z zakresu ochrony środowiska maleje, a zachowania prokonsumpcyjne dominują nad proekologicznymi. Dlatego rola edukacji ekologicznej i wprowadzanie jej nowych form są nadal bardzo istotne.

Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, możliwościach prawnych uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na obecny i przyszły stan.

Proponowane działania w ramach edukacji dla dorosłej części mieszkańców gminy obejmują także:

- Organizacje szkoleń, wykładów i seminariów dla zainteresowanych osób.
- Opracowanie i wdrożenie programów doradczych z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami, w tym także możliwości wdrażania technik odzysku odpadów.
- Współpracę z klubami ekologicznymi oraz ośrodkami doradczymi.
- Działania promocyjne.
- Doradztwo indywidualne.

Spoleczne kampanie informacyjne

Prasa lokalna

Ogłoszenie. Poprzez tę formę w prosty, hasłowy sposób można promować różne aspekty związane z ochroną środowiska, np. o wprowadzanym systemie segregacji odpadów na terenie gminy.

Wkładka informacyjna do gazety. Powinna zostać skonstruowana w formie ulotki/broszury tematycznej np. w zakresie gospodarki odpadami.

Internet

Internet pełni coraz ważniejszą rolę jako źródło informacji i sposób przekazywania danych. Tą drogą istnieje duża szansa dotarcia do młodzieży, wśród której Internet jest coraz bardziej popularnym środkiem komunikacji.

Informacje dotyczące wdrażanego programu powinny być zamieszczone na stronie WWW gminy Szczutowo. Na stronie internetowej można również zamieszczać (w porozumieniu z lokalnymi gazetami) artykuły dotyczące np. ochrony środowiska wcześniej publikowane na ich łamach. Na stronie WWW można uruchomić subskrypcje materiałów dotyczących środowiska, która będzie rozsyłana do zgłaszających się mieszkańców pocztą elektroniczną. Mieszkańcy mogą tą samą drogą składać zapytania dotyczące stanu środowiska i gospodarki odpadami.

Okresowe kampanie informacyjne:

Akcja ulotkowa

Akcja ulotkowa będzie wsparciem przy wprowadzaniu konkretnych działań związanych z ochroną środowiska. Z założenia ulotki (broszury informacyjne) trafiają bezpośrednio do adresatów, czyli mieszkańców gminy, co daje większą gwarancję osiągnięcia zamierzonego celu.

Kolportaż ulotek powinien być przeprowadzony przed podjęciem zamierzonych działań. Mieszkańcy będą mieli właściwe przygotowanie i nie będą zaskoczeni w chwili wprowadzanych zmian.

Ulotki powinny przedstawiać wprowadzane działania w sposób skrótowy, hasłowy i schematyczny – pełen zakres informacji powinien być przekazany za pośrednictwem innych form przekazu. Ulotki winny wyjaśniać i uzasadniać wprowadzane przedsięwzięcia a także przedstawiać korzyści z nich płynące. Forma ulotki powinna być przejrzysta i czytelna.

Organizacja festynów okolicznościowych

Festyny są dobrą okazją do przekazywania mieszkańcom także informacji ekologicznych i związanych z gospodarką odpadami. Może to mieć formę różnego rodzaju konkursów: sportowych, zręcznościowych, wiedzy z danej dziedziny itp. Proponowane formy rozrywki angażować powinny dzieci i ich rodziców, przekazując poprzez wiedzę z zakresu ekologii. Pozostałe elementy możliwe do wykorzystania na festynach to:

- prezentacja sprzętu wykorzystywanego w ochronie środowiska i gospodarce odpadami: pojemników, worków do zbiórki i segregacji odpadów, indywidualnych przydomowych kompostowników itp.,
- prezentacja literatury ekologicznej i prac plastycznych związanych z ekologią, wykonanych przez młodzież,
- pokazy praktyczne, np. możliwych sposobów segregacji odpadów.

11. Aspekty finansowe realizacji Programu

Realizacja zamierzeń z zakresu ochrony środowiska wymaga zapewnienia źródeł finansowania inwestycji i eksploatacji systemu.

Największe nakłady na ochronę środowiska, w tym gospodarkę odpadami, pochodzą ze środków budżetowych własnych gminy. Środki budżetu centralnego odgrywają dotychczas marginalną rolę w finansowaniu przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami na terenie gminy Szczutowo.

We wcześniejszych rozdziałach niniejszego *Programu...* przedstawiono konkretne zadania realizacyjne dla poszczególnych komponentów środowiska na lata 2007 – 2011. Nie zamieszczono przy nich szacunków kosztów, gdyż istnieje zbyt duże prawdopodobieństwo obarczenia takich wycieńzeń błędem.

Warunkiem wdrożenia zapisów *Programu...* jest pozyskanie środków finansowych na realizację poszczególnych zadań. Część środków pochodzić będzie z budżetu gminy i powiatu, głównie powiatowego i gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Środki finansowe na realizację programu będą pochodziły także z pozostałych funduszy ekologicznych i innych funduszy celowych. Niektóre inwestycje będą pokrywane ze środków własnych różnych podmiotów gospodarczych i inwestorów prywatnych. Pożądanym kierunkiem jest zwiększenie dofinansowania na działania związane z ochroną środowiska ze źródeł pomocowych i strukturalnych Unii Europejskiej.

Część działań finansowana będzie przez powiat i gminę poprzez zaciągnięcie kredytów komercyjnych i w międzynarodowych instytucjach finansujących. Dobrym rozwiązaniem jest też zawiązywanie spółek partnerskich publiczno – prywatnych z zainteresowanymi inwestorami, co nie pozbawia władz samorządowych wpływu na decyzje związane z daną inwestycją.

Ograniczone możliwości finansowe samorządu powiatowego i gminnego uniemożliwiają samodzielną realizację działań i inwestycji z zakresu ochrony środowiska. Konieczne jest wsparcie instytucji finansowych, które podejmą się finansowania projektów poprzez m.in. zobowiązania kapitałowe (kredyty, pożyczki, obligacje, leasing), udziały kapitałowe (akcje, udziały w spółkach) i dotacje.

Finansowaniem ochrony środowiska w Polsce interesuje się coraz więcej banków i funduszy inwestycyjnych. Rozwija się też pomoc zagraniczna, dzięki której funkcjonuje w Polsce wiele fundacji ekologicznych. Poszukiwane są też nowe instrumenty ekonomiczno – finansowe w ochronie środowiska, takie jak opłaty produktowe czy obligacje ekologiczne. Można założyć, że system finansowania przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska w Polsce będzie rozwijał się nadal, oferując coraz szersze formy finansowania i coraz większe środki finansów.

Tylko inwestycje i działania uwzględnione w planach gospodarki odpadami dla gminy mogą liczyć na pozyskanie środków publicznych, w szczególności z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Wspierane powinny być głównie inwestycje o charakterze regionalnym. Zaleca się, aby ograniczać dotacje budżetowe na zadania, które są w stanie zapewnić finansowe wpływy ewentualnym inwestorom. Korzystne jest, jeżeli kapitał obcy (kredyty, udziały w spółkach, nabywcy obligacji) angażowany będzie w finansowanie inwestycji komunalnych w maksymalnym stopniu, w jakim możliwa jest jego spłata wraz z odsetkami.

Zestawienie poszczególnych źródeł finansowania działań i inwestycji związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23 Najważniejsze źródła finansowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami

Źródło finansowania	Rodzaj finansowania	Beneficjenci	Przedmiot finansowania	Okres finansowania	Inne
środki własne powiatu i gmin	budżetowy	powiat gminy	zadania z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej	ciągły	konieczność budżetowania inwestycji
fundusze ochrony środowiska (NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW)	dotacja pożyczka pożyczka preferencyjna kredyty komercyjne dopłaty do kredytów komercyjnych	bez ograniczeń (m.in. samorzady terytorialne, jednostki budżetowe, organizacje pozarządowe, jednostki badawczo – rozwojowe, uczelnie, osoby prawne, stowarzyszenia, inwestorzy prywatni, podmioty gospodarcze, spółdzielnie)	cele z zakresu ochrony środowiska, zgodne z listą priorytetową danego funduszu	do 15 lat	istnieje możliwość umorzenia
fundusze UE	dotacja	jednostki samorządu terytorialnego organizacje pozarządowe inne podmioty publiczne podmioty gospodarcze osoby indywidualne	szeroko ujęta problematyka ochrony środowiska	bd	-

Pozostałe źródła finansowania:

Banki aktywnie wspomagające finansowanie ochrony środowiska:

- Bank Ochrony Środowiska,
- Bank Rozwoju Eksportu S.A.,
- Polski Bank Rozwoju S.A.,
- Bank Światowy,
- Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Fundusze inwestycyjne

Fundusze inwestycyjne stanowią nowy segment rynku finansowego ochrony środowiska. Wejście ekologicznych funduszy inwestycyjnych na rynek finansowy ochrony środowiska może okazać się kluczowe dla usprawnienia podejmowania decyzji inwestycyjnych oraz integracji ochrony środowiska z przedsięwzięciami o charakterze gospodarczym.

Fundusze Unii Europejskiej

Istnieje również możliwość uzyskania dofinansowania z funduszy europejskich, szczególnie z Funduszy Strukturalnych oraz Funduszu Spójności.

Fundusze Strukturalne

Fundusze Strukturalne

W latach 2004-2006 w ramach Funduszy przewidziano budżet w wysokości 13 mld euro. W celu rozdysponowania środków opracowano Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz Sektorowe Programy Operacyjne.

Na lata 2007-2013 opracowano nowy dokument: Narodowa Strategia Spójności (NSS)-Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. Jest to dokument określający priorytety wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych, dostępnych w latach 2007-2013 dla Polski, czyli Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności. Jej cel strategiczny został określony jako: tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju.

Celem szczegółowym jest m.in. wzrost gospodarczy, wzrost zatrudnienia, podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora usług, budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, wsparcie dla polskich regionów w kontekście społecznym, gospodarczym i przestrzennym oraz rozwój obszarów wiejskich.

NSS będzie realizowana przy pomocy Programów Operacyjnych (PO), zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), zarządzanych przez Samorządy poszczególnych województw:

- ◆ 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO);

- ◆ Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej;
- ◆ Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko;
- ◆ Program Operacyjny Kapitał ludzki;
- ◆ Program Operacyjny Konkurencyjna gospodarka;
- ◆ Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej;
- ◆ Program Operacyjny Pomoc techniczna.

Finansowanie:

łącna wartość środków finansowych wyniesie ok. 85,6 mld euro;

- w tym ok. 9,7 mld euro stanowią będą środki krajowe;
- na około 16,3 mld euro szacowana jest wartość wkładu podmiotów prywatnych;
- ponad 59,5 mld euro będzie pochodziło z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności;
- blisko 52% środków będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- około 15% środków będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego;
- około 33% środków pochodzić będzie z Funduszu Spójności.

Szczegółowy podział funduszy strukturalnych w układzie programów operacyjnych:

- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – 26,8% całości środków (ok. 15,9 mld euro);
- PO Rozwój Polski Wschodniej – 3,6% całości środków (ok. 2,2 mld euro);
- PO Infrastruktura i Środowisko – 35,7% całości środków (ok. 21,3 mld euro);
- PO Kapitał ludzki – 13,7% całości środków (8,1 mld euro);
- PO Konkurencyjna gospodarka – 11,7% całości środków (7 mld euro);
- Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej – 1% całości środków (ok. 0,6 mld euro);
- PO Pomoc techniczna - 0,4% całości środków (0,2 mld euro).

Zadania w zakresie gospodarki odpadami znajdują się w *Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko*.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”, zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007 - 2013 (NSRO) - stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w NSRO celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekt Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2007 – 2013 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 roku.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” koncentruje się na działaniach o charakterze strategicznym i ponadregionalnym. Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,6 mld euro, z czego wkład unijny wynosić będzie 27,9 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,7 mld euro.

Podział środków UE dostępnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pomiędzy poszczególne sektory przedstawia się następująco:

- środowisko – 4,8 mld euro
- transport – 19,4 mld euro
- energetyka – 1,7 mld euro
- kultura – 490,0 mln euro
- zdrowie – 350,0 mln euro
- szkolnictwo wyższe – 500,0 mln euro

Dodatkowo dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przewidziane zostały środki na pomoc techniczną (w sumie 581,3 mln euro).

W ramach programu realizowanych będzie **15 priorytetów**:

1. Gospodarka wodno-ściekowa – 3 275,2 mln euro (w tym 2 783,9 mln euro z FS);
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi – 1,430,3 mln euro (w tym 1,215,7 mln euro z FS);
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska – 655,0 mln euro (w tym 556,8 mln euro z FS);
4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska – 667,0 mln euro (w tym 200,0 mln euro z EFRR);
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych – 105,6 mln euro (w tym 89,9 mln euro z EFRR);
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T – 10 548,3 mln euro (w tym 8 802,4 mln euro z FS);
7. Transport przyjazny środowisku – 12 062,0 mln euro (w tym 7 676,0 mln euro z FS);
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe – 3 465,3 mln euro (w tym 2 945,5 mln euro z EFRR);
9. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna – 1 403,0 mln euro (w tym 748,0 mln euro z FS);
10. Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii – 1 693,2 mln euro (w tym 974,3 mln euro z EFRR);
11. Kultura i dziedzictwo kulturowe – 576,4 mln euro (w tym 490,0 mln euro z EFRR);
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia – 411,8 mln euro (w tym 350,0 mln euro z EFRR);
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego – 588,2 mln euro (w tym 500,0 mln euro z EFRR);
14. Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – 220,9 mln euro (w tym 187,8 mln euro z EFRR);
15. Pomoc techniczna - Fundusz Spójności – 462,9 mln euro (w tym 393,5 mln euro z FS).

Instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Instytucjami Pośredniczącymi) są:

- Ministerstwo Środowiska (priorytety I-V);
- Ministerstwo Infrastruktury (priorytety VI-VIII);
- Ministerstwo Gospodarki (priorytety IX-X);
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (priorytet XI);
- Ministerstwo Zdrowia (priorytet XII);
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (priorytet XIII).

Główny cel osi priorytetowej I (Gospodarka wodno-ściekowa)

Wyposażenie (do końca 2015 r.) aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji oraz oczyszczalnie ścieków zgodnie z wymogami dyrektywy Rady 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

Zgodnie z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych Polska

powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w 318 aglomeracjach powyżej 15 000 RLM. Wymagana jest również rozbudowa lub modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej w 459 aglomeracjach o łącznej długości ok. 20 tys. km. Poza tym zgodnie z założeniami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych Polska powinna wybudować, rozbudować lub zmodernizować oczyszczalnie ścieków w aglomeracjach powyżej 2 000 RLM. Tego typu działanie osiągnięte zostanie poprzez realizację projektów indywidualnych ze środków EFRR realizowanych w ramach 16 regionalnych programów operacyjnych.

W związku z powyższym w ramach osi priorytetowej w zakresie gospodarki wodnościekowej wspierane będą głównie przedsięwzięcia zmierzające do zapewnienia skutecznych i efektywnych systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM. W przypadku projektów, w których występuje tylko jeden beneficjent środków oraz projekt dotyczy kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodnościekowej na danym obszarze, dopuszcza się włączenie do zakresu przedsięwzięcia zadań realizowanych w aglomeracjach o RLM od 2 tys. do 15 tys.

Główny cel osi priorytetowej II (Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziem)

Zwiększenie korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych oraz ochronę brzegów morski.

W zakresie gospodarki odpadami wspierane będą działania w zakresie zapobiegania oraz ograniczania wytwarzania odpadów komunalnych, wdrażania technologii odzysku, w tym recyklingu, wdrażania technologii ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych, a także likwidacji zagrożeń wynikających ze składowania odpadów oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Rozwój selektywnego zbierania odpadów jest ściśle związany ze zwiększeniem udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi. Przedstawiony w diagnozie problem likwidacji miejsc nie przeznaczonych do składowania odpadów (tzw. dzikich wysypisk), z uwagi na lokalny charakter zagrożeń jest finansowany poza programem operacyjnym.

W ramach programu operacyjnego wspierane będą przede wszystkim zakłady zagospodarowania odpadów (ZZO), które są podstawą gospodarki odpadami. Zakłady zagospodarowania odpadów powinny mieć przepustowość wystarczającą do przyjmowania i przetwarzania odpadów z obszaru zamieszkałego minimum przez 150 tys. mieszkańców i powinny spełniać w zakresie technicznym kryteria najlepszej dostępnej techniki.

ZZO winny zapewniać co najmniej następujący zakres usług:

1. instalacje do końcowej utylizacji odpadów np. mechaniczno-biologiczne lub termiczne przekształcanie zmieszanych odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni lub składowanie przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych, jako opcja najmniej preferowana,

2. kompostowanie odpadów zielonych,
3. sortowanie poszczególnych frakcji odpadów komunalnych zbieranych selektywnie (opcjonalnie),
4. zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych (opcjonalnie),
5. zakład przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (opcjonalny).

Ponadto wsparcie uzyskają projekty polegające na budowie:

1. punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych,
2. składowisk (wyłącznie jako element zakładu zagospodarowania odpadów),
3. instalacji umożliwiających przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu,
4. instalacji do odzysku, w tym recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych,
5. instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii,
6. instalacji do unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie.

W ramach priorytetu realizowane będą duże inwestycje według listy indykatywnej, takie jak: inwestycje z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi dotyczące instalacji i systemów obsługujących min. 150 tys. mieszkańców, inwestycje z zakresu rekultywacji terenów oraz ochrony brzegów morskich, a także polegające na zabezpieczeniu osuwisk o wartości co najmniej 20 mln PLN.

Główny cel osi priorytetowej III (Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska)

Zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki kraju oraz minimalizacja skutków negatywnych zjawisk naturalnych, przeciwdziałanie poważnym awariom, zapewnienie dobrego stanu wód przybrzeżnych, a także wzmocnienie procesów decyzyjnych poprzez zapewnienie wiarygodnych informacji o stanie środowiska uzyskiwanych w ramach monitoringu środowiska.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy,
- Zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego,
- Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem,
- Usprawnienie monitoringu stanu środowiska i poprawa dostępu do informacji w celu wzmocnienia procesów decyzyjnych w ochronie środowiska.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 - 2013

RPO WM jest jednym z 16 programów regionalnych, które będą realizować *Strategię Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 (SRK)* oraz *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności)*. Jednocześnie jest odzwierciedleniem polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, której podstawą stanowi *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (SRWM)*. Program będzie realizować cele SRWM, których współfinansowanie będzie możliwe z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Przy tworzeniu projektu programu uwzględnione zostały również zapisy odnowionej *Strategii Lizbońskiej* w zakresie rozwoju gospodarczego i wzrostu zatrudnienia.

Priorytety RPO WM

PRIORYTET I Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu

- 1.1. Wzmocnienie sektora badawczo-rozwojowego
- 1.2. Budowa sieci współpracy nauka-gospodarka
- 1.3. Kompleksowe przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą
- 1.4. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu
- 1.5. Rozwój przedsiębiorczości
- 1.6. Wspieranie powiązań kooperacyjnych o znaczeniu regionalnym
- 1.7. Promocja gospodarcza
- 1.8. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT).

PRIORYTET II Przyspieszenie e-rozwoju Mazowsza.

- 2.1. Przeciwdziałanie wykluczeniu informacyjnemu
- 2.2. Rozwój e- usług
- 2.3. Technologie informacyjne i komunikacyjne dla MSP

PRIORYTET III Regionalny system transportowy

- 3.1. Infrastruktura drogowa
- 3.2. Regionalny transport publiczny
- 3.3. Lotniska i infrastruktura lotnicza

PRIORYTET IV Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka

- 4.1. Gospodarka wodno-ściekowa
- 4.2. Ochrona powierzchni ziemi
- 4.3. Ochrona powietrza, energetyka
- 4.4. Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu

PRIORYTET V Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu

- 5.1. Transport miejski
- 5.2. Rewitalizacja miast

PRIORYTET VI Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki rekreacji.

- 6.1. Kultura
- 6.2. Turystyka

PRIORYTET VII Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego

- 7.1. Infrastruktura służąca ochronie zdrowia i życia
- 7.2. Infrastruktura służąca edukacji
- 7.3. Infrastruktura służąca pomocy społecznej

PRIORYTET VIII Pomoc techniczna

- 8.1. Wsparcie procesów zarządzania i wdrażania RPO WM

8.2. Działania informacyjne i promocyjne

Priorytet IV. Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka

Celem głównym priorytetu jest poprawa stanu środowiska naturalnego województwa mazowieckiego.

Cele szczegółowe:

- Ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb oraz przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom.
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej i ciepłowniczej regionu i zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych i kogeneracyjnych o wysokiej sprawności.
- Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców województwa mazowieckiego poprzez tworzenie systemów zapobiegania i zwalczania zagrożeń naturalnych i katastrof ekologicznych oraz usprawnienie zarządzania środowiskiem.
- Zachowanie bioróżnorodności.

Realizacja celu RPO WM wymaga inwestycji przede wszystkim w infrastrukturę ochrony środowiska. Pozwolą one uczynić z województwa mazowieckiego, zgodnie z odnowioną Strategią Lizbońską, atrakcyjne miejsce inwestowania i pracy.

W wyniku szeregu działań w województwie mazowieckim już od kilkunastu lat następuje sukcesywna poprawa stanu środowiska naturalnego. Proces ten jest jednak zbyt powolny, a środki kierowane na tą dziedzinę wciąż niewystarczające. Co prawda zrealizowano liczne inwestycje infrastrukturalne, znacznemu zmniejszeniu uległa emisja zanieczyszczeń przemysłowych oraz wzrasta świadomość społeczna, ale wciąż sytuacja odbiega od europejskich standardów.

Pozytywnym tendencjom towarzyszy narastanie zagrożeń i niekorzystnych zjawisk:

pogłębianie się deficytu wód, dysproporcje między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, wzrost liczby odpadów i problemy z ich zagospodarowaniem, urbanizacja terenów cennych przyrodniczo, brak poszanowania dla środowiska naturalnego, brak spójnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie ochrony środowiska.

W województwie mazowieckim szczególnie niekorzystnie kształtuje się sytuacja w zakresie infrastruktury oczyszczania ścieków i zagospodarowania odpadów. Znaczne zwiększenie długości sieci wodociągowej, wykonane w ostatnich latach, wymusza rozbudowanie kilkukrotnie krótszej sieci kanalizacyjnej. W kwestii odpadów problem stanowi brak kompleksowych systemów zbiórki i segregacji oraz ich składowanie i unieszkodliwianie.

Ograniczenia wymaga emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery.

O ile zapotrzebowanie na energię w województwie jest w pełni zaspokajane, zły stan infrastruktury energetycznej stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa energetycznego regionu i stanowi poważną barierę w rozwoju przedsiębiorstw. Dlatego należy poprawić w regionie stan energetycznej infrastruktury przesyłu i dystrybucji.

Malejąca ilość surowców energetycznych na świecie wymusza konieczność ograniczenia ich zużycia oraz szukanie nowych, alternatywnych źródeł energii, w tym źródeł odnawialnych.

Powyższe działania w sektorze energetyki powinny poprawić poziom sprawności energetycznej w regionie.

W świetle postępującego rozwoju gospodarczego niezbędne są w województwie mazowieckim inwestycje służące zabezpieczeniu mieszkańców i dóbr przed pojawiającymi się niebezpieczeństwami, zarówno technologicznymi, jak i naturalnymi oraz ich efektami.

W regionie szczególne zagrożenie wynika ze zwiększonego obrotu produktami, zwłaszcza niebezpiecznymi. Wypadki podczas ich transportu oraz awarie w czasie obróbki są źródłami skażenia środowiska. Ciągłych nakładów wymaga infrastruktura ochrony przed klęskami żywiołowymi oraz systemy likwidacji ich skutków.

Poprawa stanu środowiska przyrodniczego województwa mazowieckiego jest jednym z długookresowych celów zapisanych w SRWM.

W ramach Priorytetu realizowane będą projekty mające pozytywny wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej oraz zgodne ze standardami w zakresie ochrony środowiska wymaganymi w Dyrektywach, przy wykorzystaniu synergii pomiędzy ochroną zasobów naturalnych i wzrostem gospodarczym zgodnie z zaleceniami Strategii Lizbońskiej.

W ramach planowanych działań zostanie zachowana zasada równości szans, w szczególności równego traktowania kobiet i mężczyzn. Wspierane będą przedsięwzięcia mające na celu poprawę dostępności infrastruktury dla osób niepełnosprawnych oraz działania mające na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

Cel główny Priorytetu zostanie osiągnięty dzięki działaniom inwestycyjnym w infrastrukturę.

W zakresie wodociągów i kanalizacji wspierane będą zadania dotyczące sieci wodnokanalizacyjnych, urządzeń i instalacji służących zaopatrzeniu w odpowiedniej jakości wodę oraz gromadzeniu i oczyszczaniu ścieków, jak również prowadzeniu procesów odzysku lub unieszkodliwiania osadów ściekowych oraz mające na celu wprowadzenie racjonalnego wykorzystania wody. Tam, gdzie jest to właściwe, wsparcie dla budowy nowych wodociągów będzie łączone z budową sieci kanalizacyjnych.

Realizowane będą inwestycje zmierzające do zmniejszenia ilości składowanych odpadów i ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko, jak również rekultywacji zdegradowanych terenów, w tym przede wszystkim: likwidacji istniejących składowisk wraz z unieszkodliwianiem ich zawartości; tworzenie i rozwój systemów selektywnej zbiórki odpadów; budowa, rozbudowa, modernizacja instalacji do segregacji odpadów, do termicznego przekształcania odpadów dla wytwarzania energii i ciepła jako jednego z potencjalnych odnawialnych źródeł energii; recykling odpadów; budowa składowisk odpadów niebezpiecznych.

Planowane jest również wsparcie działań zmierzających do ochrony powietrza, poprzez modernizację systemów ciepłowniczych, źródeł wytwarzania ciepła i energii oraz termomodernizację budynków. Promowane będą przede wszystkim: inwestycje w technologie wykorzystujące alternatywne źródła energii w szczególności ze źródeł odnawialnych; inwestycje w zakresie kogeneracji o wysokiej sprawności, w szczególności ze źródłami energii z OZE; służące ograniczeniu nadmiernego zużycia paliw i poprawie sprawności energetycznej; dotyczące rozbudowy i modernizacji infrastruktury elektroenergetycznej w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego regionu; umożliwiające przyłączanie OZE do sieci elektroenergetycznej; służące rozbudowie sieci gazowych na obszarach wiejskich. W przypadku wsparcia budowy infrastruktury elektrycznej czy gazowej niesprawność rynku będzie musiała być udowodniona na

poziomie projektu przy sporządzaniu studium wykonalności w zakresie wsparcia tradycyjnych źródeł energii. Jednocześnie należy także zapewnić, aby te projekty nie zakłócały liberalizacji rynku. Wsparcie będzie skierowane do projektów w zakresie energetyki, w tym również sieci gazowych, realizujących cele „Polityki energetycznej Polski do 2025 roku”.

Ponadto wspierane będą działania zmierzające do tworzenia spójnych, kompleksowych, regionalnych systemów monitoringu środowiska oraz prognozowania, ostrzegania, reagowania i likwidacji skutków zagrożeń, zarówno naturalnych, jak i technologicznych oraz inwestycje w tym zakresie. Inwestycje w infrastrukturę zapobiegania powodziom będą uwzględniać ograniczenia środowiskowe (np. obszary Natura 2000) i będą spójne z zasadami Dyrektywy Ramowej Unii Europejskiej w sprawie Polityki Wodnej, nr 2000/60/WE i propozycji Dyrektywy o ocenie i zarządzaniu powodziąmi.

Realizowane będą również projekty wsparcia dla instytucji publicznych we wprowadzaniu przyjaznych środowisku technologii oraz usprawnienia zarządzania środowiskiem, a także projekty w zakresie zachowania i ochrony istniejących zasobów dziedzictwa naturalnego na terenach parków narodowych, obszarów Natura 2000 i leśnych kompleksów promocyjnych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013)

W ramach priorytetowych kierunków wsparcia obszarów wiejskich UE, zdefiniowano cztery osie:

- Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;
- Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;
- Oś 4: Leader.

Powyższe kierunki wsparcia w pełni odzwierciedlają potrzeby Polski w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i ustanawiają podstawowe sfery, wokół których zostaną zaprogramowane szczegółowe instrumenty wsparcia.

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego

Biorąc pod uwagę niski stopień specjalizacji gospodarstw rolnych, niedoinwestowanie w zakresie infrastruktury produkcji rolnej i rozdrobnienie struktury obszarowej, które przekłada się na mniejszą efektywność produkcji, konieczne będzie zapewnienie odpowiednich instrumentów wsparcia i poniesienie nakładów finansowych na pokrycie kosztów, dostosowujących gospodarstwa rolne do rosnących wymagań wspólnotowych (w tym związanych z ochroną środowiska) oraz wzmożonej presji konkurencyjnej ze strony producentów z innych krajów unijnych oraz krajów trzecich.

Na ten cel zostaną zaplanowane działania wspierające proces restrukturyzacji gospodarstw rolnych i wzmocnienie kapitału rzeczowego, przy możliwości ograniczenia wsparcia dla gospodarstw największych.

Ponadto instrumenty wsparcia Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich powinny być skierowane na dalszą poprawę konkurencyjności przemysłu spożywczego, w szczególności w odniesieniu do mikro i małych przedsiębiorstw, oraz wsparcie kreowania wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej.

Poprawa konkurencyjności sektora rolnego będzie również realizowana poprzez zapewnienie wsparcia w zakresie jakości produkcji, polepszania infrastruktury wsi i tworzenia grup zrzeszających producentów rolnych.

W ramach osi I realizowane będą działania :

- Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie
- Ułatwianie startu młodym rolnikom
- Renty strukturalne
- Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów
- Modernizacja gospodarstw rolnych
- Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej
- Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa
- Leśnictwa
- Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności
- Działania informacyjne i promocyjne
- Grupy producentów rolnych

Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich

Zgodnie z nowoczesną koncepcją modelu rolnictwa, poza podstawową funkcją, jaką jest produkcja artykułów rolnych, obszary wiejskie pełnią ważną rolę w zakresie ochrony środowiska, w tym ochrony zasobów wodnych i gleb, kształtowania krajobrazu, ochrony i zachowania siedlisk oraz różnorodności biologicznej.

Dobry stan środowiska naturalnego i różnorodność biologiczna Polski wyróżnia się na tle innych krajów Europy. W związku z tym wprowadzone zostaną odpowiednie instrumenty wsparcia oraz zachęty dla rolników, które będą sprzyjały zachowaniu i poprawie stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków, stanowiących dobro publiczne. Cel ten będzie realizowany poprzez bezpośrednie działania, związane z odpowiednimi praktykami rolniczymi w obrębie gospodarstwa, takimi jak promowanie zrównoważonego sposobu gospodarowania, odpowiednie użytkowanie gleb i ochrona wód, kształtowanie struktury krajobrazu, przywracanie walorów lub utrzymanie stanu cennych siedlisk użytkowanych rolniczo. W tym aspekcie szczególne znaczenie mają obszary objęte siecią Natura 2000 oraz obszary, na których będą realizowane działania zgodne z Ramową Dyrektywą Wodną (2000/60/WE) w zakresie wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

W ramach osi II realizowane będą działania :

Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)

Program rolnośrodowiskowy (Płatności rolnośrodowiskowe)

- Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne
- Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich jest celem, który łączy się zarówno z podstawowymi kierunkami rozwoju ekonomicznego i społecznego gospodarstw rolnych poprzez wzmocnienie potencjału ekonomicznego, restrukturyzację i modernizację, jak i z dobrymi warunkami do życia pod względem jakości środowiska i krajobrazu, infrastruktury społecznej i technicznej.

Instrumenty dostępne w ramach Osi 3 uzupełniają priorytety zdefiniowane w ramach pierwszych dwóch osi i w sposób synergiczny mogą pozytywnie oddziaływać na mieszkańców obszarów wiejskich. Pobudzenie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich będzie pośrednio wpływać także na możliwość koncentracji produkcji rolniczej i przejścia ludności związanej z rolnictwem do pracy w innych sektorach gospodarki, a co za tym idzie – tworzyć warunki dla przekształceń wewnątrz sektora rolnego, w tym zwłaszcza redukcji bezrobocia ukrytego, powiększania areалу gospodarstw rolnych, ich modernizacji, poprawy konkurencyjności i ukierunkowania rynkowego produkcji.

W ramach osi III realizowane będą działania :

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
- Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej
- Odnowa i rozwój wsi

Najistotniejsze dla realizacji celów programu są :

Działanie 3

Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej

Celem działania jest poprawa podstawowych usług na obszarach wiejskich, obejmujących elementy infrastruktury technicznej, warunkujących rozwój społeczno-gospodarczy, co przyczyni się do poprawy warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Pomocy udziela się na realizację projektów w zakresie:

- 1) gospodarki wodno-ściekowej w szczególności:
 - a) zaopatrzenia w wodę,
 - b) odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej,
- 2) tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych;
- 3) wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy.

Zakres pomocy obejmuje koszty inwestycyjne, w szczególności: zakup materiałów i wykonanie prac budowlano – montażowych, zakup niezbędnego wyposażenia.

Beneficjentem może być Gmina lub jednostka organizacyjna, dla której organizatorem jest j.s.t. Wykonująca

zadania określone w Zakresie pomocy.

Pomoc może być przyznana na:

1) projekt realizowany w miejscowości należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys.

2) projekt spełniający wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tego projektu.

Pomoc ma formę zwrotu części kosztów kwalifikowalnych projektu.

Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej gminie, w okresie realizacji Programu, nie może przekroczyć:

- 1) 4 000 000 zł (1 024 642,7 euro) - na projekty w zakresie gospodarki wodnościekowej;
- 2) 200 000 zł (51 232,1 euro) – na projekty w zakresie tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych;
- 3) 3 000 000 zł (768 482,0 euro) - na projekty w zakresie wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych.

Równowartość kwoty wyrażona w euro ma charakter indykatywny.

Poziom pomocy Z EFRROW wynosi maksymalnie 75% kosztów kwalifikowalnych inwestycji.

Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 25% kosztów kwalifikowalnych projektu pochodzi ze środków własnych.

Oś 4: Leader

LEADER jest podejściem przekrojowym, umożliwiającym realizowanie i wdrażanie celów przede wszystkim Osi 3.

Celem Osi 4 jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi, zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja.

Aktywizacja społeczności wiejskich wymaga włączenia do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw partnerów społecznych. Temu przedsięwzięciu służy podejście Leader.

Leader jest podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, polegającym na oddolnym opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju obszarów wiejskich oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby, wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele ci tworzą tzw. lokalną grupę działania – partnerstwo międzysektorowe, które samodzielnie wybiera projekty, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej strategii.

Takie podejście oddolne wzmocni spójność podejmowanych lokalnie decyzji, podniesie jakość zarządzania i przyczyni się do wzmocnienia kapitału społecznego w społecznościach wiejskich a także skłoni do stosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie rozwoju regionu.

Budowa lokalnych strategii niesie ze sobą szereg korzyści, wśród których najważniejsze to lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów (ludzkich, naturalnych), dostosowanie kierunków działania do potrzeb podmiotów funkcjonujących na danym obszarze. Ponadto podejście lokalne pomaga w wyznaczeniu pożądanych i najbardziej dopasowanych kierunków rozwoju oraz pozwala na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania.

W ramach osi IV realizowane będą działania :

- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju
- Wdrażanie projektów współpracy
- Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy są nowymi instrumentami, które umożliwiają Polsce oraz innym nowym krajom członkowskim Unii Europejskiej korzystanie z dodatkowych, obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Podstawą do wdrażania ww. Mechanizmów są dwie umowy podpisane przez Rząd RP z państwami-darczyńcami (tj. Norwegią, Islandią i Liechtensteinem): Memoranda o Porozumieniu (ang. Memorandum of Understanding) w sprawie wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Przyznana Polsce pomoc w wysokości 533,51 mln. euro będzie wykorzystywana do 2009 r.

Celem mechanizmów finansowych jest realizacja przedsięwzięć prorozwojowych, przyczyniających się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego, a także sprzyjanie zacieśnianiu więzi pomiędzy państwami-darczyńcami, a Polską. Realizowane projekty powinny być zgodne z krajowymi priorytetami polityki społeczno-gospodarczej, jak również celami odpowiednich polityk Unii Europejskiej.

Środki finansowe w ramach Mechanizmu Finansowego EOG dostępne będą na realizację projektów w ramach następujących priorytetów:

- Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii,
- Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami,
- Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast,
- Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych,
- Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem,
- Badania naukowe.

Z kolei środki finansowe z Norweskiego Mechanizmu Finansowego przeznaczone będą na działania wymienione dla Mechanizmu Finansowego EOG oraz dodatkowo na poniższe priorytety:

Wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmocnianie sądownictwa,

Ochronę środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych,

Politykę regionalną i działania transgraniczne,

Pomoc techniczną dla instytucji przy wdrażaniu prawodawstwa UE (*acquis communautaire*).

Fundusz Spójności

Z Funduszu Spójności udzielane jest wsparcie finansowe krajom członkowskim Unii Europejskiej, których Produkt Narodowy Brutto (PNB) na mieszkańca nie przekracza 90 % średniej PNB dla wszystkich państw członkowskich. Obecnie ze środków Funduszu Spójności korzystają: Grecja, Hiszpania, Portugalia oraz wszystkie 10 nowych państw członkowskich.

Fundusz ten finansuje inwestycje w zakresie ochrony środowiska i w sektorze transportu. Pomoc z Funduszu Spójności na określony projekt może wynieść maksymalnie od 80% do 85 % kosztów kwalifikowanych. Pozostałe co najmniej 15 % musi zostać zapewnione przez beneficjenta. Środki te mogą pochodzić np. z:

- budżetu gminy,
- środków własnych przedsiębiorstw komunalnych,
- środków NFOŚiGW (dotacji, kredytów),
- budżetu państwa,
- innego niezależnego źródła (np. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju).

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności w Polsce jest wsparcie zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej.

Ocena dostępności źródeł finansowania dla zadań wymienionych w Programie

Zadania wyznaczone w *Programie* mają swoje odzwierciedlenie w priorytetach funduszy ekologicznych. Istnieje realna szansa uzyskania wsparcia z tych źródeł. Z najważniejszych należy wymienić zadania z zakresu gospodarki wodno – ściekowej, likwidację niskiej emisji, ochrona wód, ochrona powietrza, ochrona przyrody i krajobrazu.

Pomoc z tych źródeł obejmuje przede wszystkim te dziedziny, w których standardy jakości środowiska uzgodnione podczas negocjacji z Unią Europejską nie są dotrzymane. Dotyczy to przede wszystkim gospodarki wodno – ściekowej.

W zakresie uzyskania kredytów bankowych duże szanse mają inwestycje z zakresu ochrony atmosfery, a także wspierające rozwój odnawialnych źródeł energii (np. energia geotermalna, kotłownie na biopaliwo, itp.).

12. Zarządzanie ochroną środowiska

Wdrożenie zapisów niniejszego programu zależy w dużej mierze od sprawności zarządzania ochroną środowiska na szczeblu powiatowym i gminnym. W niniejszym rozdziale przedstawiono zasady i instrumenty zarządzania środowiskiem wynikające z uprawnień administracji samorządowej, jednakże sprawność procesu wdrażania programu ochrony środowiska zależy będzie od włączenia się do jego realizacji także przedstawiciele różnych branż oraz sfery życia gospodarczego i społecznego. Jako szczególny element wyróżniono *Program ochrony środowiska dla gminy Szczutowo*, który będzie instrumentem koordynującym poszczególne działania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy.

System zarządzania środowiskiem opierać się będzie na następujących zasadach:

- zanieczyszczający i użytkownik płaci,
- zasada subsydiarności,
- zasada przezorności,
- zasada współodpowiedzialności,
- zasada pomocniczości.

11.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Do instrumentów zarządzania środowiskiem należą:

- 1.instrumenty prawne,
- 2.instrumenty finansowe,
- 3.instrumenty społeczne,
- 4.instrumenty strukturalne.

12.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Do instrumentów zarządzania środowiskiem należą:

- 1.instrumenty prawne,
- 2.instrumenty finansowe,
- 3.instrumenty społeczne,
- 4.instrumenty strukturalne.

12.1.1. Instrumenty prawne

Program ochrony środowiska realizowany jest zgodnie ze znowelizowanym polskim prawem. Instrumenty służące do zarządzania środowiskiem wynikają przede wszystkim z następujących aktów prawnych: ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach, Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Ustawy o ochronie przyrody, Ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska, Prawa geologicznego i górniczego, Prawa budowlanego.

Realizacja Programu odbywać się będzie zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, według kompetencji organów zarządzających środowiskiem. Zgodnie z nowym prawodawstwem, kompetencje do wydawania decyzji w zakresie ochrony środowiska podzielono pomiędzy Starostę i Wojewodę, przyjmując za podstawowe kryterium skalę uciążliwości danego podmiotu.

Składają się na nie w szczególności:

- decyzje reglamentacyjne – pozwolenia: zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu do środowiska, emitowanie pól elektromagnetycznych, wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- decyzje na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami.
- pozwolenia wodno-prawne na szczególne korzystanie z wód, wykonywanie urządzeń wodnych, wykonywanie innych czynności i robót, budowli, które mają znaczenie w gospodarowaniu wodami lub w korzystaniu z wód,
- zezwolenia – koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego,

- uzgadnianie w zakresie przestrzegania standardów ekologicznych decyzji o warunkach zabudowy oraz o pozwoleniu na budowę, rozbiórkę obiektu budowlanego, decyzji o pozwoleniu na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- cofnięcie lub ograniczenie zezwolenia lub pozwolenia na korzystanie ze środowiska,
- decyzje naprawcze dotyczące zakresu i sposobu usunięcia przez podmiot korzystający ze środowiska przyczyn negatywnego oddziaływania na środowisko i przywrócenia środowiska do stanu właściwego oraz zobowiązujące do usunięcia uchybień,
- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- decyzje zezwalające na usuwanie drzew i krzewów,
- programy dostosowawcze dotyczące przywracania standardów jakości środowiska do stanu właściwego,
- decyzje wstrzymujące oddanie do użytku instalacji lub obiektu, a także wstrzymujące użytkowanie instalacji lub obiektu,
- decyzje o zakazie produkcji, importu, wprowadzania do obrotu.

Instrumentami prawnymi są również:

- kontrole przestrzegania prawa ochrony środowiska i zobowiązań wynikających z decyzji,
- oceny oddziaływania na środowisko,
- raporty oddziaływania przedsięwzięcia inwestycyjnego na środowisko,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- przeglądy ekologiczne,
- monitoring środowiska,
- składniki prawa miejscowego, w szczególności dotyczące gospodarowania środowiskiem i zrównoważonego rozwoju.

Wymienione instrumenty prawne będą stosowane przez Wojewodę Mazowieckiego, Marszałka Województwa Mazowieckiego, Starostę Powiatu Sierpeckiego, Wójta Gminy Szczutowo, Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, zgodnie z kompetencjami wymienionych organów.

W zakresie ochrony środowiska zadania wykonują ponadto organy administracji nie zespolonej. Dużą rolę w realizacji zadań na rzecz ochrony środowiska pełnią instytucje niepaństwowe: jednostki badawczo-rozwojowe, agencje, fundacje, organizacje gospodarcze i społeczne organizacje ekologiczne.

Zarządzanie środowiskiem przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska odbywa się m. in. poprzez:

- dotrzymanie wymagań wynikających z przepisów prawa,
- modernizacje technologii w celu ograniczenia lub wyeliminowania uciążliwości dla środowiska,
- instalowanie urządzeń służących ochronie środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń (monitoring).

Organy przedstawicielskie mogą ustanawiać inne składniki prawa miejscowego, w szczególności dotyczącego gospodarowania środowiskiem i zrównoważonego rozwoju.

12.1.2. Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska – za emisje zanieczyszczeń do powietrza, za składowanie odpadów, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za pobór wody powierzchniowej lub podziemnej itp.,
- administracyjne kary pieniężne w zakresie przekroczeń określonych limitów w pozwoleniach, naruszenie decyzji zatwierdzających eksploatację składowiska odpadów lub decyzji określających miejsce i sposób magazynowania odpadów,
- odpowiedzialność cywilna w zakresie szkód spowodowanych oddziaływaniem na środowisko
- kredyty, pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy

oraz fundusze strukturalne i Fundusz Spójności,

- pomoc publiczna w postaci preferencyjnych pożyczek, kredytów, dotacji, odroczeń rozłożenia na raty itp.,
- opłaty produktowe i depozytowe,
- budżety samorządów i Państwa,
- środki własne przedsiębiorców i mieszkańców.

12.1.3. Instrumenty społeczne

Akceptacja społeczna dla zaproponowanych działań jest podstawowym warunkiem wdrożenia programu. Instrumenty społeczne obejmują działania edukacyjne i informacyjne prowadzonych przez samorząd, a także proces budowania powiązań pomiędzy władzą samorządową a społeczeństwem. Celem obydwu elementów jest podniesienie świadomości społecznej.

Instrumenty społeczne określone zostały najdokładniej w Konwencji o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, podpisanej w 1999r. w Aarhus (konwencja została ratyfikowana przez Polskę, a jej tekst został ogłoszony w Dz. U. Nr 78 z 2003r).

Art. 7 Konwencji nakazuje zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska, a więc także powiatowego programu ochrony środowiska. Określa też podstawowe obowiązki organów w zakresie zapewnienia udziału społecznego:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześniej w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Organy mają swobodę określania szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków, czasu trwania konsultacji.

Do instrumentów społecznych należą również:

- edukacja ekologiczna, omówiona w osobnym rozdziale,
- współpraca i budowanie partnerstwa (włączenie do realizacji programu jak najszerszej liczby osób, system szkoleń i doświadczeń, współpraca zadaniowa z poszczególnymi sektorami gospodarki, współpraca z instytucjami finansowymi),
- monitorowanie odczuć społecznych i badania dotyczące udziału społeczności lokalnej w działaniach w zakresie zarządzania i poprawy stanu środowiska,
- upowszechnianie informacji o środowisku.

12.1.4. Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne to głównie opracowania o charakterze strategicznym i planistycznym, omówione szczegółowo w rozdziale 4. Dokumenty te określają główne cele i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. *Program ochrony środowiska* jest zgodny z zapisami powyższych dokumentów.

12.2. Zarządzanie Programem ochrony środowiska

Przyjmuje się następujące zasady wdrażania Programu ochrony środowiska i aktywizacji społeczeństwa dla potrzeb realizacji postanowień zawartych w dokumencie:

1. Ustanowienie koordynatora działań, czuwającego nad realizacją postanowień Programu.
2. Włączenie do realizacji Programu jak najszerszego grona społeczności gminy i wszystkich grup wpływów i interesów.
3. Opracowanie szczegółowych programów operacyjnych, harmonogramów rzeczowo – finansowych i wieloletnich budżetów zadaniowych, w oparciu o Wieloletni Plan Inwestycyjny.
4. Sukcesywne realizowanie planów operacyjnych i projektów inwestycyjnych, wprowadzanie

niezbędnych korekt.

5. Monitorowanie w sposób ciągły postępów w realizacji Programu oraz płynących stąd zmian i korzyści.
6. Informowanie społeczności o postępach w realizowaniu Programu.
7. Prowadzenie działań promocyjnych związanych z wykonywaniem Programu, głównie dla inwestorów i podmiotów gospodarczych.
8. Aktywne poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania dla wyznaczonych Programem zadań.
9. Stałe odnawianie wiedzy na temat know – how i najlepszych dostępnych technik w danym czasie.

Za realizację Programu ochrony środowiska odpowiedzialne są władze gminy, które powinny wyznaczyć koordynatora (kierownika) wdrażania programu.

Koordinator będzie współpracował ściśle z Radą Gminy, przedstawiając okresowe sprawozdania z realizacji programu. Ponadto, proponuje się powołać zespół konsultacyjny, którego zadaniem będzie wdrożenie oraz nadzór nad realizacją Programu, a także opracowywanie sprawozdań z postępu realizacji i zgodności działań zapisanych w Programie.

Zadania z zakresu ochrony środowiska realizowane będą również przez poszczególne wydziały Urzędu Gminy oraz jednostki budżetowe im podległe, zgodnie z przyjętym schematem organizacyjnym. Część zadań będzie wykonywana przez spółki komunalne lub podmioty prywatne wyłonione w drodze publicznych przetargów. Gmina będzie pełniła rolę koordynatora takich działań. Od wykonawców odbierane będą sprawozdania z wykonania zadania, przekazywane do kierowników poszczególnych wydziałów. W okresach rocznych sporządzane będą następnie raporty przedstawiające postęp we wdrażaniu zadań i celów zawartych w Programie.

Bezpośrednim realizatorem Programu będą także podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez program. Bezpośrednim odbiorcą Programu będzie społeczeństwo gminy Szczutowo.

Do najważniejszych zadań w ramach zarządzania Programem i środowiskiem należeć będą także ocena realizacji celów krótkoterminowych, raporty o stopniu wykonania Programu i weryfikacja celów krótkoterminowych i głównych działań.

Ważnym zadaniem jest edukacja ekologiczna i komunikacja ze społeczeństwem, co wymaga stworzenia systemu informacji o środowisku. Planowany jest rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej, szeroki dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie, wykorzystanie mediów w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska oraz szersze włączanie się organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej.

13. Sposób kontroli oraz dokumentowania realizacji Programu

Wójt Gminy Szczutowo odpowiada za wdrożenie systemu opracowanego w Programie ochrony środowiska i jest zobowiązany do opracowania oraz wdrożenia systemu monitoringu. Monitorowanie realizacji planu umożliwi ocenę prawidłowości i efektywności działań oraz szybkie i elastyczne reagowanie na zmiany. Monitoring ochrony środowiska polegał będzie głównie na działaniach organizacyjnych – kontrolnych.

System monitoringu i oceny zadań oraz celów zawartych w Programie ochrony środowiska dla gminy Szczutowo obejmuje: obligatoryjne terminy zawarte w aktach prawnych, system sprawozdawczości organów urzędowych i podmiotów gospodarczych. Kontrola realizacji Programu wymaga także oceny stopnia realizacji przyjętych w nim celów i działań, przewidzianych do wykonania w określonym terminie. Należy systematycznie oceniać też stopień rozbieżności między założeniami a realizacją programu oraz analizować przyczyny tych niespójności.

13.1. Opiniowanie projektu programu

Projekt Programu ochrony środowiska podlega zaopiniowaniu przez zarząd powiatu. Organ ten udziela opinii w terminie nie dłuższym niż 21 dni od dnia otrzymania projektu. Nie udzielenie opinii w tym terminie uznaje się za opinię pozytywną.

13.2. Sprawozdanie z realizacji programu

Wójt Gminy Szczutowo ma obowiązek sporządzać co 2 lata sprawozdanie z realizacji planu gospodarki odpadami i programu ochrony środowiska. Organ wykonawczy gminy przedkłada radzie gminy i zarządowi powiatu sprawozdanie w terminie do dnia 31 marca po upływie okresu sprawozdawczego.

Sprawozdanie z realizacji Programu ochrony środowiska powinno obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w Programie celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania założonych przedsięwzięć.
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji Programu.

Sprawozdanie może zawierać także informacje dotyczące zaistniałych zmian w aktach prawnych, założeniach podstawowych, planach wyższego rzędu, itp., co będzie powodować konieczność weryfikacji planu i jego aktualizację.

13.3. Weryfikacja i aktualizacja Programu

Ustawa o odpadach wymaga, aby plany gospodarki odpadami aktualizowane były nie rzadziej niż raz na 4 lata. Ponieważ plan jest częścią Programu ochrony środowiska, obowiązek ten rozciąga się również na ten dokument. Jeżeli zmiany w dziedzinie ochrony środowiska w gminie będą znaczące, lub będzie wymagała tego sytuacja lokalna, gminny program ochrony środowiska powinien być zaktualizowany przed tym terminem.

Proces aktualizacji poprzedza weryfikacja dokumentu w celu oceny, które części Programu ochrony środowiska wymagają aktualizacji i w jakim zakresie. Weryfikacji podlega cały Program, tj. aktualny stan, wytyczone cele i działania, program krótko i długoterminowy, określone zadania i harmonogram ich realizacji.

Przy aktualizacji Programu niezbędna będzie weryfikacja danych wyjściowych przyjętych przy opracowywaniu niniejszego dokumentu poprzez:

- udoskonalenie lub wprowadzenie nowej metodyki szacowania,
- ewentualnie: zamianę danych szacowanych przez dane pomierzone,
- uzupełnienie o dane uprzednio niedostępne lub nieuwzględnione, w szczególności w oparciu o informacje pozyskane drogą monitoringu i kontroli.

13.4. Monitoring

Przebieg realizacji *Programu ochrony środowiska...* musi być systematycznie kontrolowany (monitorowany). Za wdrożenie systemu przedstawionego w *Programie ochrony środowiska* odpowiada Wójt Gminy Szczutowo, który jest jednocześnie zobowiązany do opracowania oraz wdrożenia systemu monitoringu. Monitoring ten ma istotne znaczenie informacyjne. Monitorowanie realizacji programu umożliwi ocenę prawidłowości i efektywności działań oraz szybkie i elastyczne reagowanie na zmiany. Dotyczy to zarówno działań bieżących, jak i okresowo dokonywanych ocen i aktualizacji celów i priorytetów.

Monitoring spełnia ponadto następujące cele:

1. demonstruje i ocenia wdrażanie Programu ochrony środowiska w gminie,
2. umożliwia ocenę dynamiki i kierunków zmian poszczególnych parametrów,
3. określa problemy w osiąganiu celów założonych w Programie,
4. wykazuje wykorzystanie funduszy przeznaczonych na wdrażanie Programu,
5. reguluje działalność podmiotów gospodarczych, tj. ułatwia funkcjonowanie systemu wydawania pozwoleń, decyzji i egzekucji.

System monitoringu realizacji Programu ochrony środowiska składa się z podstawowych elementów:

1. monitoring środowiska,
2. monitoring wdrażania zapisów programu ochrony środowiska, a także jego przygotowania, oceny i aktualizacji,
3. monitoring społeczny (odczucia i skutki),
4. monitoring, inspekcje i egzekucje leżące w zakresie zadań WIOŚ i innych instytucji.

Wskaźniki monitorowania efektywności planu

Podstawą monitoringu realizacji programu jest sprawozdawczość oparta na wskaźnikach odzwierciedlających stan środowiska i presję na środowisko. W celu nadzoru nad realizacją opracowanego Programu, przyjęto wskaźniki, które będą pomocne w przedstawianiu stopnia realizacji założonych zadań. Analiza tych wskaźników będzie podstawą do korekty i weryfikacji przedsięwzięć planowanych w Programie ochrony środowiska.

Dobrymi miernikami wyznaczającymi stan środowiska i presji na środowisko są wskaźniki, których podstawowym zadaniem jest zobiektywizowanie oceny realizacji celów. Według Polityki Ekologicznej Państwa do głównych mierników należy zaliczyć:

- stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska (np. depozycją lub koncentracją poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu, wodzie, glebie), a zanieczyszczeniem dopuszczalnym (lub ładunkiem krytycznym),
- ilość używanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w jednostkach fizycznych lub wartością sprzedaną),
- stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów (dla oceny programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska),

Dodatkowo przy ocenie skuteczności realizacji według Polityki ekologicznej państwa dla Programu ochrony środowiska będą stosowane wskaźniki stanu środowiska i presji na środowisko:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lądowych, poprawę jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej,
- poprawę jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, a więc przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych),
- zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim poziomu hałasu na granicy własności wokół

obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych,

- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych,
- ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenie powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach poprzemysłowych, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury,
- wzrost lesistości, rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrost zapasu i przyrost masy drzewnej, a także wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów pod wpływem zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby,
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk,
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą.

W celu oceny realizacji działań określonych w Programie ochrony środowiska wykorzystywany będzie system państwowego monitoringu prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzką i Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną, a także instytucje i placówki badawcze zajmujące się zagadnieniami z zakresu ochrony środowiska. W wyniku przeprowadzonych pomiarów i oceny stanu środowiska dostarczone będą informacje w zakresie: czystości wód powierzchniowych i podziemnych, stanu powietrza atmosferycznego, hałasu i promieniowania niejonizującego, gospodarki odpadami, powstałych awarii oraz przyrody ożywionej.

Tabela 24 Proponowane wskaźniki efektywności *Programu...*

Lp.	Wskaźnik	Jednostka
1.	długość sieci wodociągowej w km	km
2.	długość sieci kanalizacyjnej w km	km
3.	stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	-
4.	zużycie wody na potrzeby ludności i gospodarki narodowej	dam ³ /rok
5.	zużycie wody na 1 mieszkańca	m ³
6.	komunalne oczyszczalnie ścieków	sztuki
7.	przemysłowe oczyszczalnie ścieków	sztuki
8.	ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	osoby
9.	długość sieci gazowej rozdzielczej	m
10.	odbiorcy gazu z sieci	osoby
11.	zużycie gazu z sieci	tyś. m ³
12.	powierzchnia gruntów leśnych	ha
13.	powierzchnia lasów	ha
14.	grunty zalesione	ha
15.	powierzchnia zieleni urządzonej	ha
16.	rezerваты przyrody	ha
17.	pomniki przyrody	sztuk
18.	powierzchnia obszarów prawnie chronionych	ha
19.	nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę komunalną (bez oświetlenia placów, ulic i dróg)	zł

Porównanie informacji określonych na podstawie pomiarów i ocen do stanu bazowego będzie efektem realizacji założonych celów i działań o programie. Istotne znaczenie mają też mierniki świadomości społecznej (m.in. edukacja ekologiczna w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy).

14. Analiza możliwych do zastosowania rozwiązań

W wyniku analizy stanu aktualnego środowiska na terenie gminy Szczutowo określono cele długo- i średnioterminowe oraz wytyczono kierunki działań zmierzające do poprawy stanu poszczególnych jego komponentów, a także określono priorytetowe przedsięwzięcia ekologiczne.

Analizując możliwość zastosowania przedstawionych w niniejszym dokumencie rozwiązań w oparciu o uwarunkowania dotyczące istniejącej infrastruktury, organizacji i zarządzania ochroną środowiska oraz sytuację finansową w gminie, stwierdzono, że wszystkie zaproponowane przedsięwzięcia są możliwe do zrealizowania przy uwzględnieniu następujących warunków:

- etapowość wdrażania przewidzianych do realizacji zadań,
- powołanie zespołu konsultacyjnego, którego zadaniem byłby nadzór w zakresie wdrażania, realizacji oraz monitoringu funkcjonowania programu,
- pozyskanie dodatkowych środków finansowych na realizację przewidzianych zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych.

Jako zagrożenia dla realizacji Programu uznano:

- zmianę uwarunkowań prawnych, mających wpływ na zmianę zakresu obowiązków dla władz gminy oraz mających wpływ na sytuację finansową gminy,
- niewłaściwe zarządzanie wdrażaniem Programu, monitorowanie efektów, brak korekt i uprzedzenia ewentualnych zagrożeń,
- nieumiejętność pozyskania funduszy na realizację zamierzonych działań,
- brak koordynacji pomiędzy gminami, a także brak współpracy ponadregionalnej w zakresie niektórych działań,
- wystąpienie nagłych, nieprzewidzianych awarii lub klęsk, które spowodują konieczność innego rozdysponowania środków finansowych.

15. Lista podmiotów do których kierowane są obowiązki ustalone w Programie

Opracowane w Programie ochrony środowiska dla gminy Szczutowo cele i wytyczone działania w zakresie ochrony środowiska wymagają określenia podmiotów, do których adresowane są obowiązki wynikające z realizacji tych celów i działań. Są to grupy podmiotów, których zadaniem jest:

- organizacja i zarządzanie programem,
- realizacja celów i zadań określonych w programie,
- nadzór i monitoring realizacji programu.

Ponadto, określono również obowiązki dla podmiotów korzystających ze środowiska w celu ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska. Bardzo istotną rolę w realizacji programu odgrywają mieszkańcy gminy. W związku z tym również do tej grupy społeczeństwa kierowane są zadania.

1. *Zadania w zakresie organizacji i zarządzania programem realizowane powinny być przez następujące podmioty:*

- Starosta
- Wójt Gminy
- Rada Gminy

2. *Podmioty, które będą realizować zadania przedstawione w programie:*

- Starosta
- Wójt Gminy
- przedsiębiorstwa z sektora gospodarczego
- Lasy Państwowe
- biura projektowe
- stowarzyszenia
- fundacje
- inwestorzy zewnętrzni
- przedsiębiorstwo wodno - kanalizacyjne
- przedsiębiorstwa budowlane
- przedsiębiorstwa energetyki ciepłej
- przedsiębiorstwa transportowe
- zarządy dróg

3. *Podmioty nadzorujące i kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu:*

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
- Wojewódzka i Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna
- Starostwo Powiatowe

4. *Podmioty korzystające gospodarczo ze środowiska (podmioty z sektora przemysłowego, usług, rolnictwa)*

5. *Ogół społeczeństwa gminy - adresaci programu*

Spis tabel

Tabela 1 Struktura użytkowania terenu w gminie Szczutowo.....	8
Tabela 2 Liczba ludności gminy Szczutowo wg płci i wieku (stan na dzień 31.12.2006 rok).....	10
Tabela 3 Liczba ludności gminy Szczutowo wg płci i ekonomicznych grup wiekowych (stan na 2006)	11
Tabela 4 Ilość podmiotów gospodarczych na terenie gminy Szczutowo.....	11
Tabela 5 Wykaz cieków wodnych zlokalizowanych na terenie gminy Szczutowo wg stanu na dzień 31.12.2002 r.....	22
Tabela 6 Podstawowe dane morfometryczne jezior: Urszulewskiego i Szczutowskiego.....	23
Tabela 7 Parametry ujęć wód podziemnych w gminie Szczutowie.....	24
Tabela 8 Ocena jakości wód rzeki Skrwa Prawa.....	25
Tabela 9 Jakość wód jeziora Szczutowskiego w 2006 roku.....	26
Tabela 10 Jakość wód jeziora Urszulewskiego w 2005 roku.....	27
Tabela 11 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie poprawy jakości wód i stosunków wodnych.....	31
Tabela 12 Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu sierpeckiego.....	34
Tabela 13 Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony zdrowia.....	35
Tabela 14 Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna uzyskane w ocenie rocznej z uwzględnieniem kryteriów dla ochrony roślin.....	35
Tabela 15 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie poprawy jakości powietrza atmosferycznego.....	38
Tabela 16 Wartości progowe poziomów hałasu w środowisku.....	41
Tabela 17 Wartości progowe poziomów hałasu w środowisku.....	41
Tabela 18 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie hałasu	44
Tabela 19 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie promieniowania ..	49
Tabela 20 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie poważnych awarii i zagrożeń naturalnych.....	53
Tabela 21 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu.....	58
Tabela 22 Cele średnioterminowe, krótkoterminowe i kierunki działań w zakresie ochrony gleb.....	62
Tabela 23 Najważniejsze źródła finansowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami.....	75
Tabela 24 Proponowane wskaźniki efektywności Programu.....	96